

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

**Дамо дітям
рухатись**

II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

«ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЕПОХУ ШІ»

**ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

Львів 2026

Міністерство освіти і науки України
Управління освіти м. Львова
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
М. ЛЬВОВА
Громадська організація «ДАМО ДІТЯМ РУХАТИСЬ»

II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

«ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЕПОХУ ШІ »

27 лютого 2026 року м. Львів, Україна

**Рекомендовано до друку Вченою радою факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 7 від 17.03.2026 року)**

Відповідальні за випуск

Наталія Мачинська, Олена Луцинська

Рецензенти:

Олена Галян

(д-р пед. наук, професор)

Богдан Цюваник

(керівник ГО «Дамо дітям рухатись»)

Тези доповідей II Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю “Динамічне освітнє середовище в епоху ШІ”. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2026. 125 с.

Подані у збірнику тези доповідей **II Всеукраїнської науково-практичної конференція з міжнародною участю «ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЕПОХУ ШІ»**, яка відбулася 27 лютого 2026 року у Львові, висвітлюють теоретичні та практичні проблеми формування сучасного освітнього простору. У доповідях проаналізовано особливості проектування та функціонування динамічного освітнього середовища, визначено його структурні компоненти та педагогічні умови ефективної реалізації. У матеріалах також висвітлено питання впровадження інноваційних освітніх практик, формування адаптивних освітніх моделей і забезпечення якості освіти в умовах цифровізації та стрімкого розвитку технологій штучного інтелекту.

За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК [37.091.12:004.8]:005.745-027.543(082)

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2026

РОЗДІЛ 1. ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ

Барвара Антоніч, здобувач вищої освіти
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
спеціальності «Спеціальна освіта. Логопедія»,
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської
Науковий керівник:

Тетяна Кристончук, д. п. н., проф., професор кафедри теорії
і методики виховання Рівненського державного
гуманітарного університету, м. Рівне, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РИЗИКОМ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ

Ключові слова: логопедична терапія, логопедична корекція, мовленнєві порушення, артикуляційна терапія, голосова терапія, ігрова терапія.

Сучасні тенденції в освіті та медицині вказують на зростання кількості дітей дошкільного віку, які мають передумови для формування складних мовленнєвих дефектів, що створює гостру потребу в уточненні методологічних підходів до превентивної допомоги. Визначення пріоритетних напрямів логопедичної терапії для цієї категорії дітей дозволяє не лише забезпечити своєчасну корекцію наявних відхилень, а й створити надійне підґрунтя для їхньої успішної соціалізації та подальшого навчання.

Логопед спеціалізується на оцінці, діагностиці та лікуванні мовленнєвих та мовних розладів. Його робота охоплює широкий спектр діяльності: від допомоги дітям у вимові звуків до розвитку навичок соціального спілкування. Найпопулярнішими методами, які застосовують для логопедичної корекції є такі, як [2]:

Терапія мовної інтервенції (терапія мовної інтервенції вирішує труднощі з усною або письмовою мовою, такі як формування граматично правильних речень або розуміння інших. Логопеди використовують низку методів для

розширення словникового запасу, покращення структури речень та вдосконалення навичок аудіювання. Заняття можуть включати розповідь історій, вправи з читання та інтерактивні ігри, які заохочують дітей використовувати нові слова та ефективніше спілкуватися).

Терапія плавності мовлення (розроблена для дітей, які страждають від заїкання або запаморочливого мовлення, що порушує ритм мовлення. Стратегії можуть включати контроль дихання, техніки регулювання темпу та методи релаксації. Під керівництвом логопеда діти вчаться сповільнювати темп, відчувати спокій та плавніше спілкуватися під час розмов).

Голосова терапія (іноді у дітей розвивається голосове напруження або хрипота через такі звички, як крик або занадто гучна розмова. Голосова терапія навчає здоровим вокальним практикам і пропонує вправи для зміцнення та захисту голосу. Логопед допомагає дітям ефективно використовувати свій голос, покращуючи тембр і запобігаючи пошкодженням).

Прагматична мовна терапія (зосереджена на покращенні навичок соціального спілкування, включаючи здатність ефективно використовувати мову в різних соціальних контекстах).

У сучасному вітчизняному науковому дискурсі вирізняють основні та найпоширеніші види логопедичної терапії для дітей: традиційна артикуляційна терапія; терапія, орієнтована на розвиток мови та взаємодію; методи сенсорної та тілесної корекції; спеціалізовані та інноваційні методи.

Кожна методика пропонує унікальні, адаптовані плани для вирішення різноманітних проблем розвитку. Глибоке розуміння цих методологій дасть чітке уявлення про їхню конкретну ефективність та застосовність.

Схарактеризуємо види логопедичної терапії, які використовуються у логопедичній практиці.

Традиційна артикуляційна терапія – традиційний підхід у логопедії, в першу чергу зосереджена на моторному виробленні звуків мовлення. Цей підхід відповідає меті корекції порушень мовленнєвих звуків у дітей. Лікування

використовує структуровану ієрархію, переходячи від ізоляції до розмовного рівня, і працює з одним звуком за раз, обраним логопедом.

Процес логопедичної терапії в традиційній артикуляційній терапії включає ретельно сплановані кроки. Він починається з ізоляції, де один звук відпрацьовується на самоті. Потім він переходить до рівнів складу, слова, фрази та розмовної мови, тим самим забезпечуючи міцну основу перед переходом до складних завдань. Розроблена Ван Райпером у 1978 році, традиційна артикуляційна терапія витримала випробування часом, довівши свою ефективність протягом десятиліть використання. Більше того, такі стратегії, як позитивне підкріплення, що використовуються в педіатричній терапії, можуть бути включені в традиційну артикуляційну терапію, роблячи процес більш захопливим для дитини. Крім того, використання логопедичних вправ та індивідуальний підхід, заснований на конкретних потребах дитини, як згадується в традиційній артикуляційній терапії, узгоджується з ширшою практикою педіатричної логопедії. У цій терапії використовується кілька технік, включаючи вербальні, візуальні та тактильні підказки, слухове бомбардування та римовані ігри. Ці різноманітні методики служать для керування розміщенням артикуляторів, забезпечення зворотного зв'язку та закріплення практики та слухового зворотного зв'язку. Крім того, традиційну артикуляційну терапію можна ефективно поєднувати з іншими підходами, такими як DIR/Floortime, для посилення емоційних зв'язків та покращення навичок вирішення проблем. Докази свідчать про ефективність традиційної артикуляційної терапії в управлінні легкими затримками мовлення та помилками розвитку артикуляції. Терапія вимагає професійного керівництва логопеда та пропонує індивідуальні плани лікування, засновані на особистих потребах, що робить її універсальним підходом у галузі логопедії [1].

Хоча традиційна артикуляційна терапія має переваги у вирішенні порушень мовленнєвих звуків, відносно новий підхід, відомий як DIR/Floortime, пропонує інший погляд на розвиток мовлення та мови.

Зосереджуючись на практичному розвитку та інтерактивній грі, він підкреслює важливість терапії, що керується дитиною та орієнтована на стосунки.

DIR/Floortime – це комплексний, орієнтований на розвиток підхід у терапії, розроблений докторами Стенлі Грінспеном (Stanley Greenspan) та Сереною Відер (Serena Wieder). Він розшифровується як Developmental, Individual-difference, Relationship-based (що можна перекласти як «орієнтований на розвиток, індивідуальні відмінності та взаємовідносини»). Цей підхід найчастіше використовується для допомоги дітям із розладами аутистичного спектра (РАС), затримками розвитку, сенсорними порушеннями та іншими проблемами, що впливають на комунікацію та емоційний розвиток [3].

Серед різноманітних підходів логопедичної терапії, DIR/Floortime-терапія вирізняється своїм унікальним акцентом на слідуванні за ініціативою дитини, дозволяючи її інтересам формувати процес терапії. Цей метод гарантує, що дитина повністю залучена та зацікавлена у своєму прогресі, створюючи природне та радісне навчальне середовище, яке сприяє її когнітивному, соціальному та мовному розвитку.

Ігрова терапія використовує різні види гри для досягнення конкретних цілей. Наприклад: Дослідницьку гру можна використовувати для введення нової лексики. Функціональну гру можна використовувати для практики використання предметів та пов'язаної з ними мови. Символічні, драматичні та уявні ігри можна використовувати для покращення навичок ведення розмови.

Ігрова терапія поєднує радість та залученість від гри зі структурованим, технічним акцентом на розвиток мовленнєвих та мовних навичок. Завдяки впровадженню принципів DIR/Floortime терапії, цей підхід пропонує більш цілісний метод лікування.

Роль логопеда поширюється на створення ігрових сценаріїв, що заохочують натуралістичну взаємодію, моделювання мовних навичок та використання візуальної підтримки. Сприяння прийняттю рішень, надання дітям можливості вибирати ігрові активності та тим самим сприяння їхній автономії є

невід'ємною частиною цього процесу. Плавне планування змін ще більше покращує терапевтичний досвід.

Співпраця з батьками та опікунами є важливою частиною цього процесу, оскільки їхня участь сприяє успіху терапії. Такий ретельний підхід не лише підтримує розвиток мовлення та мови, але й стимулює когнітивний розвиток дитини, що робить логопедичну терапію на основі гри багатогранним та ефективним втручанням [4].

Безперечно, логопедична терапія на основі гри дає значні переваги. Притаманна їй веселість заохочує дітей до активної участі в лікуванні, збільшуючи частоту практик та прискорюючи розвиток мовлення та мови. Гра сприяє позитивному ставленню до комунікативних вправ, завдяки чому діти з більшою ймовірністю з нетерпінням чекатимуть на сеанси терапії. Крім того, гра дозволяє досягти високого ступеня персоналізації, роблячи терапію більш адаптованою та ефективною.

Таким чином, здійснюючи порівняння різних підходів до логопедичної терапії, досліджуючи широкий спектр логопедичних послуг, ми прийшли до висновку, що вибір методу залежить від конкретних потреб та труднощів кожної дитини. Розуміння цих підходів дозволяє окремим особам та опікунам вибрати найбільш гармонійну терапію, що сприятиме ідеальному розвитку комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Barnes Abby. How to Use Modeling as Part of Speech Therapy (Updated: May 7, 2024). URL: <https://www.casrf.org/post/how-to-use-modeling-as-part-of-speech-therapy> (дата звернення: 19.01.2026).

2. Common Types Of Speech Therapy For Children (02.04.2024). URL: <https://www.innovativeinterventionsnj.com/post/6-common-types-of-speech-therapy-for-children> (дата звернення: 21.01.2026).

3. Early Intervention Speech Therapy for Children: A Complete Guide. URL: <https://connectedspeechpathology.com/blog/early-intervention-speech-therapy-for-children-a-complete->

[guide#Key%20Components%20of%20Effective%20Speech%20Therapy%20Programs](#) (дата звернення: 19.01.2026).

4. Modeling Language to Support Communication Development.

URL: [https://www.speechpaths.com/speech-therapy-](https://www.speechpaths.com/speech-therapy-blog/pt6gdpu8sdi6657tku20xhcw9a7sd4)

[blog/pt6gdpu8sdi6657tku20xhcw9a7sd4](https://www.speechpaths.com/speech-therapy-blog/pt6gdpu8sdi6657tku20xhcw9a7sd4) (дата звернення: 19.01.2026).

Ольга Гудима

м. Львів

Львівський національний
університет імені Івана Франка

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ

Ключові слова: поліфункціональне середовище, здоров'я, нетрадиційні здоров'язбережувальні технології, заклад дошкільної освіти, здоровий спосіб життя.

Питання створення поліфункціонального середовища в закладі дошкільної освіти є надзвичайно актуальним у наш час. Оскільки сучасний заклад має бути не лише простором для навчання й виховання, а й середовищем, що активно підтримує фізичне, психічне та соціальне здоров'я дитини. Адже, здорова дитина – здорова нація.

Аналіз наукових джерел таких науковців як Т. Дуки, О. Ільханової, О. Сорочинської, Н. Вінарчук показує, що створення середовища, яке сприяє здоровому способу життя, потребує інтегрованого підходу із застосуванням інноваційних освітніх технологій та дидактичних засобів, що враховують як традиційні засоби (фізкультурно-оздоровчі заняття), так і нетрадиційні (ігрові практики, елементні простори для саморегуляції, психофізичні вправи тощо). оздоровленню дітей та покращенню їхнього загального стану.

Сучасний заклад дошкільної освіти має створювати не лише безпечний, а й поліфункціональний простір, що забезпечує всебічний розвиток дитини та зміцнення її здоров'я у фізичному, соціальному й психічному вимірах.

Вважаємо, що поліфункціональне середовище закладу дошкільної освіти це простір, в якому кожен елемент може виконувати різні завдання, як освітні, розвивальні, виховні та інші. Саме за допомогою нетрадиційних здоров'язбережувальних технологій це середовище може стати здоров'язбережувальним та чинником зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку.

У педагогічній науці проблема формування здоров'язбережувального середовища розглядається як пріоритетний напрямок дошкільної освіти, оскільки від рівня здоров'я дітей залежить їх гармонійний розвиток та адаптація до соціального середовища в майбутньому. Різні автори визначають здоров'язбережувальні технології як комплекс педагогічних засобів і методик, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я дошкільників у процесі освітньої діяльності. [1].

Нетрадиційні технології також охоплюють сенсорну терапію, яка спрямована на розвиток дрібної моторики, зниження рівня стресу та покращення емоційного стану. Такі зони сприяють релаксації, розвитку сенсорних навичок та гармонізації настрою [2, с. 164].

Метою впровадження інноваційних технологій в освітній процес дошкільників — це підвищення ефективності освіти та формування у педагогів ціннісних орієнтацій, які спрямовані на всебічний розвиток дитини. Підготовка дошкільника, здатного розв'язувати конкретні практичні завдання й адаптуватися до реального світу, а дошкільні педагогічні працівники визначають як ключових суб'єктів формування такого середовища, оскільки саме вони реалізують практичні механізми взаємодії дітей із поліфункціональним простором [4].

Дослідження ґрунтується на системному та комплексному підходах, що дозволяють розглядати освітнє середовище як інтегральну педагогічну систему.

Використано теоретичні методи — аналіз, синтез, порівняння, узагальнення нормативної та науково-педагогічної літератури; емпіричні методи — педагогічне спостереження, експериментальна організація середовища, анкетування педагогів та батьків щодо впливу середовища на здоров'язбереження дитини. Як дослідницький інструментарій застосовано педагогічні картки оцінювання фізичного та психічного стану дошкільників у процесі діяльності, що дозволило оцінити ефективність нетрадиційних здоров'язбережувальних технологій.

Аналізуючи досвід теоретиків та практиків вважаємо, що створення поліфункціонального середовища в закладі дошкільної освіти сприяє покращенню фізичного самопочуття, підвищенню мотивації дітей до рухової діяльності, розвитку саморегуляції та навичок особистісної відповідальності за власне здоров'я. Впровадження нетрадиційних здоров'язбережувальних технологій, таких як: ігрові оздоровчі практики, психокорекційні елементи в освітньому просторі, адаптовані середовища для релаксації стимулюють дітей дошкільного віку до активної взаємодії з середовищем та формує у них прагнення до здорового способу життя. Було встановлено, що педагогічна готовність до використання таких технологій прямо впливає на результативність освітнього процесу та благополуччя дітей. Результати узгоджуються з даними сучасних досліджень щодо потреби комплексного підходу до здоров'язбереження в дошкільній освіті [3].

Таким чином, поліфункціональне середовище в закладі дошкільного віку, яке оснащено засобами нетрадиційних здоров'язбережувальних технологій, виступає ефективним засобом формування цілісної системи збереження здоров'я дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Н. В. Здоров'язбережувальні технології в діяльності вітчизняних закладів дошкільної освіти: аналіз освітньо-розвивальних можливостей // ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙПРОСТІР.— 2024.

2. Вінарчук Н. М. Підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності у закладі дошкільної освіти. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. С 362.

3. Лавріненко Л. І. Створення здоров'язбережувального середовища в сучасному закладі дошкільної освіти // Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. — 2024.

4. Фасолько Т. С., Олійник Г. І., Горшкова Г. В. Створення безпечного та здорового освітнього середовища в закладах дошкільної освіти // Педагогічна Академія: наукові записки. — 2025.

Аня Лейба

вихователь групи продовженого дня

Ліцей «Домінанта» м. Київ, Україна

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ ДИНАМІЧНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Ключові слова: динамічне освітнє середовище, пізнавальний інтерес, проєктні технології, молодші школярі, інтегрований курс «Я досліджую світ», Нова українська школа, лепбук.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Реформування початкової ланки освіти в Україні, зумовлене впровадженням концепції Нової української школи, ставить перед сучасними педагогами низку викликів, серед яких ключове місце посідає пошук ефективних інструментів для створення динамічного освітнього середовища. Сучасне покоління молодших школярів, яке зростає в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та інформаційного перенасичення, потребує принципово нових підходів до організації освітнього процесу.

Динамічне освітнє середовище в цьому контексті розглядається не лише як фізичний простір, обладнаний сучасними меблями та технікою, але і як гнучка, інтерактивна, психологічно комфортна екосистема, здатна адаптуватися до

пізнавальних потреб кожного учня. Однією з найважливіших цілей такого середовища є формування та підтримання стійкого пізнавального інтересу школярів, що є рушійною силою їхнього інтелектуального та особистісного розвитку.

Особливого значення набуває процес формування пізнавального інтересу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», який за своєю суттю є міждисциплінарним і спрямованим на формування цілісної картини світу в дитини. Традиційні репродуктивні методи навчання виявляються недостатньо ефективними для вирішення цього завдання, оскільки вони здебільшого ставлять учня в позицію пасивного споживача інформації. Натомість виникає гостра потреба у впровадженні інноваційних педагогічних практик, здатних трансформувати освітній простір. Одним із найперспективніших шляхів вирішення цієї проблеми є використання проєктних технологій навчання.

Питання проєктування освітнього середовища та впровадження інноваційних технологій перебуває в центрі уваги багатьох дослідників. Зокрема, науковці активно вивчають традиції та інновації у проєктуванні освітнього середовища сучасних закладів освіти [5, с. 142]. Проблематика використання технології проєктного навчання в Новій українській школі ґрунтовно розкривається в сучасних педагогічних розвідках, де підкреслюється її значущість для розвитку самостійності та ініціативності учнів [3, с. 65]. Дослідники також акцентують увагу на методичних аспектах проєктної технології [1, с. 305] та її ролі у формуванні ключових компетентностей школярів [4, с. 6]. Водночас проблема системного використання проєктних технологій саме як інструменту створення динамічного освітнього середовища для формування пізнавального інтересу потребує подальшого глибокого вивчення та практичного обґрунтування.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти, використані автором. Методологічну основу дослідження становлять особистісно орієнтований, діяльнісний та компетентнісний підходи до організації освітнього процесу в початковій школі. Для досягнення поставленої мети та розв'язання

завдань дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних методів. Теоретичні методи включали критичний аналіз, синтез, порівняння та узагальнення філософської, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури з проблеми дослідження. Це дозволило концептуалізувати поняття «динамічне освітнє середовище», з'ясувати сутність пізнавального інтересу молодших школярів та визначити дидактичний потенціал проєктних технологій навчання. Емпіричні методи охоплювали педагогічне спостереження за діяльністю вчителів та учнів на уроках «Я досліджую світ», бесіди, анкетування, вивчення продуктів проєктної діяльності молодших школярів. Провідним методом став педагогічний експеримент, що складався з констатувального, формувального та контрольного етапів. Дослідницькими інструментами слугували спеціально розроблені діагностичні методики для визначення рівнів сформованості пізнавального інтересу учнів, а також комплекс проєктних завдань, адаптованих до змісту інтегрованого курсу. Формувальний етап експерименту передбачав системне впровадження розробленого комплексу проєктів у реальний освітній процес початкової школи з метою перевірки його ефективності в контексті створення динамічного освітнього середовища.

Висновки та результати дослідження. Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що застосування проєктних технологій навчання є потужним інструментом створення динамічного освітнього середовища на уроках «Я досліджую світ». Впровадження методу проєктів докорінно змінює архітектуру навчального процесу: класна кімната перетворюється з місця пасивного слухання на активну дослідницьку лабораторію. Учні отримують можливість вільно комунікувати, пересуватися простором класу під час групової роботи, самостійно обирати джерела інформації та способи презентації результатів своєї праці. Динамічність такого середовища полягає в його здатності миттєво адаптуватися до ходу дитячої думки, стимулюючи дослідницьку ініціативу.

У процесі формувального експерименту молодші школярі були залучені до створення різноманітних мініпроєктів: дослідницьких, інформаційних, творчих

та практично орієнтованих. Особливу ефективність продемонструвало використання лепбуків як форми фіксації та презентації результатів проектно-технологічної діяльності [2, с. 20]. Робота над створенням лепбуків за темами курсу «Я досліджую світ» (наприклад, «Таємниці космосу», «Світ професій», «Екосистеми мого краю») вимагала від дітей не лише засвоєння фактичного матеріалу, але й творчого підходу до його структурування та оформлення. Це сприяло розвитку дрібної моторики, просторового мислення та естетичного смаку, а головне – забезпечувало високий рівень емоційного залучення. Педагогічне спостереження та результати контрольних зрізів засвідчили значну позитивну динаміку у рівнях сформованості пізнавального інтересу учнів експериментальної групи порівняно з контрольною. Школярі стали частіше ставити запитання пізнавального характеру, проявляти ініціативу в пошуку додаткової інформації, демонструвати вищу стійкість уваги під час виконання завдань та здатність до подолання труднощів у процесі розв’язання проблемних ситуацій.

Таким чином, проєктні технології навчання органічно вплітаються в тканину динамічного освітнього середовища, виступаючи його невід’ємною складовою та ефективним засобом активізації пізнавальної сфери молодших школярів. Вони забезпечують реалізацію принципів дитиноцентризму, партнерської взаємодії та інтеграції знань, що є базовими для Нової української школи. Подальші розвідки у цьому напрямі можуть бути пов’язані з вивченням специфіки використання цифрових інструментів для підтримки проєктної діяльності в умовах змішаного та дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюк О., Голева М. Проєктна технологія навчання: методичні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 47(1). С. 304–309. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2022_47\(1\)_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2022_47(1)_48)
2. Борисенко Н. А. Використання лепбука для демонстрування результатів проектно-технологічної діяльності учнів. *Трудове навчання в школі*. 2019. № 15/16. С. 18–25.

3. Ільїна О. Використання технології проєктного навчання в Новій українській школі. *Acta paedagogica volynienses*. 2021. Вип. 3. С. 63–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apv_2021_3_12
4. Качуровська О. Г. Проєктні технології у формуванні ключових компетентностей школяра. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2018. № 1/2. С. 5–9.
5. Трубачева С., Мушка О. Традиції та інновації у проєктуванні освітнього середовища сучасної гімназії. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 142–148.

Назар Андраш
здобувач другого (магістерського) рівня,
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
Наталія Мачинська,
докт. пед. наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЮТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ У СТВОРЕННІ ДИНАМІЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: тьютор, тьюторська діяльність, заклад вищої освіти, партнерська взаємодія, освітнє середовище.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Сучасні підходи до організації освітнього процесу в системі вищої освіти спонукають до змін в організації педагогічної взаємодії на різних рівнях: студент-викладач, студент-студент, студент-адміністрація факультету та університету. Так, традиційна модель «викладач-студент» трансформується в партнерську взаємодію, яку Дубасенюк О.А. розглядає як співробітництво, коли успіхи одних учасників спільної

діяльності стимулюють більш продуктивну і цілеспрямовану діяльність її учасників [2].

Динамічне середовище закладу вищої освіти (ЗВО) потребує швидкої адаптації першокурсників та налагодження горизонтальних зв'язків між студентами на різних рівнях. Саме студентське тьюторство (менторство) стає місцем активної та цілеспрямованої співпраці між адміністрацією, викладачами та студентською спільнотою.

Питання тьюторської діяльності студентів поступово набуває актуальності і все більше стає предметом дослідження вітчизняних науковців. Так, О. Іваницька наголошує, що тьютор – це студент старших курсів університету, який на волонтерських засадах або за визначену університетом винагороду надає допомогу іншому студенту або групі студентів із метою академічної та культурної адаптації, а також у процесі освоєння певної навчальної дисципліни задля поглиблення знань, формування вмінь і навичок та підвищення рівня академічної успішності, а отже, і якості освітніх послуг [3, С. 44].

Разом з тим варто зазначити, що тьюторство – це оригінальна філософія освіти та провідний спосіб організації освітньої системи, який бере початок із середньовічних європейських університетів XII–XIV століть. Тьюторство – це педагогічна позиція, яка пов'язана зі спеціально організованою системою освіти. Тьютор – історично сформована педагогічна позиція, яка забезпечує можливість розробки індивідуальних освітніх програм студентів, супроводжуючи процес індивідуального навчання у закладах вищої освіти [1].

Виклад основного матеріалу. Аналіз вітчизняних досліджень з означеної проблеми дає можливість виокремити деякі аспекти тьюторської діяльності студентів у створенні динамічного освітнього середовища закладу вищої освіти. Так, зокрема, ми зазначаємо, що роль студента-тьютора полягає: у наданні допомоги та забезпеченні соціально-психологічної адаптації студентам-першокурсникам (а також тим здобувачам вищої освіти, які перевелися з інших ЗВО) щодо їх інтеграції у корпоративну культуру університету; у роз'ясненні принципів вибору дисципліни, роботи з платформами E-learning та

індивідуальними траєкторіями, так звана навігація в освітньому просторі ЗВО; у формуванні неформальної спільноти здобувачів вищої освіти, де знання передаються швидше, ніж через офіційні канали.

Тож, студент-тьютор виступає не лише помічником, а активним суб'єктом освітнього процесу, що трансформує освітній простір згідно з принципами студентоцентрованого навчання:

- подолання комунікативних бар'єрів: тьютори створюють середовище психологічної безпеки, що дозволяє першокурсникам швидше проходити різні етапи адаптації;
- створення «надлишкового» освітнього середовища: тьютор допомагає студенту побачити ресурси за межами навчального плану: наукові гуртки, програми мобільності, волонтерські проєкти. Це перетворює статичний розклад на формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- цифрова навігація: в умовах змішаного навчання тьютори стають провідниками у використанні університетських освітніх платформ (Moodle, Google Classroom, тощо), спрощуючи долавання технічних бар'єрів входу для новачків.

Висновки. Введення тьюторства в освітній простір підготовки педагога призводить до появи нових педагогічних працівників – тьюторів. Фактично тьюторство стає новою професією в освіті. Зростаючий інтерес до тьюторства пов'язаний з тим, що вища школа не в змозі підготувати своїх випускників до вирішення всіх тих проблем, які трапляються їм на життєвому шляху. У зв'язку з цим виникає нове завдання – формування у студентів універсальних способів діяльності як шляхів вирішення проблем у різних сферах і видах діяльності, таких як моделювання, прогнозування, системний аналіз, проектування, дослідження тощо.

Таким чином, тьютор своїми професійними і людськими якостями сприяє піднесенню статусу вчителя, наставника, його виховної ролі, слугує прикладом професійної досконалості й відданості, незамінний у особистісному професійному зростанні тьюторанта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильова Т. Тьюторство. Що це, як допомагає учням і чи можливе в Україні. 18 січня 2021 р. UKR: <https://nus.org.ua/2021/01/18/tyutorstvo-shho-tse-yak-dopomagaye-uchnyam-i-chy-mozhlyve-v-ukrayini/> (Назва з екрану).
2. Дубасенюк О.А. Партнерська взаємодія як базова складова комунікативної компетентності майбутніх педагогів в умовах магістратури // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка педагогічні науки № 1 (349), лютий, 2022. Ч. II. С.17-24.
3. Іваницька О. Тьюторська діяльність студентів у закладах вищої освіти України. Нова педагогічна думка, Т. 116. № 4 (2023). С. 43-46. UKR: <https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/602>

Пастушкова Ірина
директор
Миколаївська
гімназія № 26
Миколаївської міської ради
Миколаївської області
м. Миколаїв, Україна

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У СТВОРЕННІ СУЧАСНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ключові слова: *інклюзивне освітнє середовище, вальдорфська педагогіка, педагогіка Монтесорі, фізичний розвиток дитини, рухова активність, STEAM-освіта, здоров'язбереження, інноваційні підходи.*

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується активним впровадженням інклюзивного навчання, що передбачає створення освітнього середовища, орієнтованого на потреби кожної дитини. Інклюзивне освітнє середовище забезпечує рівний доступ до якісної освіти, сприяє соціалізації та

гармонійному розвитку особистості, незалежно від її індивідуальних особливостей та освітніх потреб [1, с. 12].

Особливого значення в умовах сучасних викликів, пов'язаних із наслідками воєнного стану, освітніми втратами та потребою психосоціальної підтримки дітей, набуває використання інноваційних педагогічних підходів, які забезпечують психологічну безпеку, розвиток емоційного інтелекту та формування життєвих компетентностей [2, с. 5].

Одним із таких підходів є вальдорфська педагогіка, яка базується на принципах цілісного розвитку дитини, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, розвитку творчого потенціалу та формування здорової особистості. Важливим елементом цього підходу є створення емоційно безпечного освітнього середовища, що сприяє формуванню довіри, зниженню рівня тривожності та гармонійному розвитку дитини [3, с. 18].

Вальдорфська педагогіка приділяє значну увагу ритмічності навчання, художній діяльності, розвитку моторики та сенсорного досвіду, що має особливе значення для дітей з особливими освітніми потребами. Використання мистецьких видів діяльності сприяє розвитку емоційної сфери, покращенню психоемоційного стану та формуванню позитивної самооцінки [3, с. 21].

Важливою складовою вальдорфської педагогіки є гармонійний фізичний розвиток дитини як основа її інтелектуального, емоційного та соціального становлення. Значна увага приділяється розвитку великої та дрібної моторики, координації рухів, формуванню відчуття рівноваги та просторової орієнтації. Рухова діяльність розглядається як необхідна умова повноцінного розвитку нервової системи дитини та її пізнавальних процесів [3, с. 24].

У вальдорфській школі широко використовуються такі форми роботи, як евритмія, рухливі ігри, вправи на координацію, художньо-рухова діяльність, ручна праця, що сприяє розвитку фізичної витривалості, формуванню правильної постави, зниженню психоемоційного напруження та зміцненню здоров'я дитини. Особливого значення рухова активність набуває в умовах інклюзивного навчання, оскільки сприяє розвитку сенсомоторної інтеграції,

підвищенню впевненості дитини у власних можливостях та формуванню позитивного ставлення до навчання.

Не менш важливим є використання педагогіки Монтесорі, яка передбачає створення спеціально підготовленого освітнього середовища, що забезпечує можливість самостійного розвитку дитини, формування відповідальності, самостійності та впевненості у власних силах [4, с. 34].

Методика Монтесорі дозволяє враховувати індивідуальний темп розвитку кожної дитини, що є особливо важливим в умовах інклюзивного навчання. Використання спеціальних дидактичних матеріалів сприяє розвитку сенсорних навичок, мислення, уваги та пам'яті [4, с. 37].

Методика Монтесорі також надає важливого значення фізичному розвитку дитини, розглядаючи рух як основу її психічного та інтелектуального розвитку. За твердженням М. Монтесорі, «рух є провідним чинником розвитку дитини», оскільки саме через рухову активність формується зв'язок між мисленням і діяльністю [4, с. 36].

Освітнє середовище Монтесорі спеціально організоване таким чином, щоб забезпечити можливість вільного руху, самостійної діяльності, розвитку координації рухів, дрібної моторики та сенсорного досвіду. Використання практичних вправ, маніпуляцій із дидактичними матеріалами, вправ повсякденного життя сприяє розвитку самостійності, концентрації уваги та впевненості у власних силах.

Фізична активність у педагогіці Монтесорі є важливим засобом формування особистісної автономії дитини, розвитку її функціональної незалежності та підготовки до активної соціальної взаємодії, що має особливе значення для дітей з особливими освітніми потребами.

Важливим компонентом створення сучасного інклюзивного освітнього середовища є впровадження STEAM-освіти, яка інтегрує науку, технології, інженерію, мистецтво та математику. Такий підхід сприяє розвитку творчого мислення, формуванню практичних навичок та підвищенню мотивації до навчання [5, с. 42].

STEAM-освіта створює широкі можливості для залучення дітей з різними освітніми потребами до спільної діяльності, сприяє формуванню навичок співпраці, комунікації та соціальної взаємодії.

Практичний досвід Миколаївської гімназії № 26 Миколаївської міської ради Миколаївської області підтверджує ефективність впровадження зазначених підходів.

З 2017 року в закладі освіти впроваджуються елементи вальдорфської педагогіки, що сприяло створенню сприятливого психологічного клімату, підвищенню рівня адаптації учнів та розвитку їх творчих здібностей.

З 2025 року впроваджуються елементи педагогіки Монтесорі, що дозволило створити освітнє середовище, орієнтоване на потреби кожної дитини, сприяло розвитку самостійності та формуванню позитивної навчальної мотивації.

Важливим напрямом роботи закладу є реалізація інноваційних STEAM-проектів, зокрема створення інклюзивної майстерні ArtScience та арт-терапевтичної STEAM-студії «В ритмі життя».

Практична реалізація зазначених підходів передбачає створення умов для гармонійного фізичного розвитку учнів, зокрема використання рухових вправ, арт-терапевтичних практик, елементів евритмії, сенсорних вправ та вправ практичного життя.

Особлива увага приділяється розвитку рухової активності дітей як важливого чинника їх психічного здоров'я, подолання наслідків стресу та забезпечення успішної соціальної адаптації.

У цьому контексті важливим напрямом є розвиток партнерства з громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на підтримку фізичного розвитку дітей, зокрема громадською організацією «Дамо дітям рухатись», що має спільні цінності щодо формування здоров'язберезувального освітнього середовища.

Таким чином, використання інноваційних педагогічних підходів, зокрема вальдорфської педагогіки, методики Монтесорі та STEAM-освіти, є

ефективним інструментом створення сучасного інклюзивного освітнього середовища.

Практичний досвід Миколаївської гімназії № 26 підтверджує, що впровадження зазначених підходів сприяє створенню безпечного освітнього середовища, розвитку особистості дитини, формуванню її життєвих компетентностей та забезпеченню якісної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

Перспективним напрямом подальшої роботи є розширення використання інноваційних педагогічних технологій та розвиток партнерства з громадськими організаціями з метою створення ефективного інклюзивного освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: теорія і практика. Київ: Інтерсервіс, 2022. 256 с.
2. Подолання освітніх втрат: методичні рекомендації. Київ: МОН України, 2023. 48 с.
3. Вальдорфська педагогіка в Україні: сучасний стан і перспективи. Київ, 2023. 64 с.
4. Поніманська Т. І. Педагогіка Монтесорі в сучасній освіті. Інноваційна педагогіка. 2022. № 48. С. 33–38.
5. Морзе Н. В. STEAM-освіта: теорія і практика. Київ, 2021. 120 с.

Проц Марта Орестівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Львів, Україна

**ВПЛИВ ГЕЙМІФІКОВАНИХ СТРАТЕГІЙ НА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ТА АГЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**

Ключові слова: гейміфікація, ігровий підхід, освітнє середовище, здобувачі освіти, трансформація.

У сучасних умовах трансформації освітньої парадигми особливої актуальності набуває пошук інструментів, що сприяють формуванню активної суб'єктної позиції здобувача освіти. Динамізація освітнього середовища вимагає відходу від репродуктивних методів на користь стратегій, що стимулюють внутрішню мотивацію та агентність учня. Гейміфікація постає не лише як сукупність ігрових технік, а як цілісний методологічний підхід до проєктування індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Дослідження психолого-педагогічних механізмів ігрової взаємодії дозволяє розв'язати суперечність між необхідністю засвоєння програмного матеріалу та потребою дитини у вільному самовираженні.

Гейміфікація дефінується як імплементація ігрових практик та механізмів в освітньому процесі [1, с. 20].

Ключовим конструктом даного процесу постає агентність (Agency) — інтегративна здатність учня активно впливати на власний процес навчання, робити вибір та нести за нього відповідальність. Також це вміння і здатність людини до цілепокладання, рефлексії і дії для того, щоб впливати на зміни у власному житті та у світі навколо [2].

Для глибокого розкриття теми агентності важливо розрізнити формальну гейміфікацію та цілісний ігровий підхід. Гру інтерпретують як онтологічну категорію: світ гри для дитини є природним і цілісним середовищем, яке не обмежується короткими вправами чи сюрпризними моментами. Це спосіб світобуття (світосприймання), що забезпечує фундамент для розвитку внутрішньої мотивації, оскільки діяльність відбувається у значущому для дитини контексті. Відтак ігрову діяльність у вітчизняних дослідженнях характеризують лише одним терміном «гра».

Водночас в іноземних дослідженнях (К. Вербаха, Г. Зікерманна) окреслено змістовну різницю між двома підходами до виховання «Game» VS «Play». Розглянемо їх у процесі розвитку агентності.

Game (гейміфікація з правилами) часто фокусується на короткострокових результатах, змагальності та жорстких алгоритмах («перемога/програш»), що може стимулювати зовнішню мотивацію.

Play (наскрізна гра): розглядається як фундаментальний спосіб взаємодії з дитиною задля її всебічного розвитку. Саме такий підхід максимізує агентність, оскільки дає дитині простір для самовираження та творчого пошуку без страху програшу.

У цьому процесі відбувається трансформація ролі педагога. Для ефективної реалізації гейміфікованих стратегій ігрова діяльність має трансформуватися у стиль професійної поведінки вчителя та особливий стан його фахової свідомості. Це дозволяє створювати динамічне середовище, де взаємодія з учнем базується на принципах партнерства та підтримки ініціативи.

За таких умов у здобувачів освіти успішно формуються ключові компоненти агентності, які пропонуємо розглядати крізь призму теорії самодетермінації (Е. Десі та Р. Раян) та концепції педагогічного дизайну (К. Вербах, Д. Хантер) [4; 5].

1. Автономія та суб'єктний вибір. Згідно з теорією самодетермінації, автономія є фундаментальною потребою для формування внутрішньої мотивації. Відтак, агентність неможлива без можливості приймати рішення. На сьогодні в ігровому середовищі це реалізується через розгалужені сценарії та вибір інструментів досягнення мети та дивергентні (відкриті) завдання. Відкриті завдання передбачають розмаїття підходів і учень визначає когнітивну стратегію розв'язання проблеми.

2. Почуття самоефективності (компетентності): учень відчуває себе агентом змін, коли бачить зв'язок між своїми діями та результатом. Теоретичним фундаментом даного компонента є концепція «Потоку» Мігая Чиксентмігаї (Mihaly Csikszentmihalyi) є науковим підґрунтям цієї компетентності: стан потоку виникає, коли складність ігрового завдання корелює з актуальним рівнем знань та зоною найближчого розвитку. «Стан потоку» є невід'ємною умовою для утримання інтересу та мотивації дітей. «Стан потоку» досягається тоді, коли

дитина робить те, що їй подобається, та має баланс між викликами (складністю завдань) і власними вміннями. Для цього стану характерні глибока концентрація, почуття легкості, радості і впевненості у власних силах.

«Стан потоку» досягається та утримується за таким принципом:

- дитина отримує виклик;
- дитина працює над викликом;
- дитина успішно долає виклик [3].

Після завершення ітерації можливе зниження рівня мотивації, оскільки когнітивна напруга спадає. Саме в цей момент ключовою є роль педагога, оскільки для того, щоб дитина продовжила працювати в «стані потоку», педагогу потрібно запропонувати новий виклик. Важливим у цьому процесі є динамічний зворотний зв'язок, який підтверджує зростання майстерності учня, зміцнюючи його віру у власну ефективність.

3. Право на помилку та ітераційність: агентність проявляється у відсутності страху перед невдачею, що є ключовим для ігрового мислення. Помилка інтерпретується як необхідна умова досвіду, а не фінальний результат.

4. Власність на результати: дитина відчуває агентність, коли результати діяльності ідентифікуються як її особисте надбання (проекти, артефакти, досягнення), а не просто «здаються» вчителю. Вагомою в цьому контексті є теорія конструкціонізму Сеймура Пейперта, де навчання відбувається через створення реальних або віртуальних об'єктів. Відтак відбувається перехід від моделі «game» (виконання правил) до моделі «play» (створення сенсів), де учень стає архітектором свого знання [3].

5. Соціальна релевантність (спорідненість): здатність впливати на групову динаміку та відчувати себе частиною спільноти. В освітньому процесі слід організовувати колективну гру, де внесок кожного учасника є унікальним і впливає на загальний успіх команди.

Таким чином, гейміфікація — це не про «розваги», а про створення освітнього середовища з високим рівнем залученості. В цьому процесі вплив на

агентність проявляється через трансформацію учня з «пасивного слухача» на активного суб'єкта освітнього пошуку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Велика українська енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Педагогічні науки» / відп. ред. А. М. Киридон. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2020. 112 с.
2. Парціальна програма розвитку дитини від 2 до 6 років через ГРУ «Творці майбутнього» та методичні рекомендації / О. Ю. Рома, Г. В. Малевич, І. Ю. Піскова, Г. В. Шварова, О. М. Шуляк ; The LEGO Foundation. 2022. 109 с.
3. Рома О. З. Діяльнісний підхід: ігрові методики для розвитку когнітивної сфери учнів НУШ. Київ : LEGO Foundation, 2022. 120 с.
4. Deci E. L., Ryan R. M. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55, No. 1. P. 68–78.
5. Werbach K., Hunter D. For the Win: How Game Thinking Can Revolutionize Your Business. Philadelphia : Wharton Digital Press, 2012. 148 p.

Владислав РИМИК

старший викладач кафедри спортивно-педагогічних дисциплін,
Карпатський національний університет імені В. Стефаника.

Роман РИМИК

доцент кафедри спортивно-педагогічних дисциплін,
Карпатський національний університет імені В. Стефаника

Федів ХАШАЛОВ

аспірант кафедри спортивно-педагогічних дисциплін,
Карпатський національний університет імені В. Стефаника.

МОНІТОРИНГ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Ключові слова: фізична підготовленість, курсанти, майбутні правоохоронці, освітній процес.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Фізична підготовка працівників Національної поліції України включає два ключові складники: загальну фізичну підготовку та спеціальну підготовку з питань самозахисту й особистої безпеки. Загальна фізична підготовка орієнтована на формування та вдосконалення основних рухових якостей і практичних умінь, що є необхідними як у повсякденній службовій діяльності, так і в умовах підвищеної небезпеки. Вона передбачає розвиток витривалості, сили та швидкісних якостей, які забезпечують здатність ефективно здійснювати переслідування правопорушників, домінувати під час силового затримання та долати різноманітні перешкоди. Крім того, у процесі навчання курсанти набувають навичок самоконтролю функціонального стану організму під час фізичних навантажень, а також оволодівають практичними прийомами самозахисту та гарантування особистої безпеки [1; 4].

Удосконалення освітнього процесу та підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців залишаються стратегічними пріоритетами закладів вищої освіти системи МВС України. В умовах воєнного стану та участі силових структур у бойових діях значно зросли вимоги до рівня професійної готовності майбутніх поліцейських [4; 5]. Науковці підкреслюють, що належна організація навчального процесу, результативне навчання й виховання є визначальними чинниками формування професійної компетентності та готовності правоохоронців до виконання службових обов'язків [2; 4; 5].

Результати аналізу наукових праць [1; 2; 4] засвідчують, що недостатній рівень професійної підготовленості фахівців з фізичної підготовки, а також брак практичного досвіду роботи в органах внутрішніх справ і відсутність спортивних досягнень у співробітників негативно позначаються на ефективності організації фізичної підготовки в підрозділах МВС.

Забезпечення високого рівня фізичної працездатності правоохоронців можливе за умови дотримання комплексу організаційно-педагогічних та гігієнічних вимог, зокрема раціонального режиму праці та відпочинку, достатнього обсягу рухової активності, повноцінного відновлення та відмови від шкідливих звичок [2].

Мета дослідження – оцінка та аналіз показників фізичної підготовленості майбутніх поліцейських першого–третього курсів у процесі навчання в ЗВО МВС України.

Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження використано комплекс сучасних **методів дослідження**: теоретичні (метод аналізу, синтезу, узагальнення); емпіричні (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент), методи математичної статистики.

Для досягнення поставленої мети нами були залучені курсанти чоловічої статі першого, другого та третього курсів, Національної академії внутрішніх справ, всього 184 особи. Усі курсанти дали згоду на проведення експерименту.

Результати дослідження. Фізична підготовка являє собою цілісну систему теоретичних знань, спеціально підібраних фізичних вправ і практичних навичок, спрямованих на формування та вдосконалення рухових якостей і професійно необхідних умінь. Вона забезпечує готовність до виконання службових завдань, зокрема під час пошуку й переслідування правопорушника, припинення протиправної діяльності, а також затримання особи, яка чинить активний опір, у тому числі із застосуванням фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї.

З метою оцінювання рівня фізичної підготовленості було використано такі контрольні випробування: біг на 100 м, біг на 1000 м, підтягування на перекладині, комплексну силову вправу та човниковий біг 10×10 м. Результати, отримані під час тестування, переводилися у бальну систему, після чого визначався відповідний рівень підготовленості [4].

Аналіз результатів тестів свідчить, що середній результат на I курсі з бігу на 100 м. складає $14,79 \pm 1,54$. У вправі біг на 1000м. середній результат на I курсі

складає $261 \pm 30,6$ с. У вправі підтягування на перекладині середнє значення склало $9,28 \pm 5,12$ повторень. У комплексно силовій вправі середній результат складає $46,08 \pm 10,82$ п/хв. У тестовій вправі човниковий біг 10×10 м середній результат становить $30,19 \pm 1,92$ с. Що свідчить про недостатній розвиток всіх фізичних якостей, особливо силових.

Аналізуючи результати II курсу в контрольній вправі біг на 100м., ми встановили середній результат, а саме $14,77 \pm 1,54$ с. Середній результат у вправі біг 1000м., становить $217,8 \pm 25,8$ с.

У контрольній вправі підтягування на перекладині середній результат серед курсантів II курсу становить $14,03 \pm 3,36$ рази. Після обрахунку результатів комплексно силової вправи середній результат становить $53,73 \pm 13,66$ балів. Середній результат з човникового бігу 10×10 м становить $29,46 \pm 1,99$. На другому курсі ми бачимо значну частину курсантів які відносяться до низького рівня, а саме в контрольних вправах, біг на 100м., та човниковий біг на 10×10 м.

У контрольній вправі біг на 100м., середній результат на III курсі становить $14,15 \pm 1,15$ с. Середній результат у вправі біг 1000м., становить $217,8 \pm 25,8$ с. У контрольній вправі підтягування на перекладині середній результат серед курсантів III курсу складає $16,35 \pm 4,69$ рази. Після обрахунку результатів комплексно силової вправи на III курсі середній результат склав $58,40 \pm 13,31$ балів.

Середній результат в човниковому бігу 10×10 м серед курсантів III курсу складає $27,36 \pm 1,67$ с. На третьому курсі ми можемо спостерігати значне покращення результатів, але ми все ще можемо спостерігати курсантів які мають низький рівень в певних контрольних вправах.

Загальний рівень фізичної підготовленості на першому курсі здебільшого знаходиться на достатньому рівні (1/3 обстежених курсантів), майже 40% курсантів віднесли до високого рівня, 30,77% відносяться до низького та задовільного рівнів.

На другому курсі ситуація подібна здебільшого курсанти знаходяться на достатньому рівні, а саме: низький рівень виявили в 6,45%, задовільний – у 29,03%, достатній рівень – у 40,32%, високий рівень – у 24,19%.

Майже половина курсантів третього року навчання мають достатній рівень фізичної підготовленості (46,15%), високий рівень виявили в більше ніж 1/3 курсантів (36,54%), решта 17,31% мають низький, або задовільний рівні.

Отже, серед показників фізичної підготовленості курсантів Національної академії внутрішніх справ, прослідковується чітка послідовність, пов'язана з підвищенням результатів тестів курсантів від першого до третього курсів.

За показниками фізичної підготовленості курсанти академії внутрішніх справ на I курсі показали достатній рівень (32,05%), високий рівень мають 37,18%. На II курсі достатній рівень виявили в 40,32%, високий рівень мають 24,19%. На III курсі достатній рівень виявили в 46,15% курсантів, високий рівень мають 36,54%.

Висновки. У результаті аналізу показників фізичної підготовленості майбутніх поліцейських встановлено чітку позитивну динаміку зростання результатів тестування від першого до третього курсу навчання. Статистично значущі відмінності зафіксовано в усіх випадках порівняння показників курсантів першого та третього курсів. Зокрема, результати бігу на 100 м покращилися з 14,79 с до 14,15 с, бігу на 1000 м - з 228,6 с до 216,6 с. Кількість підтягувань на перекладині зросла з 9,28 до 16,35 разу, показники виконання комплексної силової вправи - з 46,08 до 58,40 разу. Час виконання човникового бігу 10×10 м зменшився з 30,19 с до 27,36 с, що свідчить про підвищення рівня швидко-силових якостей та загальної фізичної підготовленості курсантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко, В. В. (2018). Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції. У *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*.

- збірник наукових праць* (с. 52–57). Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ.
2. Дідковський, В. А. (2019). *Фізична підготовка працівників Національної поліції України: навчальний посібник*. Київ: Національна академія внутрішніх справ.
 3. Одеров, А. М., Лещінський, О. В., Первачук, О. І., & Бабич, М. О. (2023). Якість військово-професійної підготовки курсантів – як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*, 3(161), 131–135. [http://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03\(161\).30](http://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30)
 4. Римик, В. Р. (2024). *Спеціальна фізична підготовка зі спрямованим розвитком психофізичних якостей майбутніх поліцейських* (Дисертація). Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського.
 5. Романчук, С., Одеров, А., Небожук, О., & Климович, В. (2023). Формування військово-прикладних навичок студентів закладів вищої освіти в процесі фізичного виховання. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*, 1(61), 54–63. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2023-01-54-63>

РОЗДІЛ 2. РУХОВА АКТИВНІСТЬ І ЇЇ ВПЛИВ НА КОГНІТИВНИЙ, ЕМОЦІЙНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ

Гук Ганна Ігорівна

Доктор філософії (Ph.D.) зі спеціальності фізичне виховання

Рихаль Володимир Ігорович

Доктор філософії (Ph.D.) зі спеціальності фізична культура та спорт

Львівський держаний університет

фізичної культури імені Івана Боберського

РУХОВА АКТИВНІСТЬ У СИСТЕМІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ТА ІНКЛЮЗИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ Й ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: фізична культура, рухова активність, тривожність, емоційне благополуччя, диференційоване фізичне виховання, інклюзивне середовище, середній шкільний вік.

Сутність проблеми та стан її дослідження. У сучасних умовах розвитку загальної середньої освіти особливої актуальності набуває проблема збереження психоемоційного здоров'я учнів середнього шкільного віку. Зростання навчального навантаження, соціальних викликів та індивідуальних особливостей розвитку учнів зумовлює підвищення рівня тривожності, що негативно впливає на навчальну діяльність, міжособистісну взаємодію та емоційне благополуччя школярів [1].

Наукові дослідження українських авторів засвідчують, що систематична рухова активність є ефективним засобом оптимізації психоемоційного стану дітей і підлітків, сприяє зниженню рівня тривожності, емоційного напруження та формуванню позитивного психологічного фону навчальної діяльності [2]. Уроки фізичної культури в цьому контексті розглядаються як важливий педагогічний

ресурс, що забезпечує не лише фізичний розвиток, а й когнітивний, емоційний та соціальний розвиток дитини.

Особливої значущості проблема набуває в умовах реалізації інклюзивної освіти, де фізичне виховання має враховувати різний рівень фізичної підготовленості, функціональних можливостей і психоемоційного стану учнів. Застосування диференційованого підходу у фізичному вихованні створює умови для залучення всіх школярів до рухової діяльності та формування психологічного комфорту в освітньому середовищі [3]. Водночас питання інтеграції рухової активності в систему диференційованого та інклюзивного фізичного виховання потребує подальшого науково-методичного обґрунтування.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти. Методологічною основою дослідження є положення теорії і методики фізичної культури щодо цілісного підходу до організації фізичного виховання, орієнтованого на всебічний розвиток особистості учня. У роботі враховано принципи індивідуалізації, доступності, варіативності та оздоровчої спрямованості рухової діяльності, що є базовими для реалізації диференційованого фізичного виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища [3].

У процесі підготовки тез застосовувалися методи аналізу й узагальнення результатів сучасних наукових досліджень українських учених, опублікованих у фахових виданнях. Особливу увагу приділено працям, у яких розкривається вплив рухової активності на психоемоційний стан школярів, формування стресостійкості, емоційної регуляції та соціальної адаптації дітей і підлітків [2,4].

Як дослідницькі інструменти розглядалися варіативні комплекси фізичних вправ помірної інтенсивності, рухливі та кооперативні ігри, а також елементи дихальних і релаксаційних вправ, які можуть бути адаптовані відповідно до індивідуальних можливостей і психоемоційного стану учнів [4].

Висновки та результати дослідження. Аналіз наукових джерел свідчить, що рухова активність є дієвим чинником зниження рівня тривожності та формування емоційного благополуччя учнів середнього шкільного віку. Раціонально організований урок фізичної культури, побудований на засадах

диференційованого та інклюзивного підходів, створює умови для психологічного комфорту, формування позитивного ставлення до рухової діяльності та зменшення емоційного напруження.

Використання варіативних форм організації занять, адаптація фізичного навантаження та врахування індивідуальних особливостей школярів сприяють активному залученню всіх учнів до рухової діяльності незалежно від рівня їх фізичної підготовленості та освітніх потреб. Таким чином, інтеграція засобів рухової активності в систему диференційованого та інклюзивного фізичного виховання є перспективним напрямом удосконалення шкільної фізкультурної освіти та відповідає сучасним вимогам розвитку загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко А.В. Вплив систематичної фізичної активності на емоційний стан дітей та підлітків. Наука і освіта. 2024;1:27–31.
2. Рак Л.І., Кашина-Ярмак В.Л., Єщенко А.В. Рухова активність підлітків в умовах підвищеного психоемоційного навантаження та шляхи її оптимізації. Сучасна педіатрія. Україна. 2024;7(143):53–61.
3. Москаленко Н.В., Брич В.В. Диференційоване фізичне виховання в умовах інклюзивного освітнього середовища. Фізична культура і спорт: наукова перспектива. 2022;2(1):45–52.
4. Трачук С.В., Голуб В.А., Довгаль В.І. Рухова активність учнів основної школи як чинник збереження психічного здоров'я. Спортивна наука України. 2023;1:114–121.

Андрій Данишук,
доктор філософії за спеціальністю
017 Фізична культура і спорт,
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ ЯК СКЛАДОВА ДИНАМІЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: рухова активність, психологічна підготовка, юні спортсмени, воєнний стан, динамічне освітнє середовище, штучний інтелект, саморегуляція.

Сутність проблеми, стан її дослідження. У сучасних умовах воєнного стану рухова активність дітей набуває не лише фізкультурно-оздоровчого, а й психосоціального значення. Систематичні заняття спортом позитивно впливають на когнітивні процеси, емоційну стабільність та соціальну адаптацію дитини. Водночас воєнні виклики підвищують рівень тривожності, знижують концентрацію уваги та мотивацію до навчання і спортивної діяльності.

У період воєнного стану спортивно-освітнє середовище для дітей часто характеризується нестабільністю, обмеженими ресурсами та підвищеним рівнем психоемоційного напруження. Це зумовлює необхідність переосмислення ролі тренера та викладача як агента психологічної підтримки, здатного забезпечити не лише фізичний розвиток, а й відновлення відчуття безпеки, прогнозованості та внутрішнього контролю в юних спортсменів.

У наукових дослідженнях доведено, що фізична активність сприяє розвитку когнітивних функцій, покращує регуляцію емоцій та формує соціальні навички взаємодії [1, с. 45–59]. Психологічна підготовка спортсменів розглядається як системний процес формування стресостійкості та здатності до самоконтролю [2, с. 112–129]. Особливості роботи з дітьми та підлітками передбачають використання підтримувального стилю керівництва та створення безпечного середовища [3, с. 78–94].

Разом із тим у контексті динамічного освітнього середовища актуалізується питання трансформації педагогічних рішень із використанням цифрових інструментів і технологій штучного інтелекту.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти: Методологічною основою дослідження є системний, діяльнісний та компетентнісний підходи.

Використано теоретичні методи аналізу та узагальнення наукової літератури, а також емпіричні методи: педагогічне спостереження, анкетування юних спортсменів, аналіз динаміки показників тривожності та мотивації.

Як дослідницькі інструменти застосовано методики самооцінки емоційного стану, оцінювання ситуативної тривожності, а також цифрові платформи для моніторингу психоемоційних показників. Використання EdTech-інструментів дозволило оперативно коригувати навчально-тренувальний процес та індивідуалізувати психологічний супровід [4, с. 101–117].

Особлива увага приділялася адаптації методів психологічної підготовки до умов воєнного стану, зокрема врахуванню травматичного досвіду, порушень режиму тренувань та дистанційних форматів взаємодії. Це дозволило підвищити екологічну валідність дослідження та забезпечити відповідність отриманих результатів реальним умовам функціонування динамічного освітнього середовища.

Висновки та результати дослідження. Встановлено, що рухова активність у поєднанні з цілеспрямованою психологічною підготовкою сприяє:

- зниженню рівня ситуативної тривожності;
- підвищенню когнітивної концентрації;
- формуванню навичок емоційної саморегуляції;
- покращенню соціальної взаємодії в команді.

Інтеграція цифрових інструментів та елементів штучного інтелекту у процес психологічного супроводу підсилює ефективність педагогічних рішень та відповідає концепції динамічного освітнього середовища. Таким чином, психологічна підготовка юних спортсменів виступає важливим компонентом сучасного освітнього простору, спрямованого на гармонійний когнітивний, емоційний і соціальний розвиток дитини.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою інтегрованих моделей психологічної підготовки юних спортсменів із використанням адаптивних цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту в умовах кризових соціальних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коробейніков Г. В. Психофізіологія діяльності у спорті : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2017. 312 с.
2. Weinberg R. S., Gould D. Foundations of Sport and Exercise Psychology. 7th ed. Champaign : Human Kinetics, 2019. 624 p.
3. Knight C. J., Harwood C. G., Gould D. Sport Psychology for Young Athletes. London : Routledge, 2018. 256 p.
4. Christino M. A., Pluhar E. I., Micheli L. J. Psychological Considerations in the Young Athlete: A Multidisciplinary Approach. Cham : Springer, 2023. 340 p.

Леся Клевака,

к.пед.н., доцент, в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»
м. Полтава, Україна

Катерина Гресь,

асистент кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»
м. Полтава, Україна

Ольга Гришко,

к.пед.н., доцент, доцент кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»
м. Полтава, Україна

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА РОЗВИТОК МОЗКУ ДИТИНИ

Ключові слова: дошкільний вік, рухова активність, психомоторика, нейрорухливість, пізнавальна активність.

Сучасні дослідження у сфері нейронауки, педагогіки та дитячої психології підтверджують, що рухова активність є не лише засобом фізичного розвитку, а й потужним чинником формування мозку дитини. У період дитинства нервова система характеризується високою пластичністю, що створює унікальні умови

для впливу зовнішніх стимулів, зокрема фізичних навантажень, на структурні та функціональні зміни мозку.

Метою цієї статті є розкриття психофізіологічних механізмів, через які рухова активність впливає на розвиток мозку дитини та її пізнавальні процеси.

Аналіз наукових розвідок засвідчує, що проблему впливу рухової активності на розвиток дітей вивчали І. Бринза, Е. Вільчковський, С. Гозак, Т. Дегтяренко–Мельник, Н. Денисенко, О. Лахно, Н. Лебединець, К. Левшунова, В. Мовчан, О. Омельчук, В. Пасічник, Д. Сосновський, К. Суятинова, Н. Шкляр, Г. Штурко, Т. Яворська та ін.

З позицій вікової фізіології розвиток дитячого організму розглядається як якісно зумовлений процес, що супроводжується ускладненням морфофункціональної структури та зростанням адаптаційних можливостей. Важливою характеристикою цього процесу є взаємоузгоджений розвиток фізичної й психічної сфер.

Основна частина когнітивних можливостей формується саме в дитинстві. Біологічним підґрунтям когнітивного розвитку є онтогенетичні взаємодоповнювальні процеси, активні в перші роки життя: диференціювання нейронів, ріст аксонів і дендритів, мієліногенез, мієлінізація відростків нейронів [3, с. 126].

Учений Іван Сеченов уперше обґрунтував зв'язок рухових функцій із діяльністю вищих відділів центральної нервової системи, доводячи провідну роль рухового аналізатора у структурі розвитку та пізнавальної діяльності людини. Він показав, що моторні процеси безпосередньо пов'язані з функціонуванням вищих нервових центрів, що підтверджує вплив руху на психічний розвиток і пізнавальну активність [3, с. 125].

За твердженням Сергія Максименка, психомоторика є складним процесом регуляції рухової діяльності людини. Формування вищих психічних функцій – мовлення, уяви, абстрактного мислення – можливе за умови набуття достатнього сенсорного та м'язового досвіду. Саме фізична й чуттєва взаємодія з предметним світом становить основу для подальшого інтелектуального розвитку [3, с. 126].

Ключовим механізмом впливу рухової активності є нейропластичність – здатність мозку змінювати свою структуру та функції під впливом досвіду. У дитячому віці цей процес відбувається особливо інтенсивно. Фізична активність стимулює: утворення нових нейронних зв'язків (синаптогенез); зміцнення існуючих синапсів; формування нових нейронів (нейрогенез), особливо в ділянках, пов'язаних із пам'яттю та навчанням. Особливе значення має активація гіпокамп –структури, відповідальної за процеси пам'яті та навчання.

Рухова активність також спричиняє нейрохімічні зміни: підвищується рівень BDNF, дофаміну, серотоніну та ендорфінів, що створює сприятливе середовище для когнітивного розвитку. Під час рухів посилюється кровообіг, покращується постачання мозку киснем і глюкозою, що активізує роботу кори великих півкуль та сприяє розвитку мислення, мовлення й виконавчих функцій.

Виконавчі функції – планування, самоконтроль, гнучкість мислення – пов'язані з діяльністю префронтальна кора. Рухові ігри, координаційні вправи та командні види спорту активізують ці структури мозку, що сприяє формуванню саморегуляції та підвищенню навчальної успішності. Рухова активність також забезпечує розвиток сенсомоторної інтеграції – взаємодії між сенсорними системами та моторними центрами. Це сприяє формуванню міжпівкульних зв'язків, розвитку просторового мислення, навичок читання й письма, підвищенню швидкості когнітивної обробки інформації.

Раннє та дошкільне дитинство є сенситивними періодами розвитку, коли формуються основи мислення, мовлення, пам'яті та уваги. У цей час рухова активність виступає не лише засобом фізичного вдосконалення, а й важливим чинником когнітивного становлення дитини. Через рух дитина пізнає світ, засвоює причинно-наслідкові зв'язки, формує просторові уявлення та набуває досвіду саморегуляції.

У віці 1–3 років провідною діяльністю є предметно-маніпулятивна. Дитина активно освоює базові рухи: ходьбу, біг; лазіння, присідання; маніпуляції з предметами (хапання, перекладання, кидання). У цей період інтенсивно формуються сенсомоторні зв'язки, удосконалюється координація рухів,

розвивається дрібна моторика. Через рух дитина досліджує властивості предметів (форма, розмір, вага), що формує сенсорні еталони. Дії з предметами сприяють становленню наочно-дійового мислення – першої форми інтелектуальної діяльності. Тісний зв'язок дрібної моторики з мовленнєвими зонами мозку обумовлює позитивний вплив пальчикових ігор і маніпулятивної діяльності на мовленнєвий розвиток. Рухова активність знижує напруження, формує позитивний емоційний фон, що сприяє засвоєнню нового досвіду. У цьому віці активно розвивається гіпокамп, який відіграє важливу роль у формуванні пам'яті, тому різноманітні рухові дії сприяють закріпленню нових знань через практичний досвід [1].

У дошкільному віці (3-6 років) рухи стають більш координованими та цілеспрямованими. Діти опановують: складніші види бігу та стрибків; елементи спортивних ігор; вправи на рівновагу та координацію; танцювальні та ритмічні рухи. Паралельно вдосконалюється дрібна моторика (малювання, ліплення, конструювання). Рухливі ігри з правилами формують здатність до планування, самоконтролю та гнучкості мислення, що пов'язано з діяльністю префронтальної кори. Фізичні вправи активізують нейропластичність і стимулюють міжпівкульну взаємодію, що позитивно впливає на концентрацію та обсяг робочої пам'яті. Орієнтування в просторі, координаційні вправи, конструювання сприяють формуванню просторових уявлень, важливих для подальшого навчання письма й математики. Командні рухливі ігри розвивають навички співпраці, емпатію, здатність дотримуватися правил. Регулярна рухова активність знижує рівень стресу, покращує працездатність і сприяє успішній адаптації до шкільного навчання [1].

Рівень функціональної зрілості мозкових структур визначає працездатність дітей молодшого дошкільного віку. У дітей активніше розвиваються центри правої півкулі, що зумовлює переважання образного мислення та емоційності. Тому навчальний процес має враховувати функціональну асиметрію мозку та поступове введення логічних завдань. Ефективність навчання залежить від розвитку міжпівкульної взаємодії та

врахування провідного каналу сприймання інформації (зорового, слухового чи кінестетичного). Застосування арттерапії, музикотерапії, казкотерапії, ігротерапії створює позитивний емоційний фон, активізує увагу та зміцнює зв'язки між корковими й підкорковими структурами, що сприяє розвитку творчого й інтелектуального потенціалу дитини [2, с. 236–237]. Рухова активність також знижує рівень стресу, нормалізує емоційний стан і підвищує здатність до навчання.

Висновки. Отже, рухова активність є потужним психофізіологічним чинником розвитку мозку дитини. Її вплив реалізується через механізми нейропластичності, нейрохімічні зміни, покращення кровообігу, формування виконавчих функцій та емоційну регуляцію. Регулярні фізичні вправи не лише зміцнюють здоров'я, а й створюють біологічне підґрунтя для ефективного навчання, розвитку пам'яті, мислення та уваги. Інтеграція рухової активності в освітній процес є необхідною умовою гармонійного розвитку сучасної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дегтяренко–Мельник Т.В., Бринза І.В. Психофізіологія рухової діяльності: навчальний посібник для студентів ЗВО. Одеса. 2024. 379 с.
2. Лебединець Н.В., Омельчук О.В., Гозак С.В. Психофізіологічний розвиток дошкільнят під впливом фізичних навантажень в процесі розвиваючого навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Випуск 3К (147). С. 234-239.
3. Суятинова К., Штурко Г. Вплив рухової активності на когнітивний розвиток дітей дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2022. №1. С. 123–129.

Кульчикова Катерина
асистент вчителя
Шепетівської ЗОШ І-ІІІ
ступенів №8 Хмельницької області

КЕРУВАННЯ АКТИВНІСТЮ ГІПЕРАКТИВНОЇ ДИТИНИ В ШКОЛІ (З ДОСВІДУ РОБОТИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ ШКОЛИ)

Ключові слова: гіперактивність, дефіцит уваги, саморегуляція, рухова активність, інклюзивне навчання, поведінкова підтримка.

Сучасна освіта дедалі частіше стикається з необхідністю роботи з дітьми, які мають труднощі з концентрацією уваги, самоконтролем і регуляцією поведінки. Це важко робити дітям із синдромом дефіциту уваги. Щодня вони ведуть цю «боротьбу» між «так треба», «посидь спокійно» з «неможу», «коли ми підемо на вулицю», «мені нудно». Адже дитина з гіперактивністю живе «тут і тепер» і якщо під час уроку не цікаво, то вона організовує собі інше заняття. У педагогічній практиці важливо розрізняти ситуативні або індивідуально зумовлені прояви поведінки з підвищеною активністю та випадки, коли гіперактивність має підтверджений медичний висновок. Важко сказати, скільки насправді дітей страждають на дефіцит уваги та гіперактивність: це пояснюється тим, що не завжди використовують одні й ті самі методики та критерії оцінювання для визначення цієї проблеми [2, с.14].

Гіперактивність є однією з найпоширеніших особливостей розвитку, що впливає на навчальну діяльність, міжособистісні взаємини та емоційний стан дитини. Вона проявляється у постійній потребі в русі, труднощами з дотриманням інструкцій, імпульсивними відповідями, швидким виснаженням уваги, емоційною нестабільністю.

Ці прояви ідуть поряд із нестачею концентрації уваги. Це призводить до неповного сприйняття інструкцій, упущання важливої інформації та частих помилок під час виконання завдань. Імпульсивність ускладнює процес осмислення відповіді, що знижує рівень навчальних досягнень учнів. Надмірна рухливість створює додаткові перепони під час організації фронтальної роботи на уроці, виконання письмових вправ та дотримання регламенту навчальної діяльності. Важливо усвідомлювати, що гіперактивна дитина не порушує правила навмисно. Її нервова система потребує постійного рухового

«розвантаження» для підтримки оптимального рівня збудження кори головного мозку.

Тому керування активністю гіперактивної дитини повинно бути спрямовано на підтримку, структурованість і організацію доцільної рухової активності, добір помічних дитині прийомів, а не лише на підвищення вимог до дисципліни. Сучасному вчителю не завжди легко перелаштуватись на таку роботу. Вона вимагає, насамперед, прийняття особливостей дитини, розуміння її потреб.

Традиційна модель навчання, орієнтована на тривале сидіння за партою, суперечить природній потребі дитини в русі. Саме через це дитина з гіперактивністю має постійно перебувати в полі контролю вчителя, тобто сидіти або в центрі класу, або мати можливість на будь-якому етапі уроку стати за стоячу парту задля задоволення своїх рухових потреб.

Працюючи в інклюзивному класі, переконалась, що інтеграція коротких рухових пауз у структуру уроку допомагає гіперактивній дитині не лише як профілактика втоми, а й як механізм саморегуляції.

Гіперактивним дітям перерви потрібні значно частіше, ніж їхнім одноліткам. А один із способів створити належні умови навчання для таких учнів – це запропонувати їм місце у класі, де вони можуть влаштувати собі перерву. Дослідниця Аманда Морено відзначила важливість так званого спокійного місця, яке допомагає учням зі спалахами гніву позбутися цієї проблеми [1, с.28].

Режим роботи Шепетівської ЗОШ №8 Хмельницької області передбачає 2 перерви по 20–25 хвилин, що дозволяє прогулянки на свіжому повітрі, рухливі ігри. Кожного дня ми проводимо гімнастику для очей з використанням офтальмологічних кіл, які розміщені в класній кімнаті та відповідної методики. Кожен учень для розвантаження очей та концентрації уваги має додатковий індивідуальний набір методик для гімнастики очей. Ми подбали про зони для відпочинку, куточок для читання, маємо стіл для гри Lego, куточок усамітнення, візуальний супровід оголошень, розкладу, сигнальні картки.

Окремим прикладом керування активністю гіперактивної дитини є прогулянки до корисних природних об'єктів, які знаходяться на відстані пішої прогулянки від нашої школи. Це передбачає проведення на вулиці цілого уроку або його частини, виховної години або екодня. Є можливість використання шкільного двору як середовища розвантаження або навпаки рухової активності. Маємо валізу з спортивним інвентарем (мячі, скакалки, еспандер, м'яч-антистрес). Найбільш улюбленими є активна гра з м'ячем, тому раджу її використовувати.

Під час уроку ми використовуємо такі види рухової активності:

1. «Живі відповіді» – якщо відповідь ствердна «так», то потрібно піднятися, а якщо ні – залишитися на місці.
2. «Обери картку – підійди – поясни» - учень обирає із запропонованих карток ті, які стосуються уроку і закріплює картки на дошці.
3. Структурована активна перерва під час уроку:
 - «Географічний компас» – повернися на північ, південь тощо.
 - «Математична зарядка» – рахуємо –присідаємо.
 - «Історична хода» – крокуємо як спартанці.
4. Сенсорні вправи: стискання еспандера, вправи з м'ячем-антистресом, дихальні вправи за допомогою карток Світлани Ройз.

Регулярне використання рухових елементів сприяє гармонізації психоемоційного стану учнів та створенню безпечного освітнього середовища.

Керування активністю гіперактивної дитини не полягає в обмеженні руху, а у його педагогічно доцільному спрямуванні. Наше завдання полягає у створенні умов для реалізації природної потреби дитини в русі та водночас сприяти формуванню навичок самоконтролю.

Комплексний підхід, що поєднує структурованість, позитивне підкріплення та системну рухову підтримку, забезпечує ефективну інтеграцію гіперактивної дитини в освітній процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вокер Т. Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта / Пер. з англ. Н. Лавської. К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2019. 232 с.
2. Розійдіться, я йду! Гіперактивна дитина. Практичні рекомендації для дітей, батьків і педагогів/Маріо ді П'єтро, Моніка Дакомо. Харків: Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2019. 96 с.

Юлія Товт

магістрантка 1 року навчання,
факультет післядипломної та заочної освіти,
Львівський державний університет
фізичної культури ім. Івана Боберського, м.Львів

Науковий керівник:

Тетяна Курчаба

доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
та олімпійської освіти,
факультет туризму,
Львівський державний
університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м.Львів

ЗНАЧЕННЯ ЗАНЯТЬ ЛЕГКОЮ АТЛЕТИКОЮ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: легка атлетика, молодший шкільний вік, соціальна взаємодія, рухова активність, мотивація, фізичне виховання.

Фізичне виховання в сучасній початковій школі розглядається як складова гармонійного розвитку особистості, що охоплює фізичні, психічні та соціальні складові [2, с. 83]. У молодшому шкільному віці дитина активно засвоює соціальні норми, формує навички співпраці, розвиває здатність до саморегуляції та взаємодії з однолітками. Відтак фізична культура стає не лише засобом розвитку рухових умінь, а й середовищем, де відбувається соціалізація дитини, формування комунікативних компетентностей та відповідального ставлення до колективної діяльності [1, с. 21].

Соціальна взаємодія у навчальному процесі розглядається як динамічний процес взаємного впливу учасників освітньої діяльності, що включає узгодження дій, обмін інформацією, спільне вирішення завдань і оцінювання результатів [4, с. 347]. Для молодших школярів важливо, щоб соціальна взаємодія відбувалася в умовах підтримки та без надмірного тиску, оскільки саме за таких умов формується внутрішня мотивація до участі у руховій діяльності. У цьому контексті фізична культура, яка включає природні рухові форми, стає найбільш доступною сферою для розвитку соціальних умінь, оскільки рухова діяльність природно поєднує емоційний компонент, взаємодію з іншими та спільне досягнення результату [3, с. 83].

Наукові дослідження підтверджують, що мотивація до занять фізичною культурою формується під впливом педагогічних умов, серед яких важливе значення мають емоційний клімат занять, відповідність завдань віковим можливостям та характер взаємодії у колективі. Так, В. Кожухівський зазначає, що позитивний психологічний фон і доступність вправ сприяють підвищенню інтересу дітей до рухової активності [2, с. 84]. Водночас І. Матвієнко наголошує на ролі підтримки педагога та активної взаємодії у колективі як факторів формування стійкої мотивації школярів до фізичної культури і спорту [3, с. 83]. У цьому контексті взаємодія з однолітками розглядається як один із ключових чинників позитивного ставлення до занять, оскільки діти вчаться узгоджувати дії, підтримувати партнерів і коректно реагувати на оцінку результатів [4, с. 347].

Особливе місце у фізичному вихованні молодших школярів займає легка атлетика, оскільки її зміст базується на природних рухах, доступних для дітей цього віку [2, с. 84]. Легка атлетика має широкий спектр організаційних форм: індивідуальні вправи, групові завдання, естафети та командні змагання [4, с. 346]. Саме такі форми роботи сприяють розвитку соціальних умінь, оскільки діти повинні узгоджувати свої дії, розподіляти ролі та відповідально ставитися до результату спільної діяльності [4, с. 347]. У процесі виконання легкоатлетичних вправ учні отримують можливість не лише розвивати фізичні якості, а й відпрацьовувати навички взаємодії, комунікації та взаємопідтримки.

Суттєву роль у процесі соціалізації відіграє налагоджена співпраця між школою та сім'єю. Узгоджені виховні впливи сприяють закріпленню інтересу до рухової активності та розвитку соціальних навичок. М. Вахтангішвілі підкреслює, що взаємодія сім'ї та школи у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку підсилює ефективність навчання та сприяє формуванню ціннісного ставлення до занять [1, с. 25]. Позаурочна спортивна діяльність також виступає додатковим джерелом мотивації, оскільки дозволяє дітям закріплювати навички та розвивати активну позицію у суспільстві [5, с. 214]. Таким чином, формування соціальної взаємодії молодших школярів засобами легкої атлетики має як внутрішньо шкільний, так і позашкільний контекст.

Отже, з огляду на сучасний стан досліджень, проблема формування соціальної взаємодії дітей молодшого шкільного віку засобами легкої атлетики є актуальною та потребує подальшого теоретичного узагальнення й практичного впровадження.

Методологічною основою дослідження є системний підхід, який дозволяє розглядати соціальну взаємодію як результат впливу педагогічних умов, організаційних форм занять та міжособистісних відносин у дитячому колективі. Такий підхід дає можливість комплексно аналізувати процес формування соціальних якостей, враховуючи взаємозв'язок різних факторів.

У роботі застосовано теоретичні методи дослідження: аналіз, узагальнення та систематизацію науково-методичних джерел з проблеми мотивації та соціального розвитку дітей молодшого шкільного віку [2, с. 84]. Також здійснено порівняльний аналіз підходів до організації легкоатлетичних занять у початковій школі. На основі опрацювання літератури виокремлено педагогічні умови, що сприяють формуванню соціальної взаємодії: використання групових та командних форм роботи, впровадження елементів змагальності, створення ситуацій успіху та підтримання позитивного емоційного клімату.

Узагальнення теоретичних даних дозволяє стверджувати, що заняття легкою атлетикою у початковій школі мають виражений соціально-виховний потенціал. Організація групових вправ, естафет і командних змагань сприяє

формуванню навичок співпраці, взаємопідтримки та відповідального ставлення до спільної діяльності [4, с. 346]. Позитивний емоційний клімат занять і підтримка з боку педагога підсилюють мотивацію до рухової активності [2, с. 83], а взаємодія з однолітками формує досвід соціальної поведінки та сприяє розвитку комунікативних умінь [4, с. 346]. Співпраця школи та сім'ї посилює ефективність фізичного виховання, забезпечуючи сталість інтересу до рухової активності та сприяючи соціальній адаптації дітей [1, с. 25].

Отже, легка атлетика є ефективним засобом формування соціальної взаємодії дітей молодшого шкільного віку та важливим компонентом їх гармонійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вахтангішвілі М. Співпраця сім'ї та школи у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку // *Physical Culture Sports and Health of the Nation*. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, 2019. – № 7. – С. 20–25.

2. Кожухівський В. Формування мотивації у дітей шкільного віку до занять фізичною культурою // *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, 2020. – С. 83–87.

3. Матвієнко І. Формування мотивації школярів до занять фізичною культурою та спортом у закладах загальної середньої освіти // *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. – Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України, 2020. – № 3. – С. 81–8.

4. Мирошніченко В. О. Формування мотивації до занять фізичною культурою дітей молодшого шкільного віку // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. – Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2018. – Вип. 3К (97). – С. 345–348.

5. Фролова О., Ярхо І. Мотивація дітей молодшого шкільного віку до занять спортом у позаурочний час // Витоки педагогічної майстерності. – Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2019. – № 24. – С. 214–218.

Соломія Мороз

доктор філософії, викладач кафедри туризму
Львівський державний університет
фізичної культури ім. І. Боберського, м. Львів, Україна

Оксана Никіга

доктор філософії, доцент
старший викладач кафедри туризму
Львівський державний університет
фізичної культури ім. І. Боберського, м. Львів, Україна

ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК КОМПЛЕКСНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Ключові слова: лікувально-оздоровчий туризм, оздоровлення, рухова активність, психоемоційний стан, дитячий розвиток.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Сучасні умови розвитку суспільства висувають підвищені вимоги щодо збереження, зміцнення та покращення здоров'я дітей. У цьому контексті лікувально-оздоровчий туризм може займати важливе місце як ефективний інструмент для комплексного розвитку дитини. Поєднуючи природні лікувальні чинники, педагогічні методики та оздоровчі технології, він здатен впливати не лише на фізичний, але й психоемоційний стан дітей, сприяючи формуванню активної та здорової особистості.

Туризм займає певне місце в житті значної частини населення планети, є істотним засобом відновлення фізичних і духовних сил, сприяє пізнанню навколишнього середовища, культурному розвитку особистості і вирішує завдання фізичного виховання, фізичного розвитку і оздоровлення [1, с. 20]. Ці функції туризму набувають ще більшого значення щодо дитячого розвитку,

оскільки відповідають природним потребам дитини в постійному русі, активному проведенні дозвілля та соціальній взаємодії.

Лікувально-оздоровчий туризм є одним із найбільш стійких та соціально важливих сегментів туристичного ринку України, який поєднує в собі відпочинок, лікування, профілактику та реабілітацію конкретних захворювань [2, с. 258]. Його потенціал робить цей вид туризму важливою складовою оздоровлення та розвитку дітей. Відтак регулярне залучення дітей до оздоровчих програм сприятиме профілактиці захворювань, відновленню організму та покращенню фізичної працездатності.

Варто зазначити, що Україна володіє унікальними природними ресурсами, які створюють сприятливі умови для оздоровлення дітей, зокрема природні мінеральні води різного складу та властивостей, лікувальні грязі (пелоїди), сприятливі кліматичні умови та розвинена мережа санаторно-курортних закладів. Саме ці чинники стають основою для формування комплексних програм фізичного та психоемоційного розвитку дитини.

Санаторно-курортні заклади, серед яких санаторії, санаторії-профілакторії, дитячі заклади відпочинку та оздоровлення, забезпечують умови для комплексного впливу на здоров'я дітей: від медичної реабілітації, профілактики захворювань та зміцнення імунітету до розвитку рухової активності та формування корисних навичок ведення здорового способу життя.

Окремої уваги заслуговують найвідоміші центри лікувально-оздоровчого туризму в Україні, які функціонують на основі кліматичних умов, мінеральних вод та лікувальних грязей (пелоїдів), зокрема курорт Трускавець, Східниця, Моршин, Хмільник, Миргород та ін. [2, с. 258]. Для дітей такі курортні місцевості є важливим місцем для відновлення, оздоровлення, нормалізації нервової системи та покращення психоемоційної стійкості.

Лікувально-оздоровчий туризм сприяє комплексному розвитку дітей, адже поєднує фізичне оздоровлення (рухова активність, лікувальні процедури, кліматотерапія), психоемоційне відновлення (зниження стресу, нові позитивні

враження, зміна середовища) та соціальний розвиток (рекреаційні заходи, формування навичок комунікації).

З огляду на загальне погіршення як фізичного, так і психоемоційного стану здоров'я дітей в Україні, спричинене впливом повномасштабної війни, роль лікувально-оздоровчого туризму суттєво зростає. Повномасштабна війна в Україні, а перед нею карантинні обмеження глобально змінили пріоритети у суспільстві та його повсякденні звички. Тому як ніколи, для нашої країни постає питання здорового способу життя та рухової активності, адже здоров'я дітей та молоді погіршилося, особливо психічний стан сучасної учнівської молоді [3, с. 252]. У цих умовах потреба у фізичному та психоемоційному відновленні дітей набуває пріоритетного значення та є ключовим завданням державної та соціальної політики.

Лікувально-оздоровчий туризм здатен формувати довготривалі поведінкові звички, сприяти зміцненню імунітету, покращувати адаптивні здібності та підтримувати повноцінний розвиток дитини, що робить його важливим інструментом сучасної системи оздоровлення.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти. Під час підготовки дослідження використано такі методи: аналіз літературних джерел, порівняльний аналіз, синтез та узагальнення.

Висновки та результати дослідження. Можемо дійти висновку, що лікувально-оздоровчий туризм є одним із ефективних засобів комплексного розвитку дітей, оскільки поєднує фізичне, психоемоційне та соціальне оздоровлення. Україна має достатній природно-ресурсний потенціал, що дозволяє розробляти та реалізовувати програми дитячого оздоровлення на базі санаторно-курортних закладів з використанням мінеральних вод, лікувальних грязей та сприятливих кліматичних умов. Війна, стрес та зниження рухової активності зумовлюють потребу у відновленні фізичного та психічного здоров'я, що робить лікувально-оздоровчий туризм соціально важливим та актуальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутенко Г., Сєдов Б. Розвиток координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку засобами туризму. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2018. Вип. 5. С.19-24.

2. Мороз С.Р., Никига О.В. Інноваційний сервіс як інструмент управління якістю послуг у сфері лікувально-оздоровчого туризму. *Інфраструктура ринку*. 2025. Вип. 86. С.257-260. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct86-40>

3. Пильтяй О. Використання здоров'язберігаючих технологій як фактор формування культури здорового способу життя на уроках технологій. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 7, Том 2, С. 252-257. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-2-40>

Яневський В.О.

аспірант 4 року навчання, денна форма навчання,
спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»,

Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

Науковий керівник – Султанова Н.В.

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

ХОРЕОГРАФІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ПРОСТІР САМОВИРАЖЕННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: естетична культура, молодші школярі, хореографія, мистецьке виховання, самовираження.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування емоційно-ціннісної сфери дитини, розвитку її уяви, образного мислення та здатності до творчого самовираження. Саме в цей період закладаються основи естетичного сприйняття світу, формується ставлення до мистецтва, виникає потреба у вираженні власних переживань через різні види діяльності. У цьому

контексті хореографічна творчість виступає важливим педагогічним ресурсом, що забезпечує гармонійне поєднання рухової активності, емоційного досвіду та художнього осмислення навколишньої дійсності.

Для молодших школярів рух є природним способом пізнання світу. Через тілесну активність дитина не лише засвоює нові знання, а й проживає емоційні стани, вчиться регулювати власні переживання та встановлювати взаємодію з іншими. Хореографічна діяльність трансформує спонтанну рухову активність у художньо організований процес, у межах якого дитина починає усвідомлювати виразність жесту, ритму, пози, динаміки руху. Таким чином формується початкове розуміння естетичної доцільності та краси руху.

Особливістю молодших школярів є їхня емоційна відкритість і схильність до образного мислення. Використання в хореографії сюжетних, асоціативних та імпровізаційних завдань (рух як «вітер», «квітка», «дощ», «радість») сприяє розвитку внутрішнього образу й уміння трансформувати його в пластичну форму. У такій діяльності дитина не просто відтворює запропоновані рухи, а поступово переходить до власної інтерпретації, що є важливим кроком у становленні естетичної культури.

Однією з провідних потреб молодшого школяра є можливість проявити індивідуальність. Імпровізаційні та образно-асоціативні завдання в хореографії створюють умови для розвитку творчої ініціативи. Виконуючи рухові етюди на основі певних образів чи емоційних станів, дитина вчиться трансформувати внутрішні переживання у пластичну форму [2].

Такий процес сприяє формуванню впевненості у власних творчих можливостях, розвитку уяви та здатності до художньої інтерпретації. Важливою умовою є педагогічна підтримка, що забезпечує психологічну безпеку та відсутність страху помилки.

Хореографічна творчість у молодшому шкільному віці виконує також соціалізуючу функцію. Під час колективних етюдів, імпровізацій і композицій діти вчаться узгоджувати власні рухи з рухами інших, відчувати спільний ритм, поважати простір партнера. Це сприяє формуванню естетичного партнерства,

емпатійності та культури взаємодії – складників, що є невід’ємною частиною естетичної культури особистості [1].

Важливим аспектом є створення емоційно безпечного середовища, у якому молодший школяр не боїться експериментувати з рухом і проявляти індивідуальність. Педагогічна підтримка, відсутність жорсткого оцінювання, використання фасилітативних прийомів стимулюють внутрішню мотивацію до творчості. У такому просторі хореографія перестає бути лише навчальною дисципліною і стає сферою самовираження, де дитина відчуває себе суб’єктом художньої діяльності [3].

Таким чином, хореографічна творчість у молодшому шкільному віці є не лише засобом розвитку рухових умінь, а передусім простором становлення естетичної культури. Через поєднання емоції, образу та руху дитина вчиться бачити й відчувати красу, усвідомлювати власні переживання та виражати їх у художній формі. Саме в цьому полягає її значущість у системі мистецького виховання початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко Ю. В. Формування естетичного ставлення молодших школярів до хореографічної діяльності. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2023. № 2. С. 42-45.
2. Косаковська Л. П. Формування художньо-естетичних потреб особистості засобами хореографічного мистецтва. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2024. № 7. DOI: 10.59694/ped_sciences.2024.07.098.
3. Московчук Л. Естетичне виховання молодших школярів як чинник формування духовності особистості. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2018. Вип. 25 (2). С. 185-190.

Тарнопольська Ольга,
завідувач Лабораторії ресурсний центр з інклюзивної освіти,
асистент кафедри спеціальної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна
Сверид Ганна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ВЕЛИКОЇ ТА ДРІБНОЇ МОТОРИКИ НА ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ ТА КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ

Ключові слова: дизартрія, дрібна моторика, велика моторика, когнітивний розвиток, психосоціальний розвиток.

Сутність проблеми та стан її дослідження. Дизартрія – це мовленнєвий розлад, який виникає через порушення м'язової координації та контролю мовленнєвих м'язів. Цей стан часто виникає внаслідок ураження центральної або периферичної нервової системи. У людей з дизартрією спостерігаються труднощі з чіткістю вимови, силою голосу, інтонацією та ритмом мовлення.

Основні симптоми дизартрії включають труднощі з чіткістю вимови, коли слова звучать нечітко або розмито. Також спостерігається порушення ритму мовлення — воно може бути повільним, нерівномірним або переривчастим. Часто виникають проблеми з гучністю голосу: він може бути надто тихим або, навпаки, занадто гучним. Мовлення може набувати незвичної інтонації, ставати монотонним або мати неправильне інтонаційне оформлення. Крім того, відзначається складність у координації дихання та мовлення, що призводить до частих пауз і переривань під час висловлювання.

Однією з найпоширеніших причин дизартрії є інсульт, унаслідок якого відбувається ураження ділянок мозку, відповідальних за мовлення. Також до розвитку цього порушення можуть призводити черепно-мозкові травми, що пошкоджують мозок або нерви, які контролюють мовленнєві м'язи. Серед

причин виділяють і неврологічні захворювання, зокрема паркінсонізм, розсіяний склероз, аміотрофічний бічний склероз, які впливають на роботу м'язів та нервових шляхів. Деякі інфекційні захворювання, що уражають нервову систему, також можуть спричиняти дизартрію. У дітей порушення часто пов'язане з дитячим церебральним паралічем, який впливає на розвиток і функціонування мовленнєвої мускулатури.

Також зазвичай ураження нервової системи відбувається на різних термінах внутрішньоутробного розвитку, пологів або в перші два роки життя з таких причини: ранній токсикоз; резус-конфлікт; кисневе голодування плоду; патологія пологів; недоношеність; жовтяниця новонароджених [3].

Відомо, що при дизартрії порушується руховий механізм мовлення, як наслідок органічного ураження центральної нервової системи. Порушення звуковимови пов'язано з утрудненням артикуляційної моторики, мовленнєвого дихання та голосотворення. Проблеми з супутніми рухами, тремором призводять до нечіткості («змазаності») мовлення, впливають на його темп (мовлення може бути уповільненим або прискореним). Традиційно, аналізуючи усне мовлення дітей з церебральними порушеннями, йдеться про їх експресивне мовлення – якість говоріння. Проте мало уваги приділяється імпресивному мовленню, яке тісно взаємопов'язане з експресивним.

Значні проблеми мовленнєвого розвитку дітей з ДЦП обумовлені саме недосконалими уміннями та навичками сприймання усного мовлення, його розуміння, що впливає на їх загальний розвиток, на здатність отримувати усну інформацію. В той же час труднощі сприймання, аналізу усного мовлення (усної інформації) автоматично проєктується на якість розуміння писемних текстів, розвиток словесної пам'яті, що призводить до обмеження можливостей отримання писемної інформації. Тому як формування усного (експресивного) мовлення, так і його розуміння є практично рівнозначними для мовленнєвого розвитку дитини з ДЦП, а також для її загального, інтелектуального розвитку.

У вирішенні проблем формування та розвитку мовлення у дітей з ДЦП надзвичайно важливим є розвиток загальної та артикуляційної моторики.

Взаємозв'язок порушень загальної та мовленнєвої моторики при ДЦП проявляється в тому, що дитина погано відчуває як положення своїх кінцівок, так і органів артикуляції. Це утруднює здійснення цілеспрямованих рухів, їх довільну організацію, що призводить до порушення звуковимови і свідчить про необхідність поєднання розвитку загальної моторики дитини, функцій рук та артикуляційної [1, с. 1-2].

Моторний розвиток – це термін, який використовується для опису способу, яким дитина розвиває або набуває рухові патерни та навички. Моторний розвиток є результатом дозрівання, а не практики. Рухові навички розвиваються за типовою або передбачуваною траєкторією; вони є послідовними, кожна з них спирається на наступну. Моторний розвиток «є безперервним процесом модифікації». На відміну від цього, моторне навчання – це відносно постійна зміна рухових навичок завдяки практиці. Моторне навчання – це не те, що можна спостерігати, а те, що «припускається на основі довгострокових змін у продуктивності».

Існує багато факторів, які можуть впливати на моторний розвиток:

- Генетика.
- Вік дитини.
- Пізнання: здатність розуміти та брати участь у виконанні завдання.
- Перцептивні: вестибулярна та зорова функції.
- Неврологічні: центральна нервова система та функції мозку.
- Механічні: положення суглобів та кісткова анатомія.

Моторний розвиток можна поділити на велику та дрібну моторику. Великі м'язові рухи тулуба і кінцівок, такі як ходьба, сидіння і перекочування, є прикладами великої моторики. Дрібні рухи м'язів зап'ястя і пальців, такі як хапання, різання та їжа, класифікуються як дрібна моторика. Велику моторику можна поділити на локомоторні навички та навички контролю предметів. Більшість великих моторних функцій є локомоторними, включаючи ходьбу, біг, стрибки, повзання тощо. Навички контролю предметів передбачають

використання дитиною предмета/іграшки для того, щоб будувати, лазити, кидати, ловити, штовхати, тягнути тощо. Хлопчики, як правило, розвивають великі моторні функції швидше, ніж дівчатка. Дрібна моторика передбачає координацію між очима і руками, очима і ногами або очима, руками і ногами. Дрібна моторика зазвичай розвивається після великої моторики і вимагає більше терпіння. Більшість навичок дрібної моторики вимагають використання предметів і не є локомоторними за своєю природою. Деякі приклади дрібної моторики включають в себе нанизування ниток, бісероплетіння, вирізання, плетіння тощо. У жінок дрібна моторика розвивається швидше, ніж у чоловіків [2].

Лікування дизартрії залежить від її причини та ступеня важкості. Основні методи лікування включають: логопедичні заняття, на яких логопед допомагає пацієнту покращити вимову, ритм і інтонацію мовлення, а також навчитися контролювати дихання під час мовлення; медикаментозну терапію основного захворювання, що спричинило дизартрію, може включати прийом ліків, які покращують функції нервової системи; фізіотерапію – вправи, спрямовані на покращення координації та сили мовленнєвих м'язів [3].

Результати та висновки. Отож, цілеспрямований розвиток великої та дрібної моторики є важливою складовою комплексної корекційно-розвиткової роботи з дітьми із дизартрією. Рухова активність сприяє активізації пізнавальних процесів, підвищенню рівня соціальної взаємодії та формуванню позитивного емоційного стану дитини. Включення моторних вправ у логопедичну практику дозволяє підвищити ефективність корекції мовленнєвих порушень та сприяє гармонійному психосоціальному розвитку дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мартинчук О. В., Луцько К. В. Формування мовлення у дітей з дизартрією як фактор їх навчальної успішності. II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми ортопедагогіки та ортопсихології», 13-14 листопада 2014 р., м. Київ, 2014.

2. Принципи моторного розвитку. URL: <https://langs.physio-pedia.com/uk/motor-development-principles-uk/>

3. Top Clinic DENIS. URL: <https://denis.ua/ua/dizartriia-dytiacha/>

Оксана Шукатка
доктор педагогічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка

РУХОВА АКТИВНІСТЬ У СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДИТИНИ

Ключові слова: *здоров'я, рухова активність, когнітивний розвиток.*

Сутність проблеми, стан її дослідження. У сучасних умовах розвитку суспільства спостерігається тенденція до зниження рівня рухової активності дітей, що зумовлено поширенням цифрових технологій, зростанням навчального навантаження та перевтоми. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я підростаючого покоління.

Наукові дослідження у галузі психології та педагогіки, зокрема праці Марії Монтесорії та Жана Піаже підтверджують тісний взаємозв'язок між руховою діяльністю та розвитком пізнавальних процесів дитини. Рухова активність сприяє формуванню уваги, пам'яті, мислення, мовлення, просторових уявлень, а також стимулює розвиток міжпівкульної взаємодії та нейропсихологічних механізмів навчання.

Особливо важливим є вплив рухової активності в дошкільному та молодшому шкільному віці, коли закладаються основи інтелектуального розвитку та навчальної мотивації. Проте, навчальний процес супроводжується такими здоров'яруйнівними факторами, як тривале перебування у замкнутому кабінетному середовищі, діти проводять багато часу у сидячому положенні, відтак, вчитель повинен організувати взаємодію з учнями таким чином, щоб змінювати види діяльності на уроці, проводячи різні рухові активності [4].

Великий педагог та мудрий учитель Василь Сухомлинський зазначав, що від бадьорості дітей залежить їх розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили [2]. Недостатній рівень рухової активності може негативно позначатися на концентрації уваги, швидкості обробки інформації та загальній успішності дитини. З огляду на це, дослідження ролі рухової активності у системі розвитку пізнавальних процесів є своєчасним і необхідним для вдосконалення освітнього процесу, впровадження здоров'язбережувальних технологій та створення умов для гармонійного розвитку особистості дитини, адже активне формування вмінь, навичок і досвіду підтримання здоров'я, передбачає динаміку цінностей щодо здорового способу життя у світогляді і реалізується у практичних діях та поведінці [3]. Вважаємо необхідним наголосити, що сучасними освітніми, педагогічними науками накопичено достатньо відомостей про здоров'язбережувальні технології, основними показниками яких являється особистісна спрямованість й інтенсивність, що не надає додаткового навантаження на нервову систему здобувача освіти, а прискорює його особистісний розвиток [1].

Методологія, методи та дослідницькі інструменти, використані автором. Методологічною основою дослідження є діяльнісний, особистісно орієнтований та системний підходи, що дозволяють розглядати рухову активність як складову цілісного розвитку дитини.

У процесі дослідження використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукових джерел.

Дослідницькими інструментами виступають рухливі ігри та вправи на розвиток координації та міжпівкульної взаємодії, зокрема:

- комплекси рухливих ігор підбираються відповідно до віку дітей і спрямовуються на стимуляцію уваги, пам'яті, мислення та швидкості реакції. Вони можуть включати: ігри на розвиток довільної уваги (зміна правил за сигналом, «заборонені рухи», реагування на умовні сигнали); ігри на тренування пам'яті (відтворення послідовностей рухів, рухові «ланцюжки», запам'ятовування маршрутів); ігри на розвиток мислення (рухові завдання з

елементами вибору, класифікації, орієнтації у просторі); командні рухливі ігри для поєднання когнітивного та соціального компонентів. Кожна гра має чітко визначену мету, тривалість, правила виконання та критерії оцінювання результатів (точність, швидкість, самостійність виконання).

- вправи на розвиток координації та міжпівкульної взаємодії спрямовані на активізацію роботи обох півкуль головного мозку та покращення нейропсихологічних механізмів навчання. До них належать: перехресні рухи (одночасні рухи правої руки та лівої ноги і навпаки); вправи на координацію рук і очей (кидання та ловіння м'яча з ускладненням завдань); ритмічні вправи з елементами рахунку або мовленнєвого супроводу; вправи на баланс і просторову орієнтацію. Виконання таких завдань сприяє розвитку концентрації уваги, швидкості обробки інформації, покращенню читання та письма у дітей молодшого шкільного віку.

Висновок. Інтеграція рухової активності в освітній процес є ефективним засобом оптимізації когнітивного розвитку дитини та створення умов для її гармонійного формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жукова О.А., Шукатка О.В., Савчук С.В. Особистісна спрямованість використання здоров'язбережувальних технологій в закладах загальної середньої освіти. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. 2021. № 6 (344), жовтень. Ч. 1. С. 148-158.

2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. К., 1977. 269 с.

3. Шукатка О.В. Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх економістів на засадах аксіології: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький. 2013. 255 с.

4. Шукатка О.В., Фітьо В. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук*: зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет-

конф. (Мелітополь, 24 лист. 2021 р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Част. 1. С. 342–344.

Grzegorz Błażejowski,
Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie
Aleksandra Suder,
Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie

**ROZWÓJ RUCHOWY JAKO KOMPONENT GOTOWOŚCI SZKOLNEJ
- IMPLIKACJE DLA PRAKTYKI NAUCZYCIELSKIEJ
MOTOR DEVELOPMENT AS A COMPONENT OF SCHOOL
READINESS - IMPLICATIONS FOR TEACHING PRACTICE**

Słowa kluczowe: gotowość szkolna, rozwój ruchowy

Wprowadzenie. *Gotowość szkolna* to pojęcie holistyczne, wieloparametryczne, które obejmuje dobrostan fizyczny, rozwój motoryczny, procesy poznawcze oraz sferę emocjonalno-społeczną dziecka [5]. W ujęciu tym dojrzałość fizyczna jest rozumiana jako odpowiedni poziom rozwoju ruchowego oraz właściwie ukształtowany organizm [6]. Współczesna neuropsychologia wskazuje, że gotowość ta jest rezultatem wszystkich doświadczeń gromadzonych przez dziecko od chwili poczęcia [5]. Rozwój motoryczny stanowi fundament dla pozostałych sfer osobowości, a sprawność ruchowa jest warunkiem adaptacji do warunków szkolnych [4; 5]. Nauczyciel powinien zwracać uwagę na motorykę dziecka, ponieważ ruch jest podstawą do uczenia się od pierwszych dni życia, a wczesna identyfikacja deficytów pozwala na skuteczne wsparcie ucznia [1; 4]. W popularnym, tradycyjnym ujęciu dojrzałość szkolną analizuje się najczęściej w kilku aspektach, a mianowicie:

- Procesów poznawczych, które skupiają się na umiejętności koncentracji, spostrzeganiu wzrokowym i słuchowym, mowie komunikatywnej oraz rozumieniu pojęć.
- Sfery emocjonalno-motywacyjnej dotyczącej umiejętności kontrolowania emocji, poczucia odpowiedzialności oraz ciekawości poznawczej.

- Rozwoju społecznego: charakteryzującego się poczuciem przynależności do grupy i rozumieniem norm społecznych obowiązujących w tej grupie.
- Rozwoju fizycznego: obejmującego ogólny stan zdrowia, wzrost oraz sprawność ruchową dziecka.

Ocena gotowości szkolnej dokonywana przez nauczycieli/pedagogów skupia się szczególnie na pierwszych trzech obszarach, głównie ze względu na specyfikę posiadanych przez nich pedagogicznych kompetencji. Jako przykład zamieszczono fragment arkusza końcowej diagnozy gotowości szkolnej wykorzystywany w Państwowym Przedszkolu im. Jana Brzechwy w Jarosławiu udostępniony przez jego dyrektora doktor Agatę Kolasa-Skiba [7]. Warto nadmienić że podobnymi arkuszami nauczyciele przedszkolni posługują się w trakcie obserwacji zachowania dzieci trzy, cztero i pięcioletnich. Chociaż używane w nich rangowe skale ocen mogą być obciążone tzw. błędami subiektywizmu, to jednak w praktyce dobrze się sprawdzają i są powszechnie wykorzystywane.

W niniejszym artykule przyjęto założenie, że poziom rozwoju ruchowego dziecka stanowi nie tylko wskaźnik jego dojrzałości fizycznej, lecz także istotny element funkcjonalnej gotowości do uczenia się, który może być trafnie obserwowany i interpretowany przez nauczyciela w codziennej praktyce edukacyjnej. Analiza dostępnych wyników badań wskazuje na korzystne powiązania między aktywnością fizyczną a wybranymi aspektami funkcjonowania poznawczego dzieci, w szczególności pamięcią roboczą oraz kontrolą poznawczą [2].

Rozwój ruchowy dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Rozwój osobowości dziecka ma charakter kompleksowy- psychoruchową naturę, co należy rozumieć jako istnienie istotnego związku rozwoju psychicznego, poznawczego, intelektualnego z rozwojem motorycznym-fizycznym. Zaburzenia rozwoju poznawczego mogą wpływać na rozwój motoryczny, jak również zaburzenia rozwoju motorycznego mogą wpływać na rozwój poznawczy. Współcześnie, powszechnie rozwój motoryczny uznawany jest za fundament funkcjonowania wszystkich sfer dziecka. W interdyscyplinarnym podejściu do gotowości szkolnej sprawność fizyczną uznaje się za kluczowy wskaźnik zdrowia i dojrzałości ośrodkowego układu

nerwowego (OUN). Rozwój motoryczny nie jest procesem odizolowanym, lecz stanowi fundament, na którym nadbudowywane są funkcje poznawcze, emocjonalne i społeczne dziecka. Właściwa sprawność ruchowa jest warunkiem harmonijnego dojrzewania ośrodkowego układu nerwowego (OUN) i osiągnięcia pełnej gotowości do nauki. Funkcjonowanie ruchowe dziecka nie ogranicza się do samego wykonania ruchu, lecz odzwierciedla sposób organizacji całego systemu regulacji posturalnej i napięciowej. Jakość tej organizacji ujawnia się zarówno w dynamice ruchu, jak i w zdolności do utrzymania stabilnej pozycji ciała podczas aktywności wymagających skupienia i kontroli. W praktyce oznacza to, że postawa ciała dziecka może sprzyjać koncentracji jego uwagi lub mu ją utrudniać, w zależności od efektywności mechanizmów stabilizacyjnych. Aktywność ruchowa pełni jednocześnie funkcję integrującą doświadczenia zmysłowe, które stanowią podstawę orientacji w otoczeniu i planowania działania. W tym kontekście rozwój ruchowy należy rozpatrywać jako proces obejmujący zarówno globalną sprawność ciała, precyzję czynności manualnych, jak i zdolność do kontroli posturalnej. Zaburzenia w obrębie któregośkolwiek z tych obszarów mogą prowadzić do trudności funkcjonalnych, ujawniających się nie tylko w sferze ruchowej, lecz także w przebiegu uczenia się i kontaktach społecznych dziecka. Dla celów praktycznych aktywność ruchowa dzielona jest na tzw. *motorykę dużą* oraz *motorykę małą* (chwyt i manipulacja) [8]. Rozwój motoryki dużej prowadzi do uzyskania harmonii całego ciała, swobodnego i wydajnego chodu, co jest warunkiem późniejszego rozwoju ruchów precyzyjnych [3; 8]. Motoryka mała angażuje małe mięśnie dłoni i wymaga dobrej koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz koncentracji uwagi [8]. Kontrola posturalna jest bazą dla tych aktywności. Dobra jakość kontroli posturalnej jest podstawą dobrej jakości ruchu oraz dobrej pozycji do jego wykonania.

Rola nauczyciela w obserwacji i wspieraniu rozwoju ruchowego wychowanków. Tempo rozwoju każdego dziecka jest indywidualne. Nauczyciele mają możliwość obserwacji swoich wychowanków w naturalnych sytuacjach szkolnych i przedszkolnych, co daje im możliwość oceny zdrowia i dojrzałości ośrodkowego układu nerwowego w aspekcie funkcji związanych z edukacją [1; 9].

Gdy zaobserwują różne trudności w funkcjonowaniu przedszkolnym czy wczesnoszkolnym, powinni zwrócić uwagę m.in. na to, czy nie występują u dziecka wyżej wymienione problemy ruchowe, które mogą mieć na nie bezpośredni bądź pośredni wpływ. Funkcjonowanie motoryczne dziecka stanowi jeden z istotnych czynników powiązanych z jego adaptacją do wymagań szkolnych, organizacją aktywności w środowisku klasy oraz przebiegiem procesu uczenia się, w szczególności w zakresie utrzymania uwagi i efektywnego wykonywania zadań edukacyjnych [10]. Posiadanie tej wiedzy przez nauczyciela jak również dłuższa obserwacja dziecka w warunkach edukacji szkolnej lub wychowania przedszkolnego mogą mieć kluczowe znaczenie dla harmonijnego rozwoju dziecka w czasie. Każdy nauczyciel ma możliwość poinformowania rodziców o efektach swoich obserwacji, jak również zasugerowania im potrzeby specjalistycznej konsultacji np. z fizjoterapeutą. Praca nad układem ruchu może przynieść widoczne efekty związane nie tylko z ciałem dziecka, ale również rozwojem jego kompetencji szkolnych- sfery intelektualnej i emocjonalnej. Okres życia między 4. a 6. rokiem nazywany jest *złotym okresem motoryki*, kiedy to występuje duża dynamika w rozwoju szybkości, zwinności i siły [3; 9]. To również okres, kiedy deficyty rozwojowe mogą stać się wyraźniejsze i groźniejsze dla dalszego wszechstronnego rozwoju.

Podsumowanie. Ruch jest fundamentem uczenia się i nierozzerwalnym elementem całościowego rozwoju osobowości każdego dziecka [4]. Świadoma obserwacja rozwoju ruchowego w kontekście gotowości szkolnej pozwala nie tylko na wykrycie wad postawy, ale także na zrozumienie przyczyn trudności w nauce [1]. Harmonijny rozwój ucznia to wspólna odpowiedzialność nauczyciela, rodzica i specjalistów, których współpraca pozwala na optymalny start dziecka w systemie edukacji [5]. Nauczyciel jest ważnym i często pierwszym profesjonalnym-świadomym i odpowiedzialnym- obserwatorem jakości całościowego rozwoju dziecka, dlatego jego wiedza na temat m.in. rozwoju ruchowego ma istotne znaczenie w planowaniu obciążeń edukacyjnych wychowanków. W świetle przedstawionej argumentacji zasadnym staje się traktowanie rozwoju ruchowego jako integralnego elementu gotowości szkolnej, a nie jedynie tła dla rozwoju poznawczego.

Uwzględnienie potrzeby ciągłej obserwacji funkcjonowania ruchowego dziecka w codziennej praktyce wychowawczo-opiekuńczej przedszkola pozwala na wcześniejsze rozpoznawanie zagrożeń rozwojowych i adekwatne planowanie działań profilaktycznych i terapeutycznych. Ustawiczne doskonalenie kompetencji nauczycieli w tym zakresie oraz rozwijanie ich umiejętności współpracy interdyscyplinarnej z wieloma specjalistami -fizjoterapeutami, pediatrami, psychologami- może stanowić istotny kierunek działań sprzyjających harmonijnemu rozwojowi dziecka .

BIBLIOGRAFIA

1. Ayres A. J., *Integracja sensoryczna i dziecko*, Warszawa: Wydawnictwo Harmonia, 2015.
2. Bidzan-Bluma I., Lipowska, M. (2018). *Physical activity and cognitive functioning of children: A systematic review*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(4)
3. Kasperczyk T., *Wady postawy ciała – diagnostyka i leczenie*, Kraków 1994.
4. Kowalewski I., *Zaburzenia rozwoju ruchowego dziecka przed startem szkolnym*, „Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych” 2014, t. LXVII.
5. Michalak R., *Gotowość szkolna w perspektywie wczesnodziecięcych doświadczeń*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 2022, nr 3(265).
6. Pożoga A., *Gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki szkolnej*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2009, nr 2.
7. Rejman K., Błażejowski G. *Problemy medycznej i środowiskowej rehabilitacji dzieci oraz młodzieży z niepełnosprawnością ruchową*, Rzeszów, 2022
8. Stelmasiak I., Różańska M., *Kształtowanie sprawności motorycznych dziecka w wieku przedszkolnym w aspekcie nauki pisania*, „Kultura i Wychowanie” 2021, nr 1(19).
9. Zalewska A., Średzińska K., Kułak W., *Postawa ciała a siła mięśniowa u dzieci w wieku szkolnym*, Białystok 2021.
10. Wang L., Li J., Zhang Y., Chen X., *Relationships between motor skills and academic achievement in school-aged children: A systematic review*,

„International Journal of Educational Research” 2024, t. 123, 102296, DOI: 10.1016/j.ijer.2023.102296.

Author:Du Xin, Major:Sports Training, City:Guiyang, Guizhou, China, Higher Education Institution:Guiyang Institute of Information Science and Technology, Department:Health Management, **Teaching and Research Section:**Leisure Sports, Academic Supervisor:YU Lyuwei, **Degree:**Doctor, **Academic Title:**Professor, **Position:**Full-time Teacher, **Work Unit:**Guizhou Minzu University, **City:**Guiyang, **Country:**China

THE IMPACT OF STRUCTURED MOTOR ACTIVITIES ON PRIMARY SCHOOL CHILDREN'S COGNITIVE, AFFECTIVE AND SOCIAL DEVELOPMENT

***Keywords:** Structured motor activities; primary school children; cognitive development; affective development; social developmentI. Research Questions and Research Status*

I. Childhood is a critical period for the development of cognitive, affective, and social adaptation abilities. Physical activity serves as the core carrier for realizing children's "holistic development" in a dynamic educational environment, and its empowering value in cultivating children's core literacy has become a focus of international educational research. Current international studies in this field suffer from issues such as inadequate adaptability of intervention programs to primary school class hour standards in various countries, as well as limited local adaptability of research findings within the Western cultural context. Domestically, research lacks an integrated exploration of cognitive, affective, and social development, along with insufficient in-depth investigation into moderating variables such as age and gender. The dynamic educational environment in the artificial intelligence era has put forward new "literacy-oriented" requirements for primary school physical education. It is therefore urgent to conduct empirical research based on teaching practice and construct a primary school physical activity teaching model adapted to this dynamic educational environment.

II. Research Methods

This study recruited 7-12-year-old primary school children in Guiyang, China as research participants, and 235 valid participants were selected from 2 public primary schools (116 in lower grades, 119 in higher grades, 121 boys, and 114 girls), which were then randomly divided into an experimental group (118 children) and a control group (117 children). A pre-test and post-test control group experimental design was adopted to conduct a 12-week intervention study. The experimental group implemented hierarchical structured motor activities adapted to the primary school class hour standard of "twice a week, 40 minutes each time" (fun collaboration for lower grades and tactical collaboration for higher grades), while the control group received conventional skill-oriented physical education teaching. Combined with questionnaire assessment (3 standardized revised scales with reliability ranging from 0.82 to 0.85 and validity ranging from 0.79 to 0.83), on-site observation, and data statistics (SPSS 26.0, Statistical Product and Service Solutions, significance level $\alpha=0.05$), a three-dimensional comprehensive evaluation system covering cognition, affect, and social development was constructed to explore the intervention effect of structured motor activities and analyze the moderating roles of age, gender, and sports foundation.

III. Research Results

After 12 weeks of structured motor activity intervention, all core developmental dimensions of children in the experimental group exhibited extremely significant improvements and were significantly superior to those in the control group ($P<0.01$), whereas no significant changes were observed in the control group ($P>0.05$). Specifically, in terms of cognitive executive functions, attention increased from 42.3 ± 5.1 points to 50.2 ± 4.5 points (an 18.6% increase), while memory rose from 43.4 ± 4.8 points to 52.7 ± 4.3 points (a 21.3% increase). In terms of affective development, positive emotional experiences increased from 38.6 ± 4.7 points to 47.7 ± 4.2 points (a 23.5% increase), emotional regulation ability improved from 40.7 ± 4.9 points to 48.9 ± 4.4 points (a 20.1% increase), and negative emotions decreased from 27.5 ± 5.2 points to 18.9 ± 4.5 points (a 31.2% reduction). In terms of social interaction abilities, skills in cooperation, rule-following, and communication increased from 39.1 ± 5.0 points, 41.2 ± 4.7 points, and 39.5 ± 4.8 points to

49.2±4.1 points (a 25.7% increase), 50.5±3.9 points (a 22.9% increase), and 48.6±4.0 points (a 24.3% increase), respectively.

Age, gender, and sports foundation exerted significant positive moderating effects on the intervention outcomes ($P < 0.01$). Specifically, upper-grade primary school students exhibited significantly greater improvements in cognitive and social development than lower-grade students (cognitive regression coefficient: 0.38 vs. 0.62; social development regression coefficient: 0.41 vs. 0.65), with upper-grade students achieving a 22.1% increase in attention compared to 15.3% in lower-grade students. Girls showed a higher average increase in positive emotions (6.82 points) than boys (5.97 points), while boys demonstrated a higher average increase in cooperation ability (7.63 points) than girls (6.28 points). A strong positive correlation was observed between sports foundation and intervention outcomes ($r = 0.72$, $P < 0.01$): the average improvement values across all dimensions for children with good, moderate, and poor sports foundations were 8.96, 5.73, and 3.28 points, respectively, with corresponding memory increase rates of 25.4%, 18.2%, and 12.7%.

Structured motor activities exerted a positive empowering effect on primary school children across different age groups, genders, and sports foundations, demonstrating good group adaptability. The overall effective rate of the intervention was 94.5% (112 out of 118 children in the experimental group met the criteria for significant improvement, $P < 0.05$), and the improvement effect in each dimension exhibited statistical stability.

IV. Research Conclusions

Structured motor activities adapted to primary school class hour standards can significantly promote the coordinated development of children's cognitive, affective, and social development. Empirical data indicate that these activities can increase children's attention and memory by 18.6% and 21.3%, respectively, enhance positive emotional experiences by 23.5%, and reduce negative emotions by 31.2%; all core dimensions of social interaction improved by 22.9% to 25.7% (all $P < 0.01$). Through the physiological empowerment of physical exercise, cognitive participation in exercise design, and social learning through team interaction, these activities achieve an educational effect that benefits both physical and psychological development, serving as an effective form of

physical activity for cultivating children's core literacy in a dynamic educational environment.

Age, gender, and sports foundation are key moderating variables influencing the educational effects of structured motor activities ($P < 0.01$). Children in different groups derive distinct developmental benefits: upper grades outperform lower grades; girls exhibit more significant emotional improvements; and sports foundation is positively correlated with benefit levels ($r = 0.72$). With an overall intervention effective rate of 94.5%, this study provides a solid empirical basis for implementing hierarchical and personalized physical education teaching in primary schools.

V. Practical Implications and International Reference

Based on findings, a three-dimensional primary school physical education pathway ("class hour adaptation, content structuring, student stratification") was constructed: hierarchical movement processes by age, structured tasks aligned with cognitive/affective/social goals, and differentiated teaching by sports foundation. This low-cost, easy-to-operate, highly adaptable pathway solves the traditional physical education dilemma of overemphasizing skills over literacy.

In the AI-era dynamic educational context, the proposed model breaks through traditional physical activity's sole focus on fitness, elevating it to a holistic development carrier. Its standardized, hierarchical design provides empirical references for global primary school physical education curriculum reform and a new paradigm for international research on children's physical activity and holistic development.

References:

1. Lubans D. R., Leahy A. A., Mavilidi M. F., et al. (2021). Physical activity, fitness, and executive functions in youth: Effects, moderators, and mechanisms. In: Sensitive periods of brain development and preventive interventions (pp.103-130). Cham: Springer Int. Publ.
2. Chen J., Wang X. Z. (2025). A Study on the Relationship between Fundamental Motor Skills, Physical Health and Physical Activity Levels of School-Age Children [Дослідження зв'язку між основними руховими навичками, фізичним здоров'ям та рівнем фізичної активності шкільних дітей]. Sports Research and Education

[Дослідження та освіта в спорті], 40(02):53-58. DOI:10.16207/j.cnki.2095-235x.2025.02.001.

3. Guo J. J., Yang J., Xing J. M., et al. (2022). The Relationship between Fundamental Motor Skills, Physical Activity and Body Perception Ability in 8-9-Year-Old Children [Зв'язок між основними руховими навичками, фізичною активністю та здатністю сприйняття тіла у дітей 8-9 років]. Sports and Science [Спорт і наука], 43(01):93-97. DOI:10.13598/j.issn1004-4590.2022.01.014

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДИНАМІЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ДИНАМІЧНІ МЕБЛІ, СЕНСОРНІ ЗОНИ, EDTECH-ІНСТРУМЕНТИ

Галина Олійник
Приватний заклад освіти
«Глобал Кідс»
м.Львів

АКТИВ-ПАРТИ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ключові слова: актив-парти, динамічне освітнє середовище, сучасні освітні технології, здоров'язберезувальне середовище, проактивна школа, освіта майбутнього.

1. Актуальність проблеми

Сучасна школа функціонує в умовах стрімкої цифровізації, підвищеного навчального навантаження та суттєвого зниження рівня рухової активності дітей. Більшу частину дня учні проводять у статичному положенні: на уроках, під час виконання домашніх завдань, користуючись гаджетами. Малорухливий спосіб життя стає одним із ключових факторів ризику для фізичного та психоемоційного здоров'я школярів.

За рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я, діти віком 5–11 років повинні мати щонайменше 60 хвилин помірної або інтенсивної фізичної активності щодня. Проте традиційна модель організації освітнього процесу не забезпечує цієї норми.

Проблема набуває особливої гостроти в умовах: дистанційного навчання в період пандемії; обмежень, пов'язаних із воєнним станом; зростання використання цифрових пристроїв; збільшення обсягу письмових робіт.

Отже, школа сьогодні повинна не лише навчати, а й створювати здоров'язберезувальне середовище [2].

2. Теоретичні засади проблеми рухової активності молодших школярів

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування опорно-рухового апарату, розвитку нервової системи, становлення когнітивних функцій, формування звичок способу життя. Дослідження свідчать про зростання порушень постави, зниження фізичної працездатності, збільшення випадків ожиріння, підвищення рівня тривожності, зменшення концентрації уваги [4]. Науковці доводять прямий взаємозв'язок між руховою активністю та розвитком пам'яті, швидкістю обробки інформації, рівнем виконавчих функцій, академічною успішністю. Фізична активність стимулює кровообіг мозку, сприяє кращому насиченню киснем, активізує нейронні зв'язки та підвищує навчальну продуктивність .

У цьому контексті особливо актуальним є поняття фізичної компетентності - усвідомленої здатності людини підтримувати активний спосіб життя протягом усього життя [3].

2. Місце фізичної активності в освітньому процесі

Фізична активність у школі може реалізовуватися в чотирьох форматах [3]:

- 1) окремо від уроків (активні перерви; рухливі ігри; спортивні гуртки та секції, активна дорога до школи);
- 2) у поєднанні з уроками (короткі рухові паузи, так звані «Power Breaks», фізкультхвилинки або руханки, динамічні зміни діяльності);
- 3) на уроках фізичної культури (як складова навчальної програми);
- 4) інтегрована в урок (рух як спосіб засвоєння навчального матеріалу).

Саме останній напрям відкриває можливість для впровадження інноваційних рішень, зокрема актив-парт.

4. Актив-парти: сутність та педагогічний потенціал

Актив-парти (standing або sit-stand desks) - це регульовані за висотою парти, що дозволяють чергувати положення сидячи та стоячи під час навчання.

Основна ідея: не переривати навчальний процес для руху, а інтегрувати рух у сам процес навчання.

Науково підтверджені ефекти використання актив-парт:

- збільшення добових енерговитрат на 15–25%;

- зменшення часу сидіння на 30%;
- покращення постави;
- зниження ризику ожиріння;
- покращення концентрації;
- підвищення залученості до уроку;
- зменшення втоми [6].

Дослідження Техаського наукового центру охорони здоров'я, Університету А&М, міжнародні дослідження Minges, Clemes та ін. доводять позитивний вплив стоячих парт на фізичні та когнітивні показники учнів.

5. Переваги використання актив-парт у початковій школі:

- a) фізіологічні (активізація м'язів корпусу; зменшення статичного навантаження; профілактика сколіозу; покращення кровообігу);
- b) когнітивні (підвищення концентрації уваги; зростання швидкості реакції; покращення пам'яті; зменшення розсіяності);
- c) психоемоційні (зниження тривожності; покращення настрою; формування відчуття свободи руху; зменшення поведінкової напруги);
- d) соціальні (активніша взаємодія; мобільність групової роботи; формування культури здоров'я).

6. Дорожня карта впровадження актив-парт

Ефективне впровадження передбачає системний підхід:

1. Навчання педагогів.
2. Інформування батьків.
3. Поступове впровадження (ротаційна модель).
4. Баланс 50/50 (сидячі та актив-парти).
5. Регламентоване чергування (10–15 хв).
6. Моніторинг самопочуття дітей.
7. Відстеження впливу на успішність.
8. Обмін досвідом між педагогами.

Важливо забезпечити правильне регулювання висоти, маркування парт; сигнал для зміни положення, альтернативні місця для сидіння [1].

7. Значення для сучасної української школи

В умовах війни, тривожності, тривалого перебування дітей у приміщеннях, обмеженого простору - інтеграція руху в урок набуває особливої актуальності.

Проактивна школа підтримує фізичне здоров'я; зменшує психоемоційне напруження; формує життєстійкість; сприяє адаптивності дітей [2].

Проект «Дамо дітям рухатися» демонструє, що ініціатива може стати громадським рухом та поширитися на рівні країни [1].

8. Висновки

Малорухливий спосіб навчання є суттєвим викликом сучасної освіти.

Фізична активність безпосередньо впливає на когнітивні процеси. Актив-парти є ефективним, науково обґрунтованим інструментом. Їх впровадження не потребує кардинальної зміни програми, але змінює якість освітнього середовища. Проактивна школа - це школа, що поєднує рух і навчання. Формування звички рухатися в дитинстві - інвестиція у здоров'я нації. Освіта майбутнього - це динамічний, гнучкий і здоров'язбережувальний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дамо дітям рухатися: веб-сайт. URL: <https://letkidsmove.org>.
2. Концепція розвитку щоденного спорту в закладах освіти: спільний наказ МОН України та Міністерства молоді та спорту України №1141/4088 від 27.10.2021.
3. Компетентності для культури демократії (КДК) – перспектива розвитку школи та суспільства. Living democracy: веб-сайт. URL: <https://www.living-democracy.com/uk/principals/active-school/awareness/physical-activity-in-schools/>.
4. Рівень залученості дітей та молоді до рухової і фізичної активності та вплив спорту на фізичне і ментальне здоров'я: Звіт за результатами дослідження. — Київ: 2023. — 60 с.
5. Standing Desks in Schools: Effect on Physical Activity and Sedentary Behavior. Karl E. Minges, et al. American Academy of Pediatrics: веб-сайт. URL: <https://publications.aap.org/pediatrics/article->

[abstract/137/2/e20153087/52768/Classroom-Standing-Desks-and-Sedentary-Behavior-A?redirectedFrom=fulltext](https://doi.org/10.1515/abstract/137/2/e20153087/52768/Classroom-Standing-Desks-and-Sedentary-Behavior-A?redirectedFrom=fulltext).

Ірина Якимчук,
директор Шепетівської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №8 Хмельницької області

ШКОЛА ПОЗА УРОКОМ: КОД ДОСТУПУ ДО ЗДОРОВОГО НАВЧАННЯ

Ключові слова: здоров'язберігаючий проєкт, динамічні парти, рухливі уроки, здоров'язберігаючі прийоми.

Для безлічі людей державна освіта стала шляхом для самореалізації та успіху. Однак чимало людей не зазнали такої користі від довгих років навчання у державній школі, як могли б. Успіх тих, хто дав собі раду у системі, дорого обійшовся тим, кому це не вдалося. Що більших обертів набирає рух за підвищення стандартів, то більше учнів зазнають невдачі. Якщо ми зацікавлені у змінах в освіті, можемо долучатися до них. Для цього потрібні три речі: критичний аналіз теперішньої ситуації, бачення того, як усе має виглядати, і теорія змін, яка підкаже, як перейти від одного до іншого [2, с. 23].

У 2024 році в Україні проведено загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти, що вивчав сформованість математичної, читацької, природничої компетентності у четвертокласників [3]. З 2016 році Україна взяла участь у Програмі міжнародного оцінювання учнівства – PISA, що мало на меті порівняти освітні системи більшості країн світу через вимірювання компетентностей учнів / учениць у трьох основних галузях: читання, математика та природничо-наукові дисципліни [4]. Тімоті Вокер у своїй праці описує результати «Фінського звіту за 2014 рік щодо фізичної активності дітей та молоді», згадує «Звіт США за 2014 рік про фізичну активність дітей та молоді» [1, с. 40]. Водночас, таких досліджень в Україні не проводилось, або я не виявила результати цих досліджень.

Ці тези навряд чи надихнуть вас інноваційними методами, адже багато педагогічних інновацій уже кимось втілюються, запозичені від когось. Ці тези про те, що варто цінувати здоров'я поряд із досягненнями, а якщо здоров'ятворчі прийоми допоможуть досягненням, то це взагалі – джекпот.

Приоритетність здоров'я, впровадження здоров'язберігаючих прийомів може видатися на перший погляд досить абстрактною, неконкретною затією. Але добірка конкретних стратегій для покращення фізичного, емоційного та психічного стану учителів та учнів допоможе вмонтувати цей пріоритет у повсякдення школи.

Рад Рагунатхан у праці «Якщо ти такий розумний, то чому нещасливий?» виокремлює чотири компоненти щастя (після того, як були задоволені такі основні потреби, як їжа та житло): належність, автономія, майстерність, розум. Вокер додає до цього переліку ще одну складову – добробут, що є фундаментом для розвитку інших компонентів [1]. Режим роботи школи, освітнє середовище, організація харчування, позаурочна діяльність – це речі, які ми часто не вважаємо першочерговими. Це як другорядний додаток до основного – уроків, олімпіад, конкурсів, ЗНО/НМТ, атестації педагогічних працівників, оцінювання тощо. Це щось, що є, та й є. Але цей невидимий час перебування дитини у школі варто організувати як помічний інструмент для її фізичного та психологічного добробуту. І цей час можна наповнити змістом, який стане відповіддю на потребу сучасних дітей у гуртуванні та здоровому навчанні: це перерви з користю, проєкти з практикою, організація усвідомленого харчування, формування урізноманітненого середовища. Це те, що ми у нашому закладі впроваджуємо. Нижче ми пропонуємо наші стратегії та прийоми, хоча розуміємо, що цей перелік є чим доповнити. І це те, що варте уваги, бо це все про турботу. Щоб вжиті заходи виявилися дієвими, потрібен час і підготовчі роботи. Школа, яка хоче стати місцем добробуту має вирішити низку питань, серед яких такі: корекція режиму; організація простору; гуртування колективу. Заходів можна поділити на такі групи: ті, що потребують для втілення коштів; такі, що

не потребують коштів, а потребують лише нашої волі; можуть втілюватися швидко; потребують часу.

Корекція режиму роботи закладу – це те, що не потребує додаткових коштів і може втілюватися одразу в будь-який момент навчального року, як з'являється для цього адміністративна воля, і передбачає такі кроки: у режимі роботи закладу запланувати паузи для відпочинку – 10-15-хвилинні перерви та дві великі перерви по 20-25 хв. Нині наявні дослідження, що вказують на те, що зосередженість дитини після дзвоника на перерву падає, тому є доцільною домовленість про заборону затягування уроку після дзвоника. Тривала перерва частково закриватиме потребу дитини в руховій активності за допомогою участі в рухливих іграх, прогулянці на вулиці. Учні молодшої та середньої ланки охоче проводять час на поза стінами школи на свіжому повітрі. Учні старшої ланки надають перевагу сидячому дозвіллю, на жаль.

Наш заклад організовує харчування самостійно, забезпечуємо здобувачів освіти сніданками та обідами для групи подовженого дня. Самостійно складаємо чотиритижневе меню, знаємо харчові уподобання учнів, залучаємо їх до складання меню, по середам маємо день без м'яса вбитих тварин, по четвергам – обов'язково риба. Організація гарячого харчування у школі – задача недешева і складна, якщо прагнути її витворити на пристойному рівні. Ремонт приміщень, що відповідатиме санітарним вимогам, придбання обладнання, підготовка персоналу, пошук каналів доставки продукції, створення умов для зберігання та приготування їжі, розуміння логіки та правильності процесів. Тому налагодження цього питання – дорого і вимагає часу, зусиль, терпіння.

Школа, яка хоче стати місцем добробуту має вирішити питання з організацією простору. Це те, чим ми займаємось упродовж останніх років: розширення простору кабінетів, монтування вбиралень на усіх поверхах школи, створення куточків усамітнення на коридорах та у кабінетах, куточків самозанурення, тихих розмов, колективних зустрічей, куток з тенісними столами, шведські стінки у кабінетах, наші учні мають індивідуальні шафки для

особистих речей. Зручний та різноманітний простір дає можливість знайти собі місце під час відпочинку.

На більшості уроків учні сидять, вони неактивні упродовж усього дня, втрачають користь від фізичної активності. Недостатня фізична активність є природним побічним продуктом довгих шкільних днів. Дослідження показали, що фізична активність може допомогти з ожирінням, знизити ризик розвитку серцево-судинних захворювань, поліпшити пізнавальні функції (наприклад, пам'ять та увагу), позитивно вплинути на психічний стан [1, с. 40]. Ми з учителями нашої школи одним із найкращих форматів уроку для активізації фізичної активності учнів вважаємо використання навчання поза стінами, уроки на свіжому повітрі, outdoor learning, outdoor education. Це не лише про перебування учнів на вулиці, а про використання оточуючого середовища як пізнавального простору, про вироблення методології повноцінного навчання поза класною кімнатою, формування екомислення. Підготовка уроку на свіжому повітрі вимагає від учителя додаткової підготовки, відійти від класичного уроку в класі складно. Тому колективу, який вирішує іти в аутдор, необхідно провести ретельну методичну підготовку. Якщо розташування закладу не дозволяє повноцінно використати навколишнє середовище для уроку, рухову активність варто вкраплювати в структуру уроку. І мова не йде про фізкультхвилинки, це само собою розуміється. Маю на увазі використання динамічних парт, проведення рухливих уроків без використання меблів, варто максимально використовувати можливості для руху, формувати групи зі зміною місця розташування учнів.

Пропонуючи учням різні проєкти, ми спробували різні варіанти і не все було успішним. Випадково чи не випадково, але залишились ті, які пов'язані з динамікою, рухом, видимим результатом, а саме:

- здоров'язберігаючий проєкт «Дамо дітям рухатися», у якому ми заpartnerилися з прекрасною львівською командою, цей проєкт про ефективне та здорове навчання, він про особливості організації освітнього процесу із використанням динамічних парт, він про практичні інструменти

для адаптації уроків під потреби рухової активності дітей; про оптимальне використання динамічного простору класу для підвищення концентрації учнів;

- проєкт «Розумний город» від компанії Контінентал груп – це бізнес-конструктор для школярів: наші учні на спеціалізованому обладнанні вирощують мікрозелень, реалізують її, частину із виручених коштів спрямовують на підтримку ЗСУ. Діти вчаться фінансовій грамотності, знайомляться з основами ведення бізнесу і, зокрема, соціально відповідального підприємництва, а також отримують навички вирощування мікрозелені на гідропоніці. Серед важливих цілей проєкту – популяризація культури здорового харчування та волонтерство.
- проєкт «Граї за рівність», ініційований [Klitschko Foundation](#) про розвиток навичок мотивації школярів до активного способу життя. Це проєкт, який допомагає бачити в кожному учневі особистість, не зважаючи на гендерні стереотипи.

Також ми реалізуємо різноманітні локальні спортивні ініціативи: фестивалі, спортивні виклики, змагання, конкурси, вишколи.

Наше майбутнє дуже непевне, і тому не варто поліпшувати те, що ми робимо десятками років, варто робити щось інше: не лагодити існуючу систему, а змінювати її; не реформувати, а трансформувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вокер Т. Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта / Пер. з англ. Н. Лавської. – К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2019. – 232 с.
2. Кен Робінсон і Лу Ароніка Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / Переклала з англ. Ганна Лелів. – Львів: Літопис, 2016. – 258 с.
3. <https://mon.gov.ua/news/shcho-pokazav-monitorynh-iakosti-pochatkovoiosvity-u-2024-rotsi-osnovni-rezultaty>
4. <https://testportal.gov.ua/pisa/>

РОЗДІЛ 4. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ РІШЕНЬ В ЕПОХУ ШІ

Пономарьова В.К.

5 курс,

фізико-математичний факультет,

кафедра інформатики

Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди, Україна

Гайдусь А.Ю.

доцент кафедри інформатики, кандидат технічних наук, доцент

ХНПУ імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗРОБЦІ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Ключові слова: засоби навчання, цифрові інструменти, електронний підручник, гібридний підхід.

Підручник – провідний засіб навчання, який має забезпечити цілісне відтворення навчального матеріалу, організує пізнавальну діяльність учнів і спрямовує їхню навчальну активність відповідно до визначених цілей і результатів. Оцифровані традиційні підручники у форматі PDF в реаліях освітнього процесу вже не відповідають дидактичним вимогам, оскільки, залишаючись лише статичними копіями друкованих видань, вони не забезпечують ані активної взаємодії учня з навчальним матеріалом, ані можливостей для адаптивності, персоналізації та формування діяльнісних компетентностей, що є ключовими для цифрового освітнього середовища.

Однією з ключових проблем розробки сучасних підручників як ЗН (засобу навчання) є вибір інструментів, що дозволяють створювати інтерактивний контент без необхідності поглибленого знання мов програмування. Актуальність дослідження визначається сучасними тенденціями до зростаючого запиту на мобільність і персоналізацію. Сучасний підручник має трансформуватися у кросплатформений інструмент на будь-якому пристрої та пропонувати гнучку, адаптивну структуру вивчення матеріалу, здатну підлаштовуватися під індивідуальні освітні потреби учня[2].

Методологія проектування сучасного ЗН базується на принципах педагогічного дизайну. Основним критерієм вибору сервісів є їхня здатність спростити сприйняття складної інформації та зменшити втому учня під час тривалої роботи з цифровим екраном [1]. У межах дослідження було проаналізовано кілька ключових груп цифрових інструментів.

Перша група – це авторські системи розробки. Найбільш ефективним для створення структурованих посібників є Articulate Rise 360 (<https://www.articulate.com/360/trial/>). Його перевага полягає у модульній конструкції: викладач збирає довідник із готових блоків, таких як інтерактивні схеми, флеш-карти та вбудовані тести. Це забезпечує високу ергономічність – контент автоматично адаптується під екран смартфона, що відповідає звичкам сучасних здобувачів освіти [4]. Для розробки посібників, що вимагають високої деталізації та візуальної насиченості, доцільно використовувати Kotobee Author (<https://www.kotobee.com/en/products/author>). Цей сервіс дозволяє впроваджувати у формат електронної книги 3D-моделі та інтерактивні віджети, що перетворює звичайне читання на активне дослідження об'єкта.

Друга група включає хмарні системи керування знаннями, такі як Notion (<https://www.notion.com/>) та GitBook (<https://www.gitbook.com/>). Вони змінюють саму логіку побудови довідника: замість послідовного викладу сторінок учень отримує мережу взаємопов'язаних понять. У Notion можна реалізувати «динамічний глосарій», де кожне складне визначення є посиланням на окрему сторінку з розширеним поясненням, відеоматеріалом або практичним кейсом. Це сприяє не зазубрюванню, а розумінню логічних зв'язків між темами [3]. Платформа GitBook є оптимальною для технічних дисциплін, оскільки дозволяє інтегрувати фрагменти коду, які учень може тестувати безпосередньо в процесі вивчення теорії.

Третя категорія – це інструменти для створення інтерактивного медіаконтенту. Сервіс H5P (<https://h5p.org/>) дозволяє вбудовувати в посібник понад 40 видів активностей. Найважливішою функцією є інтерактивне відео, де перегляд переривається контрольними запитаннями. Платформа Edpuzzle

(<https://edpuzzle.com/>) доповнює цей інструментарій, дозволяючи викладачеві адаптувати існуючі ролики з YouTube, додаючи до них власні аудіокоментарі та перевірені завдання. Для природничих дисциплін незамінним є інтегрування сервісу PhET Interactive Simulations (<https://phet.colorado.edu/>), який пропонує готові віртуальні лабораторії для проведення експериментів безпосередньо в електронному посібнику.

Окрему роль у 2026 році відіграють технології штучного інтелекту (AI). Система NotebookLM (<https://notebooklm.google/>) від Google автоматизує найбільш трудомістку частину роботи – аналіз та структурування великих обсягів тексту. ШІ самостійно виділяє головні тези, створює список питань для самоперевірки та формує логічні переходи між розділами. Для візуального оформлення використовується Gamma App (<https://gamma.app/>), який за текстовим запитом створює готову структуру посібника з підібраним дизайном [1]. Також варто згадати сервіси типу Otter.ai (<https://otter.ai/>) або Whisper (<https://whisperai.com/>), які дозволяють миттєво перетворювати аудіозаписи лекцій у текстову основу для майбутнього довідника, що значно пришвидшує підготовку контенту.

Четверта група – це інструменти візуалізації та спільної розробки. Платформи Genially (<https://genially.com/>) та Canva (https://www.canva.com/uk_ua/) дозволяють замінити об'ємні тексти інтерактивною інфографікою. Це реалізує принцип мікронавчання: інформація подається невеликими порціями, що знижує розумове навантаження. На етапі проєктування інтерфейсу посібника доцільно використовувати Figma (<https://www.figma.com/>), щоб заздалегідь продумати шлях учня по сторінках і зробити навігацію максимально простою. Для математичних дисциплін незамінним є інструмент MathJax (<https://www.mathjax.org/>), який забезпечує коректне відображення складних формул у будь-якому браузері.

Підсумовуючи результати аналізу, можна стверджувати, що найвищу дидактичну ефективність забезпечує поєднання різних інструментів (гібридний підхід). Наприклад, логічна структура будується в Notion, основна верстка

виконується в Articulate Rise, а для візуалізації складних процесів та перевірки знань використовуються AI-сервіси та інтерактивні вправи H5P. Головним критерієм якості такого засобу навчання є його дидактична зручність: учень повинен витратити зусилля на осмислення матеріалу, а не на боротьбу зі складним або незручним інтерфейсом.

Таким чином, сучасний електронний підручник постає як комплексний цифровий продукт, що поєднує структурованість, інтерактивність і адаптивність, забезпечуючи якісно новий рівень взаємодії учня з навчальним матеріалом. Ефективність такого засобу навчання визначається не форматом подання, а продуманим педагогічним дизайном і доцільним добром інструментів, здатних підтримати різні види пізнавальної діяльності. Аналіз наявних платформ демонструє, що створення повноцінного цифрового контенту потребує комбінування сервісів, кожен із яких виконує власну функцію — від моделювання структури й інтеграції медіа до автоматизації аналітики та візуального оформлення. У результаті найбільш продуктивним є гібридний підхід, який дозволяє розробити зручний, логічно організований і дидактично ефективний засіб навчання, орієнтований на потреби сучасного здобувача освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ніколаєску І. О., Шинкарьова В. С. Цифровізація освіти як сучасна вимога інформаційного суспільства. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2022. Вип. № 2 (7). С. 914-924.
2. Лапінський В. В. Електронні освітні ресурси – дидактичні вимоги і класифікація. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. 2013. № 1.2 (50). С. 214-218.
3. Яцух О. Освітні інновації та цифрові технології як можливість покращення освітнього середовища в Україні під час дії воєнного стану. *European Humanities Studies: State and Society*. 2025. Issue 1. P. 68–81. DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2025.1.06>.

4. Красовський О. С. Педагогічний дизайн електронного підручника та принципи його реалізації. Проблеми сучасного підручника. 2014. Вип. 14. С. 330-335.

Марія Галченкова

Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАСОБИ ФАСИЛІТАЦІЇ ЗАСВОЄННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МАЙБУТНІМИ ОФІЦЕРАМИ

Ключові слова: цифрові платформи, штучний інтелект, фасилітація, військова термінологія, майбутні офіцери.

Сучасний світ характеризується впровадженням цифрових інформаційних технологій в кожен діяльність людини. Не оминули цифрові технології і освітньої сфери. В умовах збройної агресії проти України та євроатлантичної інтеграції Збройних Сил України підготовка висококваліфікованих офіцерів набуває стратегічного значення. Майбутні офіцери повинні не лише володіти тактичними та технічними навичками, невід'ємною складовою їхньої професійної компетентності є опанування професійної військової термінології українською та англійською мовами (Military English), володіти знаннями про стандарти НАТО, ефективно комунікувати та ділитись досвідом на багатонаціональних навчаннях.

Традиційні підходи до викладання професійної термінології більше не здатні забезпечити необхідний темп та рівень індивідуального підходу. Сучасні цифрові платформи і засоби штучного інтелекту виступають як ефективні інструменти підвищення якості навчального процесу, пропонуючи персоналізоване, інтерактивне та безпечне середовище для засвоєння термінології. Це особливо актуально для курсантів, які мають різний початковий рівень підготовки.

Головною метою є дослідження та обґрунтування педагогічного потенціалу цифрових технологій та штучного інтелекту (ШІ) у ролі засобів, що сприяють розвитку термінологічної компетентності у майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Основу методологічної бази складає системний підхід для аналізу педагогічних процесів у системі військової освіти на сучасному етапі, застосовано теоретичний аналіз наукової літератури, нормативно-правових документів та описовий метод для характеристики цифрових інструментів.

Фасилітація як педагогічна технологія спрямована на створення умов, що сприяють ефективному навчанню, стимулюванню мотивації та активізації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти. У цьому контексті використання цифрових платформ і інструментів штучного інтелекту дозволяє значно оптимізувати процес вивчення військової термінології, забезпечуючи можливість індивідуального підходу, оперативного зворотного зв'язку та адаптації освітнього середовища.

Серед сучасних цифрових платформ, що знайшли широке застосування у військовій освіті, виокремлюється низка ключових інструментів. Платформа Moodle є однією з найпоширеніших систем управління навчанням з відкритим кодом, що дозволяє організувати дистанційні курси, підтримувати змішане навчання та відстежувати успіхи здобувачів освіти. Google Classroom, у свою чергу, пропонує інтегрований онлайн-сервіс, який спрощує освітню взаємодію між викладачами та курсантами, оптимізує управління освітніми завданнями й забезпечує швидкий обмін зворотним зв'язком як у синхронному, так і в асинхронному форматі.

Для розвитку термінологічної компетентності з використанням гейміфікації активно застосовуються платформи Kahoot! та Quizlet. Kahoot! виступає як інтерактивне ігрове середовище, що дає змогу проводити вікторини, тести та опитування в реальному часі, сприяючи активній участі через елементи змагань і рейтингову систему. Quizlet слугує онлайн-інструментом для засвоєння лексики та спеціалізованих термінів шляхом повторення, використання

інтерактивних карток, вправ і тестів. Ця платформа дозволяє як створення власних наборів термінів користувачем, так і використання вже готових матеріалів, роблячи її дієвим засобом у вивченні військової лексики.

Важливу роль у роботі з фаховою термінологією відіграють корпусні інструменти. Такі програми, як AntConc та Sketch Engine, надають можливість здійснювати лінгвістичний аналіз автентичних військових текстів, визначаючи частоту вживання термінів, їхні контекстуальні зв'язки та особливості функціонування у професійній комунікації. Використання корпусного підходу дозволяє створювати глосарії термінів на основі реального мовного матеріалу, підвищуючи точність і цінність навчальних матеріалів.

Інструменти на основі штучного інтелекту надають широкі можливості роботи з термінологією також – ChatGPT, Grammarly і DeepL. ChatGPT підтримує створення навчальних завдань, пояснення термінології та моделювання професійних комунікативних ситуацій. Grammarly виконує автоматичний аналіз текстів на предмет мовної правильності та їх стилістичної відповідності фаховим стандартам. У свою чергу, DeepL забезпечує високоточний машинний переклад складних спеціалізованих текстів із врахуванням контексту. Комплексне використання цих інструментів формує багатогранне цифрове середовище для ефективного освоєння військової термінології майбутніми офіцерами.

Запровадження інструментів штучного інтелекту у процес вивчення військової термінології відкриває чимало переваг для тих, хто навчається. По-перше, забезпечується адаптивне навчання, адже системи ШІ враховують індивідуальний темп і рівень знань курсантів. По-друге, проводиться автоматизована перевірка знань із миттєвою корекцією помилок. По-третє, легко опрацьовувати великі обсяги автентичних військових текстів для виділення ключових термінів. І по-четверте, інструменти ШІ допомагають створювати персоналізовані глосарії та термінологічні бази даних. Однак використання таких інструментів вимагає від користувача обережності: важливо враховувати ризики, пов'язані з інформаційною безпекою, можливі неточності у перекладі

вужкоспеціалізованої термінології, а також потребу у методичному супроводі зі сторони викладача-фасилітатора.

Отже, інтеграція цифрових платформ і технологій вирішення задач штучним інтелектом у навчальні процеси військових освітніх закладів створює розширені можливості для ефективнішого засвоєння професійної термінології. Це сприяє підвищенню загального рівня навчання та розвитку мовної компетентності майбутніх офіцерів у професійній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бец І.О. До питання про інноваційні підходи до викладання англійської мови у вищих військових закладах освіти. *Застосування новітніх технологій, підходів та методів у підготовці військових фахівців: матеріали регіонального круглого столу*. (м. Київ, 26 вересня 2025 року). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2025. 160 с.

2. Сергієнко, М. (2025). Цифрові платформи та інструменти для розвитку комунікативної компетентності військовослужбовців у змішаному навчанні. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, (24), 190–211. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.24.2025.349773>

3. Стратегія НАТО. Звіт про мовну підготовку військового персоналу. Брюссель: Штаб-квартира НАТО. URL: <https://surl.li/ohfnng>

Гриценко Ірина Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології початкової освіти

Херсонський державний університет

Борисенко Наталія Михайлівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики

дошкільної та початкової освіти

Херсонський державний університет

Сидоренко Наталія Іванівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики

дошкільної та початкової освіти

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ — ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ РІШЕНЬ ТА РИЗИКИ ВЗАЄМОДІЇ

Ключові слова: штучний інтелект, взаємодія, генеративний штучний інтелект, персоналізація.

Генеративний штучний інтелект (AI) швидко змінює освітній простір. Завдяки простим і безкоштовним інструментам, таким як ChatGPT, трансформуються викладання, навчання й оцінювання. В освіті алгоритми персоналізують навчання, швидко оцінюють прогрес і автоматизують рутинні завдання, знімаючи навантаження з учителя та формуючи індивідуальні траєкторії розвитку учнів.

AI вже давно підтримує освітні платформи (Google Classroom, Canvas, Turnitin), але демократизація генеративних інструментів відкрила нові виклики. Сучасні AI-інструменти, такі як Curipod, Gradescope, Tweek, використовуються для автоматизації рутинних завдань, адаптації навчальних матеріалів до різних груп учнів та генерації нових педагогічних ідей. Інтелектуальні репетиторські системи (Khan Academy, McGraw Hill, Carnegie Learning, OATutor) позиціонуються як засіб персоналізації освітнього процесу. Водночас, як зауважує W.Holmes, освітні компанії активно пропонують свої продукти без належної емпіричної верифікації [1].

У психологічному вимірі, сучасні системи AI ще не здатні адекватно розпізнавати емоційні стани учнів, часто трактуючи їхні реакції у спрощеній «чорно-білій» логіці, тоді як реальність є значно складнішою. Перспективні розробки передбачають збір тонких біометричних даних (наприклад, пульсу чи виразів обличчя) з метою сигналізації вчителю про необхідність втручання. Це може трансформувати роль педагога — від традиційного керівника навчального процесу до фасилітатора освітнього досвіду. Освітні психологи досліджують, як AI може зменшити навантаження на вчителів, персоналізувати навчання та водночас не порушити соціальні аспекти. В той самий час дані свідчать:

найбільшу цінність AI приносить тоді, коли він одночасно забезпечує персоналізований зворотний зв'язок і практику, підтримує дослідницьку діяльність та розвиток обчислювального мислення, а також підсилює педагогічні рішення за допомогою аналітики навчання.

Окрім співпраці у системі прийняття рішень із підтримкою AI для досягнення взаємодоповнюючих результатів, людина та AI повинні вчитися один у одного та засвоювати знання зі своєї співпраці. Це може підвищити індивідуальні результати при самостійній роботі після співпраці. Однак цей очікуваний подвійний процес спільного навчання, який включає як «людина вчиться у AI», так і «AI вчиться від людини», не відбувається спонтанно. Типи взаємодії співпраці людини та AI можуть мати непослідовний і взаємопов'язаний вплив на процес спільного навчання.

Метою нашого дослідження є аналіз розуміння особливостей спільної взаємодії навчання людини та AI, яке починається з початкової школи.

Стан дослідження: У науковій літературі активно аналізується феномен «чорної скриньки» AI та його вплив на педагогічну етику (Kazmaci A, Sek K, Altinay F, Altinay Z, 2024; CASEL, 2025)[3]. Психологічні дослідження визначають когнітивне розвантаження як ключовий ризик персоналізації (J.H.F. Meyer, R. Land, Vej, 2025)[7]. Роботи про парасоціальні зв'язки дітей із цифровими агентами (Arslan, B., Lehman, B., Tenison, C., Sparks, J. R., López, A. A., Gu, L., & Zapata-Rivera, D.) вказують на небезпеку витіснення живого контакту [5]. Такі односторонні психологічні зв'язки виникають тоді, коли людина відчуває емоційну близькість чи прихильність до медійної особистості, персонажа або цифрового агента, хоча реальної взаємності немає. У психології масових комунікацій такі стосунки описуються як ілюзорні, але вони можуть впливати на емоційний стан, соціальну поведінку та навіть навчальні процеси дітей і підлітків

Методологія: Використано міждисциплінарний підхід: педагогічна етика для оцінки прозорості й відповідальності, конструктивістська педагогіка для розгляду навчання як діалогу та колективного створення знань.

Методи та інструменти: Контент-аналіз сучасних досліджень і звітів (Anthropic, Common Sense Media, APA), порівняльний аналіз взаємодії у системі «Учитель - Алгоритм - Учень».

У початковій освіті штучний інтелект сприяє навчанню через інтерактивні середовища, що стимулюють цікавість, підтримує розвиток критичного мислення завдяки відкритим запитанням та забезпечує інклюзивність, адаптуючи навчальний процес для дітей з особливими освітніми потребами. AI у початковій школі — це не чарівна паличка, а інструмент, який може як підсилити, так і послабити педагогічні впливи. Ключові ризики — втрата людського виміру навчання, непрозорість алгоритмів та етичні дилеми. Вчені за кордоном (J. Bagdonaitė, V. Dagiene) сходяться на думці: технологія має бути лише доповненням, а не заміною вчителя [2].

Науковці підкреслюють, що головна завдання сьогодні в освіті — допомогти школам знайти баланс між користю технологій і безпекою розвитку дитини. Вони наголошують на необхідності «обережного впровадження» та постійного моніторингу впливу на мотивацію й соціальні навички [4].

Дослідники (Levin, I., Semenov, A. L., & Gorsky, M.) відзначають, що AI найбільше допомагає у персоналізації та розвитку навичок мислення, але наголошують: без критичного контролю вчителя це може перетворитися на «навчання за шаблоном». У працях Ігаля Левіна (Levin, 2023–2025) підкреслюється необхідність розвитку Meta-AI skills — нових метакогнітивних умінь для роботи з генеративними системами [6].

Психологи наголошують, що ставлення та переконання вчителів є ключовим фактором: якщо педагог сприймає AI як загрозу, інтеграція стає поверхневою й неефективною [4]. Критичні аспекти для педагога полягають у ризику надмірної залежності від алгоритмів, що може знижувати професійну інтуїцію; у можливому скороченні міжособистісної взаємодії, яка є ключовою для розвитку дітей; у проблемі прозорості та контролю, коли вчитель не має доступу до логіки формування рекомендацій; у викликах етичного характеру,

пов'язаних зі збором даних про учнів; а також у нерівності доступу до технологій, що здатна посилювати освітні диспропорції.

Дослідники наголошують, що AI може бути корисним лише як інструмент підтримки, а не заміни вчителя; серед основних ризиків вони виділяють зниження соціальної взаємодії, формування залежності від алгоритмів та етичні проблеми приватності; водночас вирішальним чинником успішної інтеграції є готовність педагога критично осмислювати й контролювати технологію.

Хоча зворотний зв'язок від AI та спільне проєктування освітніх процесів можуть спричинити нерівномірні й потенційно негативні наслідки для групового навчання з різним рівнем когнітивної рефлексії, результати досліджень підкреслюють важливість трьох принципів взаємодії, які забезпечують ефективність спільного навчання у форматі «людина — AI», орієнтуючись на педагогічно обґрунтовану співпрацю, а не на некритичне впровадження складних алгоритмічних систем.

Формується так званий «трикутник ризиків», який відображає складну систему взаємодії між учителем, учнем та алгоритмом штучного інтелекту в початковій школі, виокремлюючи ключові виклики сучасної освіти. Відсутність прозорості алгоритмів може спричинити втрату педагогом контролю над навчальним процесом. Попри потенціал технологій у сфері персоналізації, існує загроза зниження креативності та формування залежності учнів від автоматичних підказок.

Найважливішим чинником залишається безпосередній людський контакт, адже надмірне втручання AI здатне послабити емпатію та соціальні навички молоді. Отже, необхідним є баланс між інноваціями та збереженням емоційного зв'язку: цифрові інструменти мають виконувати допоміжну функцію, а не замінювати живу взаємодію в освітньому середовищі. Таким чином, трикутник показує, що баланс між трьома сторонами є ключовим: учитель має залишатися центральною фігурою, яка контролює алгоритм і водночас підтримує живий контакт з учнем.

Отже, AI корисний для персоналізації, але без критичного контролю вчителя може призвести до шаблонізації навчання; психологічні ефекти включають як мотивацію, так і ризик залежності та зниження соціальної взаємодії; ставлення вчителів визначає успішність інтеграції — якщо є страх чи недовіра, AI використовується поверхнево.

Компанія Anthropic опублікувала масштабний звіт The AI Fluency Index(Anthropic, The AI Fluency Index (2026), у якому проаналізувала майже 10 тисяч реальних діалогів зі своїми моделями штучного інтелекту Claude, що дало змогу зрозуміти, чи розвивають люди навички ефективного спілкування з нейромережами та так звану «біглість» володіння AI (AI fluency), чи просто використовують їх як просунутий пошуковик. З'ясувалося, що найбільш продуктивні користувачі ставляться до AI не як до виконавця, а як до партнера для роздумів [8].

Ключовим показником успіху виявилася ітерація: ті, хто не приймає першу ж відповідь, а доопрацьовує її в ході бесіди, удвічі частіше ставлять під сумнів логіку моделі.

Технічний аналіз також виявив небезпечний психологічний ефект: коли AI видає завершений і повноцінний результат (готовий код, верстаний документ чи робочий застосунок), користувачі на 5,2% рідше шукають у ньому помилки.

Акуратна форма відповіді притуплює пильність, через що люди рідше перевіряють факти й логіку, навіть якщо завдання було критично складним. Щоб уникнути цієї пастки, Anthropic рекомендує метод 4D (Delegation, Description, Discernment, Diligence), де особлива увага приділяється критичному осмисленню (Discernment) та наполегливості у перевірці деталей (Diligence). Якщо детально описати цей алгоритм, то фактично користувач, має навчитися:

- Delegation (Делегування): передавати частину задач ШІ, залишивши за собою кінцеве редагування;

- Description (Опис): формулювати чіткі інструкції, задавати кінцеві параметри (цільова аудиторія, формат, стиль спілкування);

- Discernment (Критичне осмислення): просити модель пояснити хід думок або перевіряти її твердження зовнішніми джерелами (перевірка логіки та фактів, сумнів у відповідях.).

- Diligence (Наполегливість): систематична перевірка деталей і результатів (переглядати код, документи чи аргументи, навіть якщо вони виглядають незаперечно і переконливо) [8].

Висновки.

Генеративний AI відкриває нові можливості для персоналізації та підтримки педагогів, але водночас створює ризики шахрайства, нерівності та втрати людського контакту. Дослідники наголошують, що технологія має бути інструментом підтримки, а не заміною вчителя: люди навчаються найефективніше у людей завдяки емоційному зв'язку та соціальному контексту, тоді як AI базується на людських даних і вдосконалюється у взаємодії з іншими системами. Перспективним напрямом є спільне навчання, де люди й алгоритми взаємно збагачують одне одного.

Таким чином, впровадження AI слід розглядати як культурну трансформацію, що зберігає суб'єктність учителя, стимулює когнітивну активність учнів і формує нові навички співпраці з алгоритмічними системами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Holmes, W. (2020). Artificial intelligence in education. In A. Tatnall (Ed.), *Encyclopedia of education and information technologies* (pp. 88–103). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1628557>

2. Bagdonaitė, J., & Dagienė, V. (2025). *Artificial Intelligence in Primary Education: A Systematic Literature Review 2020–2025*. *Informatics in Education*, 24(4), 697–736. Vilnius University. <https://www.infedu.vu.lt/journal/INFEDU/article/839/file/pdf>

3. Kazmaci, A., Cek, K., Altinay, F., Altinay, Z., & Dagli, G. (2025). Influence of theoretical and practical artificial intelligence knowledge on the primary school

teachers' sustainable AI integration ability: Mediating effects of beliefs and attitudes. *Frontiers in Psychology*, 16, 1628557. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1628557>

4. Meyer, J. H. F., & Land, R. (2005). Threshold concepts and troublesome knowledge (2): Epistemological considerations and a conceptual framework for teaching and learning. *Higher Education*, 49(3), 373–388. JSTOR. <http://www.jstor.org/stable/25068074>

5. Arslan, B., Lehman, B., Tenison, C., Sparks, J. R., López, A. A., Gu, L., & Zapata-Rivera, D. (2024). Opportunities and challenges of using generative AI to personalize educational assessment. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 7, 1460651. <https://doi.org/10.3389/frai.2024.1460651> ([doi.org in Bing](#))

6. Levin, I., Semenov, A. L., & Gorsky, M. (2025). Smart learning in the 21st century: Advancing constructionism across three digital epochs. *Education Sciences*, 15(1), 45. <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/1/45>

7. Kundu, A., & Bej, T. (2025). Psychological impacts of AI use on school students: A systematic scoping review of the empirical literature. https://www.researchgate.net/publication/381282949_Psychological_impacts_of_AI_use_on_school_students_a_systematic_scoping_review_of_the_empirical_literature

8. Swanson, K., Bent, D., Ludwig, Z., Dakan, R., & Feller, J. (2026, February 16). Anthropic Education Report: The AI Fluency Index. Anthropic. <https://www.edtechinnovationhub.com/news/anthropic-study-finds-ai-users-iterate-more-but-question-outputs-less>

Олександр Дурманенко

здобувач освіти першого бакалаврського рівня вищої освіти,
факультет прикладної математики та інформатики,
кафедра теорії оптимальних процесів,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Оксана Дурманенко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ РІШЕНЬ У ФОРМУВАННІ ОСНОВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІІІ

Ключові слова: діти дошкільного віку, комп'ютерна грамотність, цифрові технології, методи навчання, принципи.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та активне впровадження штучного інтелекту в освітній простір зумовлюють необхідність перегляду традиційних педагогічних рішень, зокрема в системі дошкільної освіти. Сучасна дитина ще до початку шкільного навчання перебуває в умовах постійної взаємодії з цифровими пристроями та інформаційним середовищем, що актуалізує проблему формування основ комп'ютерної грамотності вже на етапі старшого дошкільного віку.

Сутність означеної проблеми полягає в суперечності між об'єктивною потребою суспільства у підготовці особистості до життя в умовах цифрової трансформації та недостатньо розробленими педагогічними підходами до формування основ комп'ютерної грамотності дітей 5–6 років з урахуванням їх вікових та психофізіологічних особливостей. З одного боку, розвиток штучного інтелекту розширює можливості використання ІТ-технологій в освітньому процесі, а з іншого — потребує обережного, науково обґрунтованого впровадження, аби уникнути перевантаження дітей цифровим контентом і зниження ролі живої комунікації та гри [1].

Проблематика впливу штучного інтелекту на освітній процес наразі перебуває на етапі активного теоретичного осмислення. Дослідження зосереджуються переважно на потенціалі ІІІ в адаптації навчального контенту, персоналізації освітніх траєкторій та автоматизації педагогічної діяльності. Водночас питання трансформації педагогічних рішень у дошкільній освіті в умовах розвитку ІІІ залишаються недостатньо систематизованими та потребують подальших наукових розвідок.

Старший дошкільний вік, є сприятливим для формування пізнавальних інтересів, логічного та образного мислення, умінь аналізувати, порівнювати,

робити елементарні висновки. Саме в цьому віці доцільно формувати **основи комп'ютерної грамотності** як складову загальної культури дитини, не ототожнюючи її виключно з умінням користуватися цифровими пристроями.

Розвиток технологій штучного інтелекту зумовлює **трансформацію педагогічних рішень**, що проявляється, насамперед, у зміні ролі педагога. Вихователь перестає бути лише транслятором знань і дедалі більше виступає як організатор освітнього середовища, фасилітатор пізнавальної діяльності та наставник, який допомагає дитині усвідомлено взаємодіяти з цифровими інструментами [3].

Сучасні педагогічні рішення у формуванні основ комп'ютерної грамотності дітей 5–6 років ґрунтуються на таких принципах:

1. пріоритет ігрової діяльності як провідної для дошкільного віку;
2. вікова доцільність та дозованість використання цифрових технологій;
3. інтеграція ІТ-елементів у різні освітні напрями, а не їх ізольоване застосування;
4. поєднання цифрових і традиційних форм навчання.

Особливої уваги заслуговує використання елементів комп'ютерних наук без безпосереднього програмування — через логічні ігри, вправи на класифікацію, побудову алгоритмів у повсякденних ситуаціях, настільні та рухливі ігри з елементами алгоритмічного мислення [2].

В умовах розвитку штучного інтелекту педагогічні рішення також спрямовуються на формування у дітей початкового розуміння того, що цифрові технології є створеними людиною і підпорядковуються її задуму. Це дозволяє закладати основи відповідального та безпечного ставлення до цифрового середовища ще на етапі дошкільного дитинства.

Серед теоретичних методів застосовується аналіз, синтез, узагальнення та систематизація психолого-педагогічної й науково-методичної літератури з проблеми цифровізації освіти, формування комп'ютерної грамотності та впливу штучного інтелекту на освітній процес. До емпіричних методів належать педагогічне спостереження за освітньою діяльністю дітей старшого дошкільного

віку, бесіди з педагогами закладів дошкільної освіти, анкетування вихователів щодо використання ІТ-технологій у роботі з дітьми 5–6 років, а також аналіз освітньої документації та педагогічного досвіду. Застосування цих методів дозволяє виявити особливості впровадження комп'ютерно-орієнтованих засобів та визначити труднощі, з якими стикаються педагоги в умовах цифрової трансформації освіти [1].

Трансформація педагогічних рішень у формуванні основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку є об'єктивною необхідністю в умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту та цифровізації освітнього простору. Сучасна дошкільна освіта потребує оновлення підходів, які забезпечують гармонійне поєднання інноваційних ІТ-технологій з віковими та психофізіологічними особливостями дітей 5–6 років.

Комп'ютерна грамотність дітей старшого дошкільного віку має розглядатися не як сукупність технічних умінь, а як комплекс первинних уявлень про інформацію, послідовність дій, елементи алгоритмічного мислення та відповідальне ставлення до цифрового середовища. За таких умов ключову роль відіграють педагогічні рішення, спрямовані на організацію ігрової, пізнавальної та дослідницької діяльності з використанням цифрових і недігитальних засобів [4].

Ефективність формування основ комп'ютерної грамотності значною мірою залежить від професійної готовності педагога до роботи в умовах цифрової трансформації освіти. Педагог у сучасному закладі дошкільної освіти виступає не лише носієм знань, а й фасилітатором освітнього процесу, який забезпечує педагогічно доцільний добір форм, методів і засобів навчання з урахуванням можливостей і обмежень штучного інтелекту.

Застосування ігрових, практично орієнтованих та алгоритмічно спрямованих завдань сприяє розвитку логічного мислення, пізнавальної активності та готовності дітей до подальшого навчання в умовах цифрового суспільства.

Трансформація педагогічних рішень у формуванні основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку в умовах розвитку штучного

інтелекту має здійснюватися на засадах науковості, вікової доцільності та гуманістичної спрямованості освіти, полягає не в ранньому навчанні програмування чи активному використанні гаджетів, а у створенні розвивального освітнього середовища, яке сприяє формуванню мислення, готового до життя в умовах цифрового суспільства та розвитку штучного інтелекту [2].

Науково обґрунтовані педагогічні рішення дозволяють гармонійно поєднати можливості сучасних ІТ-технологій із віковими особливостями дітей 5–6 років, забезпечуючи цілісний розвиток дитини та підготовку її до подальшого навчання в умовах трансформації освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігнатенко Т. О. ІКТ у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 2(82). С. 45–52.
2. Караман С. О. Комп'ютерні програми як засіб навчання дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки*. 2020. № 78. с. 84–88.
3. Пешкова, В. В. Програмне забезпечення для дошкільної освіти: можливості, обмеження, перспективи. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2021. № 9(84), с. 40–45.
4. Скрипник О. В. Цифрові ресурси в освітньому середовищі дошкільного закладу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2020. № 5. С. 21–24.

Жукова Анна Робертівна,

професор кафедри іноземних мов
Національної академії сухопутних військ імені
гетьмана Петра Сагайдачного
Львів, Україна

СПЕЦИФІКА САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Ключові слова: *самоосвітня активність, педагог, система підвищення кваліфікації, професійний розвиток, мотивація, цифрові технології, внутрішня мотивація, педагогічна мобільність, професійне вдосконалення.*

Самоосвітня активність педагога є одним з чинників його ефективного професійного зростання, що визначає здатність педагога самостійно реагувати на зміни в освітньому середовищі, інтегрувати інновації та будувати індивідуальну траєкторію розвитку. Самоосвітня активність педагога в системі підвищення кваліфікації характеризується низкою особливостей.

Насамперед слід зазначити, що однією з головних особливостей самоосвітньої активності педагога в системі підвищення кваліфікації є її творчий характер, адже з одного боку, вона сприяє особистісно-професійному саморозвитку, з іншого – «вимагає для власного самотворення методологічної функціональності особистості, системного науково-педагогічного мислення, володіння технікою рефлексивного самопізнання»

Іншою важливою ознакою є усвідомлений та цілеспрямований характер самоосвітньої активності педагога. На відміну від стихійного навчання, самоосвіта у межах професійного розвитку передбачає чітке визначення освітніх потреб, постановку конкретних цілей та вибір адекватних засобів їх досягнення. Педагог аналізує власний рівень компетентності, визначає зони професійного зростання й відповідно планує самоосвітню діяльність, виявляючи при цьому значні вольові зусилля, високу ступінь самосвідомості й організованості.

Ще однією ознакою є інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти. У сучасній системі підвищення кваліфікації самоосвітня активність реалізується як через курси чи тренінги, так і через участь у професійних спільнотах, вебінарах, науково-методичних заходах, онлайн-платформах, роботу з цифровими ресурсами та обмін досвідом. Відтак, педагог виступає активним конструктором власного освітнього простору. За твердженнями сучасних дослідників, самоосвіта – це самостійне навчання,

ключовими ознаками якого є автономність й незалежність від зовнішніх дій, яке відбувається шляхом навчання онлайн, спілкування з колегами, науковцями тощо, відвідування установ культури тощо [1; 2]. Вагому роль відіграє обмін життєвим і професійним досвідом та цікавою інформацією. М. Кирилюк наголошує, що «будь-яке місце зустрічі, робоче місце, бібліотека можуть стати місцем освіти майбутнього викладача, якщо вони розвивають особистість чи створюють умови для її саморозвитку. До того ж самоосвіта гнучка у проявах (за місцем, часом, формами й методами, змістом навчання)» [2].

Важливою особливістю самоосвітньої активності педагога в системі підвищення кваліфікації є її зв'язок з професійною мобільністю та інноваційністю. У процесі підвищення кваліфікації педагог, який володіє високим рівнем самоосвітньої активності, здатний швидко адаптуватися до нових освітніх стандартів, технологій та методик. Самоосвіта стає механізмом оновлення педагогічної практики, сприяє розвитку креативності, гнучкості мислення та відкритості до змін.

Суттєвою особливістю є використання цифрових технологій. Сучасний педагог здійснює самоосвіту за допомогою онлайн-курсів, електронних бібліотек, освітніх платформ, професійних мереж, що розширює можливості доступу до знань та індивідуалізує процес підвищення кваліфікації. Цифрове середовище стимулює автономність педагога та сприяє формуванню культури безперервного навчання.

Окрім того, слід мати на увазі, що ефективною буде самоосвітня активність педагога в системі підвищення кваліфікації за дотримання певних умов, принципів та етапів. Так, самоосвітня активність педагога буде продуктивною за таких умов:

- у ході самоосвіти реалізується потреба особистості у власному розвитку;
- педагог уміє визначити свої сильні й слабкі сторони, володіє способами самоаналізу та самопізнання, є відкритим до змін;

– педагог володіє розвинутою здатністю до рефлексії (діяльності особистості, що скерована на усвідомлення власних почуттів, дій, аналіз цієї діяльності та формулювання висновків;

– програма професійного саморозвитку, самоосвіти вміщує можливості пошукової, дослідницької, творчої діяльності;

– педагог готовий до творчості;

– існує зв'язок особистісного й професійного розвитку та саморозвитку.

На наш погляд, вищезазначений перелік доцільно доповнити ще кількома важливими принципами (табл. 1):

Таблиця 1.

Принципи самоосвітньої активності педагога

Принцип	Суть
інноваційності	скерує на виокремлення в освітньому просторі перспективних тенденцій та з'ясування шляхів їхнього освоєння
інтердисциплінарності	спонукає до асиміляції професійних навичок і вмінь, характерних раніше для фахівців різних галузей
оперативності	педагог повинен мати можливість опанувати засадами певної компетентності в найкоротші терміни
мобільності	орієнтує на створення чи пропагування в освітньо-інформаційному середовищі освітнього закладу методичного й технічного забезпечення різних типів, що дозволило б успішно здійснювати самоосвіту «з будь-якої точки» – як більш підготовленому, так і менш досвідченому

Стосовно етапів самоосвітньої активності педагога в системі підвищення кваліфікації, то науковці А. Кришталенко [3], А. Павличенко [4] та ін. підкреслюють, що ефективність самоосвіти педагогів значно зростає за умови

поетапного планування. На переконання вчених, організація самоосвіти передбачає проходження кількох послідовних етапів.

Інформаційно-аналітичний етап передбачає збирання та аналіз відомостей щодо підвищення компетентності педагогів і рівня їхньої професійної підготовки. Провідне місце на цьому етапі посідає діагностика професійних труднощів учителя, що забезпечує реалізацію особистісно орієнтованого підходу до формування концептуальних засад організації його самоосвітньої активності та участі в навчальних і установчих заходах. У межах цього етапу укладається індивідуальна картка педагога, аналізуються результати його роботи з самовдосконалення, а також здійснюються тестування, опитування й анкетування з метою з'ясування особливостей організації самоосвіти, чинників, що її ускладнюють або, навпаки, стимулюють. Обізнаність адміністрації з проблемами, над якими працюють педагоги або щодо яких вони потребують підтримки, дає змогу більш ефективно планувати, організовувати й контролювати процес їхньої самоосвітньої діяльності.

Отже, самоосвітня активність педагога в системі підвищення кваліфікації виступає ключовим чинником його професійного розвитку та успішної адаптації до сучасних освітніх змін. Вона має усвідомлений, творчий і цілеспрямований характер, інтегрує формальну, неформальну й інформальну освіту та активно спирається на цифрові технології. Ефективність самоосвіти забезпечується дотриманням відповідних умов, принципів і поетапної організації діяльності. Саме така системна й мотивована самоосвітня активність сприяє підвищенню професійної мобільності педагога, оновленню педагогічної практики та формуванню культури безперервного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронова І. І., Бугай О. А. Впровадження основних принципів самоосвіти. В кн. *Особливості формування компетентностей викладачів через їх самоосвіту*: зб. праць. Дніпро: Дніпровський міський базовий технікум зварювання та електроніки імені Є. О. Патона, 2018. С. 4–5.

2. Кирилюк М. В. Організація самоосвітньої діяльності вчителів у системі післядипломної освіти. URL: http://www.dovkillya.org.ua/images/%D0%B7%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2014_03.pdf#page=186 (дата звернення: 20.01.2026).

3. Кришталенко А. С., Ревенко М. П., Савченко Д. Р., Савченко Л. Л. Самоосвіта й самовдосконалення як складові професійної компетентності педагога. «*Actual issues of the development of science and ensuring the quality of education*»: The 12th International scientific and practical conference (March 28–31, 2023) Florence, Italy. International Science Group, 2023. 231 с.

4. Павличенко А., Пащенко О., Медведовська Т., Вишньова В. Самоосвіта студентів закладів вищої освіти та її роль у процесі професійної підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 590–594.

5. Хлебнікова Т. М. Самоосвітня діяльність як засіб розвитку особистості педагога. *Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту»*: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., Харків, 20 трав. 2020 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [за заг. ред. Р. І. Черновол-Ткаченко, О. І. Мармази, О. Є. Гречаник]. Харків: ХНПУ, 2020. Ч. 1. С. 370–372.

Козібрда Лариса Володимирівна,
 докторка педагогічних наук, доцентка,
 професорка кафедри теорії і методики фізичної культури
 Львівський державний університет
 фізичної культури імені Івана Боберського
Карачевський Микола
 Магістр першого курсу,
 Факультет педагогічної освіти,
 Львівський державний університет
 фізичної культури імені Івана Боберського

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Ключові слова: технології штучного інтелекту, інноваційні методи, фізичне виховання, фізичний розвиток.

Освіта у будь-якому віці має підготувати суспільство до майбутнього та допомогти людям досягти самореалізації. Освіта в епоху штучного інтелекту – це водночас і проблема, і нова можливість. Розробляються нові напрямки навчання, у тому числі системи управління навчанням на основі цифрових підручників, індивідуальне навчання за допомогою аналізу big data, технології взаємодії розпізнавання та синтезу мови, а також допоміжних чат-ботів, які працюють за допомогою технології обробки природної мови. Більшість технологій штучного інтелекту знаходять застосування у сфері освіти та управління освітою. Технологія прогностичного аналізу з використанням штучного інтелекту може забезпечити спеціальну підтримку для школярів із різними проблемами за допомогою оцінки, прогнозування рівнів складності навчання та академічної успішності або усунення від навчання, тому вони мають бути включені до курсів підвищення кваліфікації для вчителів [1, с. 16].

Для занять фізкультурою, які включають та впроваджують штучний інтелект, поліпшення та розробки повинні бути зроблені не тільки в шкільній системі, але і в екологічних аспектах школи, таких як спортивне обладнання та спортивні зали. Такі зміни мають бути зосереджені на процесі викладання-навчання. Необхідний перехід до гнучкої шкільної системи, а це означає, що має бути створена гнучка система навчання, яка адаптується до дозування фізичних навантажень для школярів, які відповідають їх рівню успішності та швидкості навчання, з урахуванням відмінностей між рівнями когнітивного та фізичного розвитку школярів. Це дозволило б використовувати різні методи навчання, що відображають індивідуальні потреби школярів та результати навчання [2, с. 42], [3, с. 15].

Однак рівень успішності повинен підтримуватись при групових іграх з м'ячем або проєктне навчання, що потребує співпраці з іншими школярами. Для індивідуальних занять фізкультурою, орієнтованих на учнів, фізичний стан окремих учнів, рівень досягнення фізичної активності та психологічні характеристики повинні бути об'єктивно виміряні за допомогою емпіричної оцінки. Сенсорний штучний інтелект може використовуватись для об'єктивного

вимірювання рівня досягнення фізичної активності відповідно до фізичного стану людини, дозволяючи ідентифікувати його на основі розпізнавання осіб та аналізу голосу, поряд з аналізом зображень та відео фізичної активності. Такі виміряні дані потім можуть бути проаналізовані на платформах машинного навчання з використанням когнітивних технологій для надання учням обґрунтованої оцінки та зворотного зв'язку. Цей метод також може взаємодіяти з учнями, використовуючи природну мову за допомогою виконавчого штучного інтелекту, дозволяючи учням діагностувати та покращувати рівень своєї успішності. Оцінка учнів з використанням засобів штучного інтелекту може бути зосереджена на впровадженні методів розпізнавання образів з метою оцінки результатів фізичної активності. Датчики, прикріплені до тіла учня та тренажерів, можуть збирати дані, з яких можна вивести важливі характеристики кожного виду фізичної активності, дозволяючи оцінювати виміряну фізичну активність та додаткові характеристики на основі загальної методології розпізнавання образів, включаючи методи автоматичної класифікації [4, с. 352].

Розробка та впровадження інноваційних систем, заснованих на новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологіях, у поєднанні з методами інтелектуального управління дозволяють здійснювати негайний збір, передачу, зберігання та аналіз даних датчиків фізичної активності. Параметри, що вимірюються цими датчиками застосовуються для розробки інтелектуальних методів, що використовують існуючі концепції машинного навчання, що дозволяє автоматично оцінювати рухові навички та забезпечувати адекватний зворотний зв'язок з учнями. Завдяки досягненням у галузі вимірювальної техніки також розвивається технологія, яка інтегрує датчики в саме обладнання та інструменти. Дані, зібрані таким чином, можуть бути використані для реалізації складних процедур з використанням технології машинного навчання автоматичного аналізу фізичної активності. Самонавчальний алгоритм, що використовує аналіз шаблонів даних, розроблений та застосований до різних шкільних спортивних заходів, дозволить негайно вимірювати фізичну активність учнів. Це забезпечить зворотний зв'язок, заснований на об'єктивних даних, які

можуть допомогти школярам поліпшити свою фізичну активність, а також можуть бути ефективними в запобіганні травмам. Крім того, ці вимірювання та оцінки, засновані на штучному інтелекті, можуть допомогти виявити та вибрати таланти, зробивши спортивний потенціал молоді більше об'єктивно ідентифікованим.

Розглянемо ключові аспекти використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі під час навчання фізичної культури:

- готовність вчителя, що ґрунтується на знаннях як потенціалу технологій штучного інтелекту, так і можливих ризиків та загроз з його боку;
- методичні рекомендації як основа для створення розділу методики навчання фізкультури в школі (загальні питання, наприклад, «Технології штучного інтелекту як засіб навчання фізичній культурі»);
- підготовка вчителя у вигляді навчання на курсах підвищення кваліфікації.

Тож технології штучного інтелекту - це сучасний інструмент, без якого не можна обійтися за умов цифровізації всіх галузей економіки нашої країни. Це орієнтир у розробці нових методів навчання та одержанні відповіді на питання як одного із завдань методики навчання фізкультури – як вчити? Впровадження технологій штучного інтелекту у шкільний освітній процес має бути вивіреним та послідовним. Вчителю треба допомогти подолати неприйняття нового інструментарію та нівелювати побоювання за рахунок формування банку актуальних практик та методичних прийомів, що формують розуміння широти потенціалу технологій штучного інтелекту у вдосконаленні освітнього процесу.

Висновок. Технології штучного інтелекту та технології спортивної освіти швидко розвиваються. Багато дослідників та викладачів беруть участь у дослідженнях сучасних освітніх технологій, та численні дослідження продовжують проводитися в рамках різних дисциплін та з використанням різних наукових наук теорій. Базуючись на практичному та технічному розумінні освіти, експерти у всіх галузях беруть участь в освітній та дослідницькій діяльності, розглядаючи нові технології для своїх галузей навчання. Однак відсутність

академічного обміну чи зв'язку між цими областями досліджень знижує ефективність досліджень. Особливо в галузі технологій фізичного виховання відсутнє порівняння з іншими дисциплін. Таким чином, спортивні працівники та менеджери повинні проводити практичні дослідження в області фізичної культури та об'єднувати свої дослідницькі навички для створення нових завдань та можливостей. Крім того, необхідно створити інтегровану дослідницьку групу, створити здорове середовище для розвитку сучасних технологій фізичного виховання та розробити загальні додатки, пов'язані зі штучним інтелектом, які могли б сприяти всебічному розвитку інновацій у галузі спортивної освіти.

Запропоновані висновки – це лише обрис деяких аспектів вирішення досліджуваної проблеми. Дослідження може бути продовжено в наступних напрямках: виявлення мотиваційних аспектів, що спонукають вчителя подолати неприйняття технологій штучного інтелекту; розробка приватних питань методики застосування технологій штучного інтелекту під час навчання фізичній культурі на рівнях основної та середньої загальної освіти, розробка критеріїв ефективності використання нейромереж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев О. О., Петрова Ю. М., Буренко М. С. Впровадження інноваційних технологій у навчання та тренування спортсменів. Педагогічна академія: наукові записки. 2024. № 11. С. 1-17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13944958>. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/375>.
2. Вольський Д. С. Штучний інтелект у спорті: ретроспектива становлення та інтеграційних процесів у спортивну галузь, міжнародний досвід та стан питання в Україні. Науковий часопис Українського державного університету ім. М. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2025. Вип. 1 (186). С. 40-44.
3. Dakyeom A., Hajin L. Exploring K-12 Physical Education Teachers' Perspectives on Opportunities and Challenges of AI Integration through Ideation Workshops. CHI '25: Proceedings of the 2025 CHI Conference on Human Factors in

Computing Systems. Cornell University. 2025. Art. No. 1065. P. 1-16. DOI: <https://doi.org/10.1145/3706598.3713646>. URL: <https://arxiv.org/abs/2502.17855>.

4. Hyun S. L., Lee J. Applying Artificial Intelligence in Physical Education and Future Perspectives. Multidisciplinary Digital Publishing Institute, MDPI. 2021. Vol. 13. Issue 1. P. 351-367. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13010351>.

Оксана Троханяк,
здобувач першого рівня вищої освіти, III курс,
факультет педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка
Марія Крива,
кандидат педагогічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка

MAGICSCHOOL AI ЯК ЗАСІБ ПІДТРИМКИ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Ключові слова: MagicSchool.AI, штучний інтелект в освіті, інклюзивне навчання, особливі освітні потреби, цифрові освітні технології.

Сутність проблеми, стан її дослідження. Сучасні тенденції розвитку освіти фокусуються на забезпеченні рівного доступу до якісної освіти та рівних можливостей для навчання і розвитку всіх здобувачів освіти, зокрема для тих, хто має особливі освітні потреби. Парадигма інклюзивної освіти зосереджена на створенні освітнього середовища, що враховує індивідуальні особливості кожного школяра, гарантує його соціальну інтеграцію, підтримку та повагу [2, с. 12]. Проте однією з ключових перешкод удосконалення якості інклюзивної освіти, згідно з результатами досліджень, проведених в межах Ініціативи «Система забезпечення якості освіти», є недостатнє кадрове забезпечення та обмежені можливості адаптації навчальних матеріалів до індивідуальних потреб учнів. Це створює додаткове навантаження на педагогів і ускладнює організацію навчального процесу для учнів з особливими освітніми потребами [1]. Також

традиційні методи навчання не завжди повністю відповідають індивідуальним потребам здобувачів, що може призвести до їхньої академічної та соціальної ізоляції.

Для вирішення цих проблем корисним та максимально ефективним буде використання штучного інтелекту (ШІ). ШІ відкриває нові можливості для персоналізації навчального процесу, подолання навчальних бар'єрів та створення по-справжньому доступного, гнучкого та підтримувального навчального середовища. Позиція ЮНЕСКО щодо застосування генеративного штучного інтелекту в освіті також підкреслює потенціал цих технологій для підтримки інклюзивного та якісного навчання. У своїх глобальних рекомендаціях організація наголошує на важливості використання генеративного ШІ як інструменту для сприяння навчальному процесу, зокрема з урахуванням принципів інклюзії, рівного доступу та підтримки різноманіття [4].

Саме на такому поєднанні принципів адаптації навчального контенту, підтримки освітнього процесу та інклюзії побудована платформа MagicSchool AI. Ця цифрова освітня система спеціально розроблена для освітньої сфери з урахуванням потреб учнів різних категорій та використовує можливості штучного інтелекту для оптимізації навчання. Вона пропонує понад 80 готових інструментів від генераторів уроків до підтримки інклюзивної освіти. Платформою користується понад 5 млн освітян у всьому світі. Головна її мета – зменшити рутину вчителів, полегшити підготовку до уроків та зацікавити учнів.

Діти з різними освітніми потребами відрізняються темпом сприйняття інформації, тривалістю концентрації уваги та рівнем засвоєння матеріалу. MagicSchool AI добирає завдання відповідно до рівня розуміння учня, змінюючи спосіб подачі, використовуючи практичні приклади (замість тексту пропонує відео або замінює абстрактні пояснення на більш наочні). Такий підхід особливо важливий для дітей із розладами аутистичного спектра чи інтелектуальними порушеннями, адже для них індивідуалізація навчання є найбільш ефективною моделлю. Складання індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами займає багато часу і потребує аналізу даних з

різних джерел – медичних висновків, результатів спостережень, тестів, педагогічної оцінки. У MagicSchool AI можна це зробити автоматично, вказавши вік учня, його особливості, результати спостережень та висновки команди психолого-педагогічного супроводу.

MagicSchool AI може визначати стилі навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний) та адаптувати навчальний контент до потреб конкретного учня. Наприклад, дослідження аспіранта Педагогічного коледжу Колумбійського університету Малкольма Реймі показало, що використання MagicSchool AI для забезпечення персоналізованого навчання учня, який мав труднощі з дробами, покращило успішність учня з математики, і він здобув впевненість у розв'язанні задач з дробами. За допомогою аналізу даних MagicSchool AI допоміг вчительці, визначити проблемні області та провести персоналізоване навчання, використовуючи візуальні посібники та задачі, пов'язані з інтересом учня до баскетболу [3].

Функціональні можливості MagicSchool.AI охоплюють автоматизоване спрощення та адаптацію текстів відповідно до рівня підготовки учнів, диференціацію навчальних завдань, генерування персоналізованих інструкцій, підтримку індивідуальних освітніх траєкторій, а також модифікацію змісту навчальних матеріалів залежно від пізнавальних можливостей і освітніх потреб здобувачів. Такий інструментарій сприяє зменшенню професійного навантаження на педагогів, водночас підвищуючи рівень автономності, навчальної мотивації та залученості учнів.

Висновки та результати дослідження. Технології штучного інтелекту за умови усвідомленого, етичного та відповідального їх використання допомагають оптимізувати роботу педагога, зробити освітній процес більш доступним, персоналізованим і цікавим. Застосування MagicSchool.AI можна розглядати як перспективний напрям удосконалення освітнього процесу, зокрема у контексті розвитку інклюзивної освіти, індивідуалізації навчання та підвищення його якості для різних категорій здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключові перешкоди та шляхи їх подолання задля забезпечення якості інклюзивної освіти та ефективного доступу кожної дитини з особливими освітніми потребами до інклюзивного навчання. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2021/04/02/Tablytsya_inklyuziya_02_04.pdf.
2. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: Агенство «Україна». 2019. 302 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>.
3. Innova Academy Case Study // MagicSchool AI. URL: <https://www.magicschool.ai/case-studies/innova-academy>.
4. UNESCO: Governments must quickly regulate Generative AI in schools. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-governments-must-quickly-regulate-generative-ai-schools>.

Олефіренко Надія Василівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформатики
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди,
Харків, Україна

Курганський Андрій

вчитель інформатики
КЗ «Харківський академічний ліцей №45 Харківської міської ради»
Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШІ-ГАДЖЕТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Ключові слова: ШІ-гаджети, смарт-роботи, діти дошкільного віку, смарт-роботи, учні початкової школи.

Технології штучного інтелекту перестають бути віддаленою новацією світу інформаційних технологій і дедалі більше стають реальністю освітнього середовища. Кожен учень на власних мобільних пристроях має миттєвий доступ до чат-ботів зі штучним інтелектом, які можуть генерувати відповіді до

поставлених запитань. В той же час набувають розвитку гаджети з вбудованим штучним інтелектом, які, на нашу думку, можуть мати багато застосувань у шкільній практиці.

Теоретичні та практичні питання використання ШІ-гаджетів дітьми дошкільного віку висвітлюються у багатьох наукових дослідженнях. Більшість робіт, представлених в аналізі [1], фокусується на формуванні грамотності у галузі штучного інтелекту, яка полягає у можливості розуміти, застосовувати та критично оцінювати засоби штучного інтелекту. Одним із основних засобів опанування штучного інтелекту, представлених у зазначених дослідженнях, є ШІ-гаджети. Для дітей застосування подібних пристроїв дозволяє розвивати соціальні та емоційні здібності, формувати основи цифрової грамотності, створювати позитивне ставлення до технологій, що дозволить легше адаптуватися до навчання у початковій школі. Дослідження R. Williams демонструє, що діти дошкільного віку за активного використання ШІ-гаджетів у навчанні починають розуміти базові алгоритми машинного навчання, як-от алгоритм k найближчих сусідів, проте вони не можуть розуміти принципи роботи генеративного штучного інтелекту.

Подібні ШІ-гаджети можуть бути розглянуті як соціальні роботи, які, як зазначає на основі аналізу експериментальних досліджень G. Lampropoulos, можуть бути використані для організації персоналізованого навчання та взаємонавчання, виступати компаньйонами у навчанні, які допомагають у мотивуванні учнів. Дослідження демонструють (Baxter та ін., Alemi та Meghdari, Williams та ін.), що застосування соціальних роботів має позитивний вплив як на результати навчання, так і на ставлення дитини до нього [2].

Застосування ШІ-гаджетів дозволяє значно розширити доступні STEAM-активності для учнів, продемонструвати можливі застосування отриманих ними знань та новітніх технологій для значного кола завдань - від навчальних, зорієнтованих на покращення розуміння певної теми, до складних - прикладних, як-от визначення ознак наближення землетрусів. За таких умов в учнів підвищується цікавість до навчання та рівень їх мотивації [3].

Водночас, шкільний курс інформатики також містить значну кількість тем, які не можна розглядати окремо від технологій штучного інтелекту [4]. Аналіз змісту цього курсу демонструє, що ІІІ-гаджети можуть бути корисними під час вивчення тем «штучний інтелект», «персональне навчальне середовище», «сучасні інформаційні технології та системи», «алгоритмізація та програмування» і «основи робототехніки».

Серед наявних ІІІ-гаджетів, які можуть бути застосовані у навчанні, можна виокремити такі 3 категорії: м'які іграшки, смарт-роботи, програмовані конструктори.

М'які іграшки з ІІІ, які нагадують звичайні невеликі іграшки, проте мають вбудовані мікрофон і динаміки, що дозволяє спілкуватись з генеративним штучним інтелектом (Cupboo AI robotic pet (<https://www.cupboo.com/en/>), YoYo, YaYa, Kiki, Nunu). Опис таких гаджетів свідчить, що вони адаптуються під користувача та можуть бути використані для нагадування подій.

Смарт-роботи – гаджети у вигляді андроїдів із вбудованим штучним інтелектом (Jibo (<https://robotsguide.com/robots/jibo>), Miko (<https://miko.ai/>), AIBI Pocket (<https://living.ai/aibi/>), EMO GO (<https://living.ai/emo/>), Eilic (<https://energizelab.com/consumerview/eilik>)). Визначальним для цієї категорії ІІІ-гаджетів є те, що для більшості подібних роботів, окрім голосової взаємодії, доступні рухи. Також вони мають камери і можуть впізнавати користувача.

Програмовані конструктори з підтримкою ІІІ – найбільш універсальні технології з-поміж інших гаджетів зі штучним інтелектом через можливість їх програмування – створення власних сценаріїв поведінки робота (PopBot (<https://www.media.mit.edu/projects/pop-kit/overview/>), Cozmo (<https://anki.bot/products/cozmo-robot>)). Наприклад, за допомогою конструктора на основі Raspberry PI можна створити роботизовану машинку, яка буде за допомогою запрограмованого штучного інтелекту аналізувати перешкоди та дорожні знаки, або називати їх за допомогою під'єданого динаміку [6].

Варто зазначити, що найновіші смарт-роботи підтримують можливість програмування певних дій, проте це все ще докорінно відрізняється від програмованих конструкторів, де можна легко визначити поведінку повністю.

Функціональні можливості гаджетів з вбудованим штучним інтелектом дозволяють використовувати їх у багатьох сценаріях, які виникають в освітньому середовищі. Так, насамперед, голосова взаємодія з генеративним штучним інтелектом, яка доступна у всіх типах ШІ-гаджетів, дозволяє організувати тренування у вигляді повторення матеріалу, який буде оцінений гаджетом, потренуватись перед виступом або переказом, пройти тест для перевірки розуміння теми та отримати підказки щодо виправлення прогалин тощо.

Використання гаджетів з вбудованим штучним інтелектом також допомагає в організації навчальної діяльності - для надсилання нагадувань, які можуть повідомляти про необхідність повторити певний матеріал, провести гімнастику для очей тощо.

Іншим прикладом застосування є надання оперативної допомоги у завданнях, які передбачають відпрацювання навичок. Допомога від ШІ-гаджету дозволить без остраху отримати додаткові пояснення. Порівняно зі звичайними чат-ботами, які доступні на кожному смартфоні, керування відбувається за допомогою голосових команд, що дозволяє вчителю отримувати інформацію про проблеми, які виникають в учнів під час виконання завдань.

Гаджети зі штучним інтелектом можуть також бути дидактичним засобом для вивчення певних тем. Однією з таких тем є основи алгоритмізації, де гаджети постають як виконавці команд. З огляду на технічні особливості пристрою це може бути організовано як виконання команд, отриманих за допомогою голосу або жестів, так і як програмування у спеціальних візуальних чи, навіть, текстових середовищах.

Варто відзначити, що застосування ШІ-гаджетів може допомогти у розвитку емоційної сфери учнів, наданні емоційної підтримки та подоланні стресових проявів. Особливо це стосується ШІ-гаджетів у вигляді м'яких іграшок.

Отже, ШІ-гаджети мають значний потенціал для застосування у навчальній діяльності й можуть надавати навчальний матеріал, допомагати у його засвоєнні, слугувати джерелом оперативної допомоги, створювати позитивний емоційний фон та виступати дидактичним засобом. Їх активне впровадження залежить від обізнаності вчителів про можливості подібних гаджетів та залучення фінансів для забезпечення учнів подібними пристроями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Su J., Ng D. T. K. Artificial intelligence (AI) literacy in early childhood education: The challenges and opportunities. *Computers and Education: Artificial Intelligence*. 2023. 100124. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100124> (дата звернення: 09.02.2026).
2. Lampropoulos G. Social Robots in Education: Current Trends and Future Perspectives. *Information*. 2025. Т. 16, № 1. С. 29. URL: <https://doi.org/10.3390/info16010029> (дата звернення: 09.02.2026).
3. McDaniel A. Integrating artificial intelligence in STEM education. *American Journal of STEM Education*. 2025. Т. 7. С. 1–10. URL: <https://doi.org/10.32674/6s0qz548> (дата звернення: 09.02.2026).
4. Валько Н., Тиніна А. Вивчення основ штучного інтелекту в шкільному курсі інформатики. *Збірник наукових праць "Information Technologies in Education" (ITE)*. 2022. № 50. С. 59–69. URL: <https://doi.org/10.14308/ite000756> (дата звернення: 09.02.2026).
5. Курганський А., Олефіренко Н. Навчання школярів технологій комп'ютерного зору та штучного інтелекту через реалізацію STREAM-проектів. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : зб. тез доп. учасників VI Міжнар. наук.-практ. конф. молод. учених, м. Харків, 15–16 трав. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди та ін. Харків, 2024. С. 371–372. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16884> (дата звернення: 09.02.2026).

Олександра Шаран

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра початкової та дошкільної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ РІШЕННЯ В ЕПОХУ ШІ

Ключові слова: початкова школа, навчання математики, навчання інформатики, здоров'язбережувальні технології, молодші школярі.

Сучасна освіта переживає період глибоких трансформацій, пов'язаних із цифровізацією освітнього середовища та стрімким розвитком технологій штучного інтелекту. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема здоров'язбереження молодших школярів, адже саме в молодшому шкільному віці формуються базові навчальні навички, стиль пізнавальної діяльності та ставлення до власного фізичного й психічного благополуччя. Інтенсивне використання цифрових інструментів, раннє опанування математичною та інформатичною грамотністю відкривають нові можливості для впровадження інноваційних педагогічних рішень і водночас створюють ризики для здоров'я дітей.

Математика та інформатика як навчальні предмети мають значний потенціал як для інтелектуального розвитку учнів, так і для формування культури безпечної та збалансованої роботи з інформацією й технологіями. Водночас їх викладання часто пов'язане з підвищеним рівнем когнітивного напруження, тривалою роботою з гаджетами та недостатньою руховою активністю. Це зумовлює потребу в пошуку ефективних підходів до організації навчання, які поєднують досягнення цифрової педагогіки, принципи здоров'язбережувального освітнього середовища та можливості інструментів штучного інтелекту.

У цьому контексті особливо важливим є осмислення викликів, що постають перед учителем початкової школи, та визначення педагогічних рішень, спрямованих на гармонійне поєднання навчальної ефективності й збереження здоров'я учнів.

Використання здоров'язбережувальних технологій на уроках були предметом дослідження науковців: М. Безруких, В. Горащука, М. Гончаренка, Н. Коцур, С. Лупаренка, Л. Рибалко, М. Смирнова, О. Пильтяй, Л. Хомич та ін. Автори наголошують на важливості впровадження здоров'язбережувальних технологій, що сприяють гармонійному розвитку школярів, дозволяють знижувати рівень втомлюваності, попереджати стреси та зміцнювати фізичне і психічне здоров'я.

На сьогодні актуальність проблеми здоров'я дітей в умовах цифровізації освіти зростає, це пов'язано із зростанням навчального навантаження та часу взаємодії дітей з екранами. Особливо чутливими є молодші школярі, зокрема, до гіподинамії, тривалого зорового напруження, когнітивного перевантаження.

На нашу думку, математика та інформатика мають вагомий потенціал для формування в учнів розуміння цінності життя і здоров'я. Уроки математики та інформатики можна наповнювати задачами пізнавального змісту, у процесі розв'язування яких діти дізнаються цікаві відомості про здоров'я людини та важливість його збереження. Наприклад, розв'язання завдання: створіть стовпчасту діаграму за такими даними: стан здоров'я людини залежить на $1/5$ від спадковості, на $1/10$ від рівня розвитку медицини, на $1/5$ від екологічних умов, на $1/2$ від способу життя, – інтегрує математичні знання, інформатичні вміння та сприяє розумінню значення для людини ведення здорового способу життя.

Згідно з дослідженнями вчених, дитячий організм має біологічну потребу в русі для забезпечення повноцінного розвитку життєво важливих систем: опорно-рухового апарату, дихальної та серцево-судинної систем, кори головного мозку. Рухи сприяють активізації діяльності різних органів та зміцненню здоров'я, впливають на емоційний стан дітей, підвищуючи рівень життєрадісності та оптимізму.

Щоб запобігти втомлюваності дітей, треба змінювати види їх діяльності на уроці: фронтальна, групова робота, самостійна індивідуальна, парна взаємоперевірка, робота з підручником, робочим зошитом, за комп'ютером, виконання творчих завдань, усних та письмових. Щоб забезпечити працездатність дітей, на кожному уроці математики чи інформатики потрібно проводити фізкультхвилинки, вправи для очей та психологічну релаксацію. Якщо дозволяє тематика, доцільно проводити заняття з дітьми на свіжому повітрі. Це зміцнює організм, нормалізує нервову систему, розвиває пам'ять та уяву. Якомога частіше бажано використовувати ігрову діяльність. Гра знімає напруження, урізноманітнює уроки, сприяє активізації пізнавальної діяльності молодшого школяра. На уроках математики та інформатики можна використати різні ігри: «Впізнай цифру», «Знайди геометричні фігури», «Домалюй другу сторону», ребуси, шаради, метаграми, логічні розминки та ін. Невеликі математичні казки, віршовані задачі, задачі-жарти, лічилки, загадки, цікаві історії з життя вчених відволікають від проблем і разом з тим доречно використані ліричні відступи дозволяють переключитися, розслабити розумове напруження.

Орім зорового напруження, часте й тривале використання гаджетів може призводити до цифрового перевантаження, що проявляється у зниженні розумової активності, перевтомі. Надмірна цифрова стимуляція може ускладнювати процеси концентрації та осмислення навчального матеріалу. Також велика кількість інтерактивного контенту, постійне переключення уваги призводять до когнітивного перевантаження.

Цікавими та корисними для дітей при цьому будуть вправи на гармонізацію роботи півкуль головного мозку: самомасаж голови, вух, пальчиків, вправа «Вухо – ніс», «Дзеркальне малювання» обома руками та ін.

Тому раціональне використання цифрових ресурсів і штучного інтелекту полягає в дозуванні екранного часу, чергуванні видів діяльності молодших школярів, використанні штучного інтелекту як педагогічного інструменту, а не заміни активного навчання. Завдяки створенню динамічного освітнього

простору, що полягає в гнучкій організації класу, зміні робочих зон, можливості руху, можна запобігти певним негативним явищам.

Отже, проблема здоров'язбереження молодших школярів у процесі навчання математики та інформатики є особливо актуальною в умовах цифровізації освіти та поширення технологій штучного інтелекту. Ефективне розв'язання цієї проблеми можливе за умови поєднання традиційних і цифрових методів навчання, раціонального чергування навчальної діяльності та відпочинку, а також формування культури безпечної роботи з цифровими технологіями. Інтеграція змісту математики, інформатики та використання інструментів ШІ сприяє не лише підвищенню результативності навчання, а й розвитку відповідального ставлення учнів до власного здоров'я.

Таким чином, ефективне поєднання цифрових технологій, педагогічних стратегій і здоров'язбережувальних підходів є запорукою гармонійного розвитку молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ	4
Кристопчук Т., Антоніч В. Пріоритетні напрями логопедичної терапії для дітей дошкільного віку з ризиком мовленнєвих порушень.....	4
Гудима О. Поліфункціональне освітнє середовище як чинник зміцнення здоров'я дошкільників.....	9
Лейба А. Проєктні технології навчання як інструмент створення динамічного освітнього середовища на уроках «Я досліджую світ».....	12
Мачинська Н., Андраш Н. Тьюторська діяльність студентів у створенні динамічного освітнього середовища закладу вищої освіти.....	16
Пастушкова І. Значення інноваційних педагогічних підходів у створенні сучасного інклюзивного освітнього середовища.....	19
Проц М. Вплив гейміфікованих стратегій на розвиток внутрішньої мотивації та агентності здобувачів освіти	23
Римик В., Римик Р., Хашалов Ф. Моніторинг фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців у процесі навчання.....	27
РОЗДІЛ 2. РУХОВА АКТИВНІСТЬ І ЇЇ ВПЛИВ НА КОГНІТИВНИЙ, ЕМОЦІЙНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	33
Гук Г., Рихаль В. Рухова активність у системі диференційованого та інклюзивного фізичного виховання як чинник зниження тривожності й формування емоційного благополуччя школярів.....	33
Данищук А. Психологічна підготовка юних спортсменів як складова динамічного освітнього середовища в умовах воєнного стану.....	35
Клевака Л., Гресь К., Гришко О. Психофізіологічні механізми впливу рухової активності на розвиток мозку дитини.....	38
Кульчиковська К. Керування активністю гіперактивної дитини в школі (з досвіду роботи асистента вчителя школи).....	42

Курчаба Т., Товт Ю. Значення занять легкою атлетикою у формуванні соціальної взаємодії дітей молодшого шкільного віку.....	46
Мороз С., Никига О. Лікувально-оздоровчий туризм як чинник комплексного розвитку дітей.....	50
Султанова Н., Яневський В. Хореографічна творчість як простір самовираження і становлення естетичної культури молодших школярів.....	53
Тарнопольська О., Сверид Г. Вплив розвитку великої та дрібної моторики на психосоціальний та когнітивний розвиток дітей з дизартрією....	56
Шукатка О. Рухова активність у системі розвитку пізнавальних процесів дитини	60
Włazejewski G., Suder A. Motor development as a component of school readiness - implications for teaching practice.....	63
DuXin, YU Lyuwei. The Impact of Structured Motor Activities on Primary School Children's Cognitive, Affective and Social Development.....	68

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДИНАМІЧНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ: ДИНАМІЧНІ МЕБЛІ, СЕНСОРНІ ЗОНИ, EDTECH-ІНСТРУМЕНТИ.....

Олійник Г. Актив-парти як сучасний засіб підвищення ефективності освітнього процесу.....	73
Якимчук І. Школа поза уроком: Код доступу до здорового навчання...77	

РОЗДІЛ 4. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ РІШЕНЬ В ЕПОХУ ШІ

Гайдусь А., Пономарьова В. Цифрові технології в розробці засобів навчання.....	82
Галченкова М. Цифрові платформи та інструменти штучного інтелекту як засоби фасилітації засвоєння військової термінології майбутніми офіцерами...86	

- Гриценко І., Борисенко Н., Сидоренко Н.** Штучний інтелект у початковій школі — трансформація педагогічних рішень та ризику взаємодії.....90
- Дурманенко О.Л., Дурманенко О.О.** Трансформація педагогічних рішень у формуванні основ комп'ютерної грамотності дітей старшого дошкільного віку в умовах розвитку ІІІ.....96
- Жукова А.** Специфіка самоосвітньої діяльності педагога в контексті системи підвищення кваліфікації.....101
- Козіброда Л., Карачевський М.** Застосування генеративного ІІІ у фізичному вихованні школярів.....105
- Крива М., Троханяк О.** MagicSchool AI як засіб підтримки учнів з особливими освітніми потребами.....110
- Олефіренко Н., Курганський А.** Використання ІІІ-гаджетів в освітньому процесі.....113
- Шаран О.** Здоров'язбереження молодших школярів у процесі навчання математики та інформатики: виклики та педагогічні рішення в епоху ІІІ....118

**НАУКОВЕ ВИДАННЯ ДИНАМІЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В
ЕПОХУ ІІІ**

Збірник тез всеукраїнської конференції з міжнародною участю

Комп'ютерна верстка

Вікторія Лаврик

Формат 60x84/16.

Умовн. друк. арк. 7

Львівський національний університет імені Івана Франка